

Gen Bin Tagisi Luk da Mandagit

But piso gen

Luk unun Juda amin kinda dima. Unun Grik amin kinda. Ae nandak nandak amin madep kinda, ae wuda wamakyo kisi egipgut.

Gen Bin Tagisi Luk da mandagit unun da Yesu unun Israel amin gat ae Amin Njawanari Kabi kisi yokwikon banj timit timit amin yan nolinban koman. Yesu pini wasanek ak do agit bisapmon minjat aminyo yan yoyigit, "Telagi Wup da antagap aban Pinjop dakon geni tagisi bupmi amin do yoyin tenjenagit." (4.18 do koki) Asi, minjat aminyo jigi mibili mibili pawit unun Yesu da yo tagisi anyomgut dakon geni morapmi Luk da mandagit.

Yesu dakon egip egipni morapmi do Luk kalon dagin yosok. Unun dakon geni papia diwarikon dima mandabi. Luk kalon dagin Yesu miktimon altagit bisapmon yo noman tawit unun do morapmi yosok. Ae Luk da Yesu da tilak gen kinda yagit unun Samaria amin kinda da kosiron kinj uwal da kisiron jigi pagit unun do mandagit. Ae Yesu da tilak gen kinda yagit unun monji kinda da datni yipmanj dek kigit unun do mandagit. Ae Luk dagin Sakius takis timit timit amin dakon geni mandagit.

Luk da yo diwari do morapmi yosok unun bisit pi tebaisi agak gat, ae Telagi Wup dakon pi gat, ae Pinjop da minjat amin dakon yokwini wiririk yomisak unun do yosok. Ae Luk da minjat da yo awit unun do morapmi yosok.

Luk papia on kalon nan gin dima mandagit. Yabekbi Papia yo kisi mandagit. Unun papiagwan Yesu Kwen Kokup wigakwan unun da kwenon yabekbi da pi awit unun dakon geni mandagit.

Gen on Luk da Tiopilas do mandagit

¹⁻³ Kila amin madep Tiopilas, amin morapmi da Pin kop da yo morap nin da binapmon agit unun dakon geni papiakon mandak do awit. Yo morap wasanjek altanjakwa dabil da si pindagek yan tenjenok awit amin dakon gen yolek mandawit. Unun amin Pin kop gen do pi awit. Ae nak unun yo morap si wasanjek noman tan anan opgwit unun dakon mibili pakyan si nandak do pini madepsi agim. Do gen morap on papiakon kilegisi mandan yipbo gagon opjak kan nandabo tagisi asak.

⁴ Papia on manjinek amin da gen morap gayiwit unun nandabi bamisi asak.

Elisabet da Jon anjalagit, ae Maria da Yesu anjalagit gat dakon gen
(Kilapmi 1.5-2.52)

Jon dakon altok altok dakon but piso gen

⁵ Erot da Judia miktim dakon kila amin madep yikgit bisapmon mukwa sogok amin kind a egipgut mani Sekaraia. Sekaraia unun mukwa sogok amin Abiya da kabikon nani kind a. Minjatni Elisabet unun Aron da kabikon nani.

⁶ Pin kop da dabilon kilegisi egek Amin Tagi dakon gen teban madep ae monin i kisi guramikgimal.

⁷ Mani Elisabet monji suŋ egipgut, do isal egek miŋat amin pelanjo agimal.

⁸ Bisap kindakon Sekaraia gat mukwa sogok amin notni gat Piŋkop da dabilon mukwa sogok pi awit.

⁹ Anek namın dasi Amin Tagi da telagi tamogwan wigi yo kibanji tagisi sosak yaŋ do anpakni yolek satu wasok awit. Yaŋ aba Sekaraia dakon man da noman tanban mukwa sok do wigigit.

¹⁰ Wigi mukwa soŋakwan yomakon miŋat amin morap muwuk egek bisit pi awit.

¹¹ Anakwa Amin Tagi dakon anelo kinda Sekaraia altaŋ ingut. Uŋun alta mukwa kibanji tagisi soson da tosoŋ uŋun da aminsi tet do akgit.

¹² Akban kanek Sekaraia wuripdagek pasalgit.

¹³ Mani anelo da yaŋ iyigit, “Sekaraia, Piŋkop da bisitgo kili nandagit, do dima pasolgi. Miŋatgo Elisabet da monji wili kinda anjalakdisak. Mani Jon yaŋ iyiki.

¹⁴⁻¹⁵ Amin Tagi da inamon mani wukwisi tokdisak, do gak butgo tagisi anakwan kisik kisik akdisal. Ae amin morapmi da monji uŋun altosak bisapmon kisik kisik akdaŋ. Meŋ da butgwan yitjagon da Telagi Wup da tugaŋ iban egi anan kikdisak. Wain ae pakbi tebanyo dimasi nosak.

¹⁶ Uŋun da Israel amin morapmi panjobilban aeni Amin Tagini Piŋkopmon kikdaŋ.

¹⁷ Elaija dakon anpak tapmimyo panek Amin Tagi mibilaŋ iminek kikdisak. Uŋun da miŋat monjiyo gat datni gat dakon but panjilek aban but kalon akdaŋ. Ae gen kirijit amin dakon

nandak nandak panmilip aban amin kilegi dakon nandan kokwin tagisi yombem akdan. Anek amin panthagap aban tagap tanakwa Amin Tagi apdisak.”

¹⁸ Yan yanban Sekaraia da anelo iyigit, “Nit minjat amin pelanyo kili agimak. Do gen yanaki but bamot asat. Gen unun nianon da bami yosol yan nandaken?”

¹⁹ Yanban anelo da yagit, “Nak Gebriel, nak Pin kop da inamon akdat da yabekban gak do gen tagisi on gayik do abisat.

²⁰ Gen gayisat unun asi Pin kop da bisap yipgut unun bisapmon noman tokdisak, mani nandabi bami dima asak, do gen yogok kositgo sopmanakwan gen dimasi yanek egi wigaki gen gayisat unun bami noman tokdisak.”

²¹ Yan nandat anek egakwal amin jomjom anegek Sekaraia nido bisap dubak Telagi Yut Madepmon egisak yan nandanek but morap awit.

²² Yan nandanek egakwa Sekaraia yomakon pin gen yok do antidok anek kisit dagin tilak anyomgut. Yan anakwan kanek Telagi Yut Madepmon dipmin yombem kinda bo kak yan nandawit.

²³ Sekaraia Telagi Yut Madepmon pi agak bisapni mudanakwan tobil kokupnikon kigit.

²⁴ Panji egakwan don minjatni Elisabet monji kwap awilek yutnon pasili egakwan kanek 5 mudawit.

²⁵ Anakwan yan yagit, “Amin Tagi da nak anpuluganban monji kwap awildat. Kalip monji mini egek amin da dabilon mayagisi nandagim, mani abisok kili unun mayagino mudosok.”

Añelo da Maria altan imgut

²⁶⁻²⁷ Elisabet monji kwap awilgit unun dakon kanek 6 mudanakwan Pinjkop da aneloni Gebriel yabekban minatjok kinda mani Maria unun do kigit. Galili miktimon, kokup kinda mani Nasaret unudon egipgut. Maria unun amin kinda mani Josep, Dewit da kabikon nani unun pasak do manjikbi.

²⁸ Gebriel Mariakon altan iminek yan iyigit, “Gildat tagi. Amin Tagi gak gat egisak. Pinjkop da minat diwari yapmanek gak do yo madep yan nandisak.”

²⁹ Maria gen unun nandanek burigwan da jigisi nandanek yan nandagit, “Ni gen kinda nan nayisak?”

³⁰ Yan nandanakwan iyigit, “Maria, dima pasolgi. Pinjkop da gak do nandaban tagisi asak.

³¹ Nandaki, gak monji kwap awilek monji kinda anjalakdisal. Monji unun mani Yesu yanji iyiki.

³² Unun da amin man madepni ton kinda egakwan amin da Pinjkop Wikwisi Dakon Monji yan iyikdan. Kalip babi Dewit da kila amin madep egipgut, unun da tilagon Amin Tagi Pinjkop da yipban kila amin madep kinda egipdisak.

³³ Unun da Jekop dakon diwatni dakon kila amin madepni bisap dagok dagogi mini egi anan kinjek kilani akdisak.”

³⁴ Yan yanban Maria da anelo yan iyigit, “Yo yosol unun nian anek altosak? Nak amin kinda pagim.”

³⁵ Yanban anelo da gen kobogi yan iyigit, “Telagi Wup da gagon obinjakwan Pinjkop Wikwisi unun

dakon tapmim da gak kibitdisak. Unun do anek monji anjalaki unun telagi egakwan amin da Pin kop dakon Monji yan iyikdan.

³⁶ Nandaki, mamago Elisabet minjat pelan kili agit, mani monji kwapni ton, do monji wili kind a anjalakdisak. Kalip amin da 'Monji aripmi dima panjalasak' yan yawit, mani abisok monji kwap kind a awilakwan kanek 6 mudosok.

³⁷ Pin kop da yo kind a ak do nandisak kan, aripmi dimasi antidok asak."

³⁸ Yanban Maria da yan iyigit, "Nak Amin Tagi dakon oman minjat egisat, do unun yosol nagon yan gin noman tosak dosi nandisat." Yan yanakwan anelo da yipman kigit.

Maria da Elisabet kin kagit

³⁹ Unun bisapmon Maria tepmi kinjek miktim ilenji ton timon Judia miktim dakon kokup pap kindakon kigit.

⁴⁰ Kin Sekaraia da yutnon wigi Elisabet gildat tagi yan iyigit.

⁴¹ Iyinjawan unudon gin Elisabet monji burigwan yikgit unun wigi mok agit. Anakwan Elisabet Telagi Wup da burikon pigi tujanban

⁴² madepsi yan tidanek yagit, "Pin kop da yo tagisi minjat diwari do yomisak unun si yapman mudanek gisamni madepsi gamisak. Ae monji unun gak da buron yikdak ununyo kisi Pin kop da gisamikdak!

⁴³ Amin Tagino dakon menji nagon nido obisak? Nak minjat tagi dima.

⁴⁴ Gak da gildat tagi yan nayinaki unjudon gin monji butnogwan yikdak kisik kisik anjek wigî mok ak.

⁴⁵ Amin Tagi da gen gayigit unjun nandabi bami asisi noman tokdisak yan nandagil, do kisik kisik tagi abi.”

Maria da kisik kisik kap kinda yagit

⁴⁶⁻⁴⁹ Yan yanban Maria da yagit, “Nak oman minatni gin, ae mano minisi, mani nak do yo tagisi asak, do but dasi Amin Tagi anjkisiat. Anjakwan butno da Pinjkop Panpulugok Amin do kisik kisik asak. Pinjkop Tapmim Ami da nak do yo madepsi kinda asak, do abisok ae don kisi amin da Pinjkop da gisamni madepsi namisak unjun do yokdan. Mani unjun telagisi toso.

⁵⁰ Amin Pinjkop do pasolgon unjun amin bupmi nandan yomisak. Abisok ae don minat amin morapyo yan ginsi bupmi nandan yomin anjan kikdisak.

⁵¹ Iyi dakon kisit dasi pi tapmimi ton agit. Amin iyi do nandaba wigiwit amin unjun yolban wasen kiwit.

⁵² Kila amin madep yityit tamo madepmon yikgan unjun pabin yopmanek mani mini amin panenokdok.

⁵³ Amin jap do an unjun yo tagisi morapmi yominakwan buri tugon. Anjek amin yoni morapmi unjun yolban yoni mini da kwan.

⁵⁴⁻⁵⁵ Iyi dakon oman monjini Israel panpuluganek yan teban tok gen Abraham gat

1:46-49: 1Sa 2.1-10   **1:50:** Kap 103.13,17   **1:51:** 2Sa 22.28

1:52: Jop 12.19; 5.11; Kap 147.6   **1:53:** Kap 34.10   **1:54-55:**

WW 17.7; Mai 7.20; Kap 98.3

ae babikni gat do yoyigit unun dima ıntagit. Yan teban tok geni anteban anek unun yawi diwatni dagok dagogi mini bupmi nandan yomin anan kisak.”

⁵⁶ Maria kanek kapbi Elisabet gat egek don kokupnikon tobil kigit.

Jon altagit

⁵⁷ Elisabet da monji anjalasak dakon bisap abinjakwan monji wili anjalagit.

⁵⁸ Anjalanek kisik kisik anjakwan Amin Tagi da bupmi nandan imgut dakon gen nandanek kokup isalni gat ae yawi diwatni gat kisi da but galaksi nandawit.

⁵⁹ Altan gildatni 8 mudanakwan giptimni mandak do apgwit. Abinek datni Sekaraia dakon man nan iyik do nandawit,

⁶⁰ mani meni da yan yagit, “Dima, mani Jon yansi iyiner.”

⁶¹ Yanban iyiwit, “Yawi diwatjikon Jon man kinda dima tosok.”

⁶² Yan yanek datni ni man nan yok do nandisak yan do kisit tilak an imgwit.

⁶³ Aba Sekaraia da yo kinda kan iba kilda mandisak do tilak an yoban iba yan mandagit, “Mani unun Jon.” Yan mandaban nandaba yo nwanjwarisi agit.

⁶⁴ Unudon gin gen yogokni pisanjakwan gen wasanek yanek Pin kop an kisigit.

⁶⁵ Anjakwan kokup isalni da kan pasalek unun dakon geni yanba Judia miktim ilenji tonj timon kokup morap tawit amin kisisi da nandawit.

⁶⁶ Anek unun do nandan kokwin anek egipgwit. Amin Tagi dakon tapmim tan ingut, do yan yawit, “Unun monji taganek nian amin kind a egipdisak?”

Sekaraia da kombi gen yagit

⁶⁷ Jon dakon datni Sekaraia Telagi Wup da burikon pigi tujanban kombi gen yanek yan yagit:

⁶⁸ “Israel dakon Pin kop da abin amini yokwikon ban yuman nan nipgut, do Amin Tagi ankisino.

⁶⁹ Oman monjini Dewit da kabikon da nin panpulugosak do amin tebaisi kind a anroman agit.

⁷⁰ Kalip kombi amin telagi da yan yawit,

⁷¹ ‘Pin kop da uwalnin gat ae amin morap nin do nandaba yokwi tok an niman amin da kisiron ban pulugan nipdisak.’

⁷² Sanbek sanbek telagisi agit unun sigin nandanek babiknin bupmi nandan yom do yagit.

⁷³⁻⁷⁴ Babiknin Abraham yan iyigit, ‘Nak asisi uwalji da kisiron ban pulugan depbo pasol pasoli mini egek oman amino egipdan.’

⁷⁵ Gildari gildari nak da inamon telagisi ae kilegisi egi anan kikan.’

⁷⁶ “Jon, monjino, gak don Pin kop Wikwisi dakon kombi amin kind a yan gayikdan. Gak Amin Tagi mibiltan iminek kositni yuldisal.

⁷⁷⁻⁷⁸ Anek minat amin kabiyoni yoyin deki mibilni nandaba pisosak. Pin kopnin unun bupmini madepsi, do diwarini wiririk yominek pulugan timitdisak yan nandani. Unun da Kwen Kokup dakon tenteni madep yipban

---

1:68: Kap 72.18   **1:69:** Kap 18.2   **1:71:** Kap 106.10   **1:72:** WW 17.7; Kap 105.8-9   **1:73-74:** WW 22.16-17   **1:75:** Tit 2.12-14
1:76: Ais 40.3   **1:77-78:** Ais 60.1-2; Jer 31.34

⁷⁹ pilin tukgwan ekwan amin da tenjenji kokdan. Unjun da kosit nolinban kanek but yawot dakon kositnan kinenej.”

⁸⁰ Unjun monji, wup gipyo kisi tapmimi tonji tagagit. Anakwan miktim amin dima ekwan timon egakwan don noman tanban Israel amin da kawit.

2

Yesu altagit

(Mt 1.18-25)

¹ Unjun bisapmon Rom dakon kila amin madep Sisa Ogastus da gen teban kinda yipgut. Pi monjini kin amin miktimi miktimi ekwan unjun mani mandani do gen teban yipgut.

² Man mandawit unjun pi kaluksi awit. Unjun bisapmon Kwirinius da Siria provins dakon kila amin madep egipgut.

³ Sisa Ogastus da gen teban yan yipgut, do amin kisisi mani mandani do kokupni kokupni kin mudawit.

⁴ Josep unjun Galili provinskon, Nasaret kokupmon egipgut. Mani Dewit da yawi diwaron da altagit, do Judia provinskon, Dewit dakon kokup Betlehem unjudon kigit.

⁵ Minatni pasak do manjikbi Maria unjun gat kisi mani mandani do kigimal. Unjun bisapmon Maria monji kwapni tonj da kigit.

⁶ Kin Betlehem kokupmon altan egakwal Maria monji altosak dakon bisapni apgut.

⁷ Amin da yuman nanek dipmin pokgon yut unjun amin da yikba tugagit, do bulmakau yut kindakon pawigi yikgimal. Yigakwal monji

mibiltogi altanban Maria da imalnaŋ waman bulmakau idapmon yipban pakgit.

Sipsip kila amin da gen bin Nandawit

⁸ Bulmakau yutnon yigakwa Betlehem kokup da kapmatjok sipsip kila amin diwari da pilin kaga sipsip kila anek jon timon egipgwit.

⁹ Egakwa Amin Tagi dakon anelo kinda da al-tan yomgut. Aban Amin Tagi dakon tenjeni da tenjenan yoban madepsi pasalgwit.

¹⁰ Anakwa anelo da yan yoyigit, “Ji dima pasolni. Nandani, nak gen tagisi kinda anabisat. Ujun amin kisi da nandanek kisik kisik madepsi akdan.

¹¹ Abisok Amin Tagi Kristo unun Dewit da kokupmon ji do altak. Ujun ji yokwikon ban timit do altak.

¹² Ji kin monji nakanak imalnaŋ wabi bulmakau idapmon potdisak do wisin koni. Ujun kanek bami dayisat yan nandani.”

¹³ Gen yan yanakwan unudon gin Kwen Kokup anelo morapmisi da pin notnikon muwugek Pin kop ankinjek yan yawit:

¹⁴ “Ason Kwen Kokup Pin kop ankinino. Miktimon amin galak tan yomisak unun kabikon but yawot tosak.”

Sipsip kila amin da Yesu analon awit

¹⁵ Anelo da Kwen Kokup tobi wigakwa sipsip kila amin da notni yoyin yoyin anek yan yawit, “Nin Betlehem kokupmon wigi Amin Tagi da gen niyisak unun dakon bami kono.”

16 Yan yanek tepmisi wigi Maria gat Josep gat panalon anek, monji njakjak unun bulmakau idapmon pakban kawit.

17 Kanek monji dakon gen bin nandawit unun yan tentenanba

18 nandanek amin kisisi nandaba yo njakwarisi agit.

19 Anakwa Maria da gen unun nandaban yo madep aban nandanek egipgut.

20 Anakwan sipsip kila amin da tobil kinjek anjelo da gen yoyigit unun da aripmon pindakgwit, do Pin kop anjisiwit.

Yesu do man imgwit

21 Gildatni 8 anakwan, giptim mandak bisapmon, mani Yesu yan iyiwit. Dima altanakwan anjelo da unun man kili yagit.

Simeon gat Ana gat da Yesu Telagi Yut Madep-mon kagimal

22 Josep gat Maria gat Pin kop da inamon kilek tok dakon bisap kili noman tagit. Unun dakon gen Moses dakon gen tebanon tosok. Do Maria gat Josep gat da Yesu Monji Amin Tagi do paret do Jerusalem anjigimal.

23 Amin Tagi dakon gen teban kinda mandabi nan yolek kigimal. Gen unun yan:
"Minjat kinda monji mibiltogi unun wili kan, unun Amin Tagi do paret do."

24 Ae Amin Tagi dakon gen teban yolek paret ak do kigimal. Gen teban unun yan tosok:

“Kinarim bamori bo ae yigi yigi bulagi bamori ban mukwa soni.”

²⁵ Uñun bisapmon amin kinda Jerusalem egipgut uñun mani Simeon. Uñun amin anpakni kilegisi ae Pin kop gawak imin an kisinjo anek egipgut. Pin kop da Israel amin kabi but yokwikon egipgwit uñun butni pan teban asak do manjikbi amin uñun do jomjom anek egipgut. Simeon uñun Telagi Wup da burikon tujanbi amin kinda.

²⁶ Telagi Wup da burikon gen yan kili iyigit, “Gak tepmi dima kimotdisal. Amin Tagi dakon Kristo kanek don kimotdisal.”

²⁷ Simeon Telagi Wup da antagap aban Telagi Yut Madepmon kigit. Anakwan Yesu menji datniyo da gen teban yolek Yesu anan opgumal.

²⁸ Anopbal Simeon da Yesu bedanek Pin kop an kisinjek yan yagit:

²⁹ “Amin Tagi Tapmim Ami, kalip yagil uñun da tilagon oman amingo nak but yaworon da tagi kimokgen.

³⁰ Nin yokwikon ban timit do anek yo asal uñun dabilno da kili uñun kosot.

³¹ Amin morap da dabilon yo an noman asal oni koman.

³² Uñun da Amin Nwakanwari Kabi miktimi miktimi ekwan uñun dakon but pan ten ten aban Pin kop dakon mibili nandakdan. Anek gak dakon amin kabigo Israel dakon tilimni egipdisak.”

³³ Yesu dakon menji datniyo Simeon da gen yagit uñun nandanek nandabal nwakanwarisi agit.

³⁴ Anakwal Simeon da gisam yominjek Monji

dakon menji Maria yan iyigit, “Nandaki, Israel amin morapmi da on Monji do anek man potdan, ae morapmi da pidokdan. But tobil ani do Pin kop da yabekgit, mani yanba yokwi tok an imdan.

³⁵ Yan anek amin morapmi dakon nandak nandak pasili ton unun panntenen akdisak. Anek but yokwi da emat agak siba da yan wamgo sugokdisak.”

³⁶ Unun bisapmon kombi amin minat pelansi kind a egipgut, mani Ana. Unun Panuel, Ase da kabikon nani dakon gwi. Unun kalip amin paban egakwal bilak 7 kabi mudanakwan eni kimakgit.

³⁷ Eni kimagakwan sakwabat egakwan bilakni 84 agit. Ana unun telagi yut dima yipman dekgit. Jap kelek egek bisit pi anek kalbi ae gildat kalba Pin kop gawak iminek egipgut.

³⁸ Unun bisapmon unun kisi obin Monji kanek Pin kop ya yan iyigit. Yan anek Pin kop da Jerusalem amin panpulugosak do jomjom awit amin, unun ban Monji dakon gen yoyigit.

Aeni Nasaret Kokupmon kiwit

³⁹ Yo morap Amin Tagi da gen tebanon tosok unun an mudanek tobil Galili provinskon iyi da kokup Nasaret unudon kiwit.

⁴⁰ Monji tagan teban tanek nandan kokwini tagisi tan imgut. Ae Pin kop dakon gisamni madepsi tan imgut.

Yesu monjisok da Telagi Yut Madepmon wigigit

⁴¹ Bilagi bilagi Yesu dakon menji datniyo Yapyap Bilak kok do Jerusalem kin kin awit.

⁴² Yesu bilakni 12 anjakwan Yapyap Bilak dakon anpak yolek Jerusalem kiwit.

⁴³ Unun bilak dakon bisap madep mudanakwan meni datniyo tobil kokupnikon kik do kigimal. Mani Yesu Jerusalem sigin egipgut. Egakwan meni datniyo Yesu sigin egisak yan dima nandagimal.

⁴⁴ Amin agipgwit gat akwan bo yan nandanek agakwal gildat kinda mudagit. Don diwatni ae notni agipgwit da bikbiknikon wusigimal.

⁴⁵ Wusin dima analon an aeni tobil Yesu wusinek Jerusalem kigimal.

⁴⁶ Kin gildat kapbi wusin mudanek don Telagi Yut Madepmon analon agimal. Unudon kanbal yoyindet amin da binapmon yigek gen yanakwa nandanek mibili nandak do yoyin yoyin agit.

⁴⁷ Amin morap mirak panek yikgwit unun nandak nandakni ae kobogi bamisi yagit unun do nandaba nwanwarisi agit.

⁴⁸ Meni datniyo kan wiripdagek meni da yan iyigit, “Monji, gak nido yan anaki wusamak? Datgo gat nit gak do nandaba kik anek wusamak.”

⁴⁹ Mani kobogi yan yoyigit, “Jil nido nak wusik do pi amal? Nak Datno da yutnon egipmisi egisat jil unun dima nandamal?”

⁵⁰ Mani gen yoyigit dakon mibili nandabal dima pisagit.

⁵¹ Yesu meni datni yolban tobil Nasaret si kinjek bisapmi bisapmi meni datni dakon geni guramiggit. Anjakwan meni da unun yo morap agit do nandaban yo madep aban nandanek egipgut.

⁵² Yesu taganek nandan kokwini tagisi tan imgut, ae Pinjop da galak tan iminjakan aminyo kisi da galak tan imgwit.

Yesu da pini ak do anjawan kositni yul do yo morap noman tawit dakon gen

3

(Kilapmi 3.1-4.13)

Jon da Pinjop gen yagit

(Mt 3.1-12 ae Mk 1.2-8 ae Jn 1.19-28)

¹ Sisa Taiberius da Rom dakon kila amin madep egakwan bilak 15 anjawan Pontias Pailat da Juda gapman dakon mibiltok amin egipgut. Ae unun bisapmon gin Erot da Galili miktım kila agit. Anjawan padige Pilip da Ituria miktım ae Takonitis miktım kila agit. Anjawan Lisantias da Abilene miktım kila agit.

² Anjawan Anas gat Kaiapas gat da mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egipgumal. Unun bisapmon Sekaraia dakon monji Jon miktım amin da arıpmi dima egipmi timon egakwan Pinjop da geni imgut.

³ Iban Jon unun Jordan Pakbi oba tosogon miktım morap ton unudon agek Pinjop dakon gen yagit. Amin but tobil anek telagi pakbi sonakwa Pinjop da diwarini yopman yomjak do yoyigit.

⁴ Yan anjawan kombi amin Aisaia da papiakon gen mandabi unun bami tagit. Gen unun yan:

“Miktım amin da arıpmı dıma egıpmı timon amin
kında da yan tıdanek yosok,
‘Amin Tagı dakon kosıt anđımdım anı, kosıtıni
pasın anmılip anı.

⁵ Anek danğap madep pekba tugoni ae ilen morap
pasınba kosıtıni kileğisi asak.
Ae kosıt gırenı panmılip aba kileğisi asak.

Ae kosıt yokwi panmılip aba wagıl gwaljıgı mınısı
asak.

⁶ Yan anakwa mıñat amin morapyo da Pınkop da nin
yokwıkon ban tımıt do anek pi asak unun
koni.’”

⁷ Amin morapmı Jon da telagı pakbi soñ yomjak
do abınakwa yan yoyıgıt, “Jı tunon amin emarı ton
dakon gwakni kabı. Pınkop da butjap nandanek
yokwi pakpak do yo yokwısi an yomdısak. Pınkop
dakon butjap apdısak yan namın da unun dakon
but pıso dayık da unun yap do pasal kwan?

⁸ Jı but tobil bamısi anek anpakjıkon but tobil
dakon bamı analon anı. Jı dısi do ‘Nın Abraham
dakon babıkni’ yan dıma yonı. Nak yanşı dayısat,
Pınkop da yanban on tip kabı da Abraham dakon
babıkni tagı dagonı. Jı unun Abrahamon da altawıt
unun da yo madep dıma asak.

⁹ Parenka kindap mıbilon yıpbı da tosok.
Kindap morap bamı tagı dıma tonı unun mandan
kindapmon maba pıgı sokdan.”

¹⁰ Amin da Jon dakon gen unun nandanek yan
ıyıtıt, “Nın nıanşı anen?”

11 Yanba Jon da kobogi yan yoyigit, “Amin kinda paba pigikni bamori kan, minini amin do kinda imjak. Ae japni tan iman aminyo kisi yan gin asak.”

12 Yan yanban takis timit timit amin diwari telagi pakbi sok do apgwit unun da yan iyiwit, “Yoyinet, nin niansi ane?”

13 Iyiba yoyigit, “Ji takis gapman da dayisak unun da aripmon gin timitni. Ae sanbenek di gat dima timitni.”

14 Ae emat amin diwari da yan iyiwit, “Ae nin niansi ane?”

Iyiba yoyigit, “Ji amin yo yokwi an yominek top yoyinek monejni dima timitni. Topmon da gen pikon dima yopni. Pi an dakon yuman nogi timikgan unun aripninon timikgaman yan nandaba mudosak.”

15 Amin da butni pidanban but morap anek yan nandawit, “Jon unun Kristo bo?”

16 Yan nandajakwa Jon da yan yoyigit, “Nak pakbisi ban telagi pakbi son damisat. Mani nak da manjikon abisak amin unun dakon tapmim da nak dakon tapmim yapmandak. Nak yombem yokwi da kandap gwil napni tagi dima witalgen. Unun amin da Telagi Wup gat ae kindap gat son damdisak.

17 Unun wit dakon sibat sibat wiririt kindap kirin ni kisitnikon tanakwan apdisak. Abinek bami kokwinik tamonikon yopmanek sibat sibat wiririk maban kindap kimot kimori mini unudon sokdan.”

18 Jon nawa gen morapmi gat kisi amin dakon but pisoni do yoyigit. Yan anek Gen Bin Tagisi yan tenjenan yomgut.

Erot da Jon dam tebanon yipgut

¹⁹ Jon da gapman dakon kila amin madep Erot tebai kan yagit, nido Erot da padige dakon minatni Erodias tuwil pagit, ae anpak yokwi di kisi agit.

²⁰ Erot yokwi kinda gat sigin sanben anek Jon dam tebanon yipgut.

Jon da Yesu telagi pakbi sonj imgut

(Mt 3.13-17 ae Mk 1.9-11)

²¹ Amin morap telagi pakbi sonakwa Yesu yo kisi sogit. Sonjek bisit anakwan kundu witdal kigit.

²² Witdal kinakwan Telagi Wup kinarim da miktimon pan unun da tilak Yesukon pigit. Anakwan Kwen Kokupgwan da gen kinda yan alagit: “Gak Monjino. Butdasi galak tan gamisat. Butno gak do tagisi asak.”

Yesu dakon babini dakon man silip

(Mt 1.1-17)

²³ Yesu bilakni 30 da tilak anakwan pini wasagit. Yesu unun Josep dakon monji amin da yan nandawit.

Josep unun Eli dakon monji.

²⁴ Eli unun Matat dakon monji.

Matat unun Liwai dakon monji.

Liwai unun Melki dakon monji.

Melki unun Janai dakon monji.

Janai unun Josep dakon monji.

²⁵ Josep unun Matatias dakon monji.

Matatias unun Amos dakon monji.

Amos unun Naum dakon monji.

Naum unun Esli dakon monji.

- Esli unun Nagai dakon monji.
26 Nagai unun Mat dakon monji.
Mat unun Matatias dakon monji.
Matatias unun Semen dakon monji.
Semen unun Josek dakon monji.
Josek unun Joda dakon monji.
27 Joda unun Joanan dakon monji.
Joanan unun Resa dakon monji.
Resa unun Serubabel dakon monji.
Serubabel unun Sealtiel dakon monji.
Sealtiel unun Neri dakon monji.
28 Neri unun Melki dakon monji.
Melki unun Adi dakon monji.
Adi unun Kosam dakon monji.
Kosam unun Elmadam dakon monji.
Elmadam unun Er dakon monji.
29 Er unun Josua dakon monji.
Josua unun Eliesa dakon monji.
Eliesa unun Jorim dakon monji.
Jorim unun Matat dakon monji.
Matat unun Liwai dakon monji.
30 Liwai unun Simeon dakon monji.
Simeon unun Juda dakon monji.
Juda unun Josep dakon monji.
Josep unun Jonam dakon monji.
Jonam unun Eliakim dakon monji.
31 Eliakim unun Melea dakon monji.
Melea unun Mena dakon monji.
Mena unun Matata dakon monji.
Matata unun Natan dakon monji.
Natan unun Dewit dakon monji.
32 Dewit unun Jesi dakon monji.

- Jesi unun Obet dakon monji.
Obet unun Boas dakon monji.
Boas unun Salmon dakon monji.
Salmon unun Nason dakon monji.
- 33 Nason unun Aminadap dakon monji.
Aminadap unun Atmin dakon monji.
Atmin unun Ani dakon monji.
Ani unun Esron dakon monji.
Esron unun Peres dakon monji.
Peres unun Juda dakon monji.
- 34 Juda unun Jekop dakon monji.
Jekop unun Aisak dakon monji.
Aisak unun Abraham dakon monji.
Abraham unun Tera dakon monji.
Tera unun Nao dakon monji.
- 35 Nao unun Seruk dakon monji.
Seruk unun Reu dakon monji.
Reu unun Pelek dakon monji.
Pelek unun Ebe dakon monji.
Ebe unun Sela dakon monji.
- 36 Sela unun Kainan dakon monji.
Kainan unun Apaksat dakon monji.
Apaksat unun Siem dakon monji.
Siem unun Noa dakon monji.
Noa unun Lamek dakon monji.
- 37 Lamek unun Metusela dakon monji.
Metusela unun Enok dakon monji.
Enok unun Jaret dakon monji.
Jaret unun Malalel dakon monji.
Malalel unun Kenan dakon monji.
- 38 Kenan unun Enos dakon monji.

Enos unun Set dakon monji.
 Set unun Adam dakon monji.
 Adam unun Pinjkop dakon monji.

4

Sunduk da Yesu anjkewalgit
 (Mt 4.1-11 ae Mk 1.12-13)

¹ Yesu Telagi Wup da burikon tugañban Jordan Pakbikon da tobil apgut. Abiñakwan Telagi Wup da iyin anañ miktim amin da aripmi dima egipmi timon anjigit.

² Kin unudon gildat 40 japmi mini egek jap do madepsi agit. Anjakwan Sunduk da anjkewalgit.

³ Anjkewalek yan iyigit, “Gak asi Pinjkop dakon Monji egisalon yanbi tip on da bret daganban.”

⁴ Yanban Yesu da yan iyigit, “Pinjkop da papiakon gen yan tosok:

‘Bret dagin amin egip egip tagi dima yomjak.’”

⁵ Yan yanban Sunduk da Yesu iyin anañ ilen dubagisi kindakon wigek unudon gin on miktimon miktim madep madep morap kisi yoliban pindakgit.

⁶ Anjek yan iyigit, “On miktim madep kisi kilani aki do yan mudan gabo man madep paki. On miktim madep kisi nak dakon, do amin kindo do im do nandaken kan tagi iben.

⁷ Gawak nabi kan, on yo morap gak do gamin mudoken.”

⁸ Yan yanban Yesu da iyigit, “Pinjkop da papiakon gen yan tosok:

‘Amin Tagi Pinjopji unun nan gin gawak iminek oman anjinni.’”

⁹⁻¹¹ Yan yanban Sunduk da Yesu iyin anan Jerusalem kokup papmon kigit. Kin Telagi Yut Madep da kwenon awigi yipmanek yan iyigit, “Pinjop da papiakon gen kind a yan tosok:

‘Unun da aneloni yoyinban kilago tagisi ani. Ae kandapgo tipmon dima gitni yan do anelo da gak kisit da kendak abin gepni.’

Gen yan tosok, do gak asi Pinjop dakon Monji kan, gak amon mibilikon pan ma.”

¹² Yanban Yesu da iyigit, “Pinjop da papiakon gen kind a yan yosok:

‘Amin Tagi Pinjopji dakon tapmin kok do anek dimasi anjewardo.’”

¹³ Sunduk da panjeward morap unun an mudanek ae bisap kindakon don anjewardgen yan nandanek Yesu yipman kigit.

Yesu unun Galili Provinskon kinjek Wup da teban togon pini wasagit (Kilapmi 4.14-9.50)

Yesu unun Galili Provinskon pini wasagit

(Mt 4.12-17 ae Mk 1.14-15)

¹⁴ Yesu unun Wup da teban togon aeni tobil Galili miktimon kigit. Kinakwan minat amin morapyo kokup teri teri egipgwit unun da gen bini nandawit.

¹⁵ Bisapmi bisapmi Juda amin da muwut muwut yutnon wigek amin yoyin dekgit. Yan anakwan amin kisi da anjisiwit.

Nasaret amin da Yesu do nandaba yokwi tok awit

(Mt 13.53-58 ae Mk 6.1-6)

16 Yesu unun Nasaret kokupmon kigit. Kalip unun kokupmon egek tagan teban tanek amin tagi agit. Sabat bisapmon Juda amin da muwut muwut yutnon wigi wigi agit unuden gin Sabat kindakon wigigit. Anek Pin kop dakon gen manjik do pidan akgit.

17 Pidan agakwan kombi amin Aisaia dakon papia iba abidan wtdalek gen yan nan manjigit:

18 “Amin Tagi dakon Wupni nagon tosok, nido amin yoni minikon kinjek Gen Bin Tagisi yoyiken do nak manjinek but nelak tagil namgut.

Ae dam tebanon ekwan amin pulugan ki abigini yan yoyiken do yabekgit.

Ae dabili mini amin tagi sijtoni, ae amin da pabin yopmangan amin unun pulugan yopben do yabekgit.

19 Amin Tagi da mijat amin kabini yo tagisi anyomdisak dakon bisap kili abisak unun dakon yan tentenok aken do yabekgit.”

20 Yesu unun gen manjin mudanek papia gironjgek kila amin do iminek yikgit. Yigakwan unun muwut muwut yutnon amin kisi dabilni Yesukon gin tanakwan yikgwit.

21 Anakwa Yesu da yan yoyigit, “Pin kop dakon gen manjiko nandayin unun abisok dabiljikon bami ton asak.”

22 Yanban amin gen yagit do nandaba tagisi anjakwan yawit, “Mao! On Josep dakon monji da nianonsi da gen galagisi on yosok?”

23 Yanba Yesu yoyigit, “Amin da gen kinda yon unun yan: ‘Wuda wamak gaga dakon giptim anmilip a.’ Unun gen nak nayikdan, ma? Ae ‘Kapaneam kokupmon wasok agil do amin da yanba nandagiman unun yomaninon yan gin abi do nandaman’ yan nayikdan, ma?”

24 Nak asisi dayisat, kombi amin morap kokup kalonni da geni dima nandan yoman.

25 Asisi, kombi amin Elaija da bisapmon sikak dima manjakwan bilak kapbi ae kanek 6 yan egek jap do madepsi awit. Unun bisapmon Israel miktimon sakwabat morapmi egipgwit.

26 Mani Pinokop da Elaija Israel sakwabat kinda do dima yabekgit. Sakwabat kinda Sarepat kokupmon egipgut unun do yabekban kigit. Sarepat unun Saidon kokup da tetgin do tosok.

27 Ae kombi amin Elisa da bisapmon Israel miktimon wuda tebani ton amin morapmi egipgwit, mani kinda dima kilek tagit. Siria miktimon nani amin kinda mani Neman unun dagin kilek tagit.”

28 Yan yanban amin muwut muwut yutnon egipgwit kisi da japmisi nandanek

29 pidan Yesu yolba kokup da wanga pigigit. Kokup unun ilenon tagit, do tipdomon maba pigisak do ankiwit.

30 Mani amin da bikbigon da si kigit.

Yesu da amin kinda koɲni yol imgut

(Mk 1.21-28)

³¹ Yesu Nasaret kokup yipmanɛk Galili miktimon kokup kinda mani Kapaneam unudon pigigit. Pabigi egek Sabat bisap morapmon amin yoyin dekgit.

³² Yoyin degakwan amin kinda man madepni toɲ da gen ɲwakɲwarisi niyisak yan nandawit.

³³ Koɲni toɲ amin kinda Juda amin da muwut muwut yutnon yikgit. Unun da madepsi yan tidanɛk yan yagit,

³⁴ “Yesu, Nasaret amin, gak niban anɲim do nandisal? Nin paɲupbal ak do abil? Nak nandan gamisat, gak Pinƙop Dakon Telagi Amɲini.”

³⁵ Mani Yesu da koɲ tebai yan iyigit, “Gak gen dima yanɛk amin on yipman det!” Yan iyinɛkwan koɲ unun da amin ukwayikban man amin da binapmon pakgit. Pagakwan amin unun dima anupbal anɛk yipman kigit.

³⁶ Amin da unun kan wuripdagek notni yoyin yoyin anɛk yawit, “Mao, nian gen kinda yosok? Amin man madepni toɲ ae tapmɲmni toɲ da tilagon koɲ gen tebai yoyinban geni nandanɛk pasal kwan.”

³⁷ Yan yanakwa Yesu da pi agit dakon gen unun provins dakon amin kisi da nandawit.

Yesu da Pita dakon yopmi anmilip agit

(Mt 8.14-15 ae Mk 1.29-31)

³⁸ Yesu Juda amin dakon muwut muwut yut yipmanɛk Saimon da yutnon kigit. Saimon dakon

yopmi sot anek giptimni kindapmi sogit. Yan anakwan Yesu da anpulugosak do iyiwit.

³⁹ Aba Yesu unun minjat da kapmatjok panji agek giptimni kindapmi sogit unun pasil imjak do tebai yagit. Yanban sotni pasil iminjakwan unudon gin pidanek japni panjosit agit.

Yesu da amin panmilip agit

(Mt 8.16-17 ae Mk 1.32-34)

⁴⁰ Gildat si pigik do anakwan amin da notni sot mibili mibili awit unun Yesukon panopgwit. Panopba Yesu da kisitni kwenikon kalon kalon wutjinek panmilip agit.

⁴¹ Ae amin morapmi konni ton unun yol yomgut. Yolakwan kon da yan tidanek yawit, “Gak Pin kop dakon Monji.” Yesu unun Kristo yan nandan imgwit, do Yesu da kon gen dimasi yoni do kirinik yomgut.

Yesu kokup pap diwarikon agipgut

(Mk 1.35-39)

⁴² Wisa dagokdosi Yesu amin dima egipgwit tim kindakon kigit. Anakwan amin da wusin analon anek dima yopman kisak do nandanek abidok do awit.

⁴³ Mani yan yoyigit, “Nak Pin kop da Amin Kila Akdisak unun dakon Gen Bin Tagisi kokup pap diwarikon kisi agek yoyin tentenoken. Nak Pin kop da unun pi aben dosi yabekgit.”

⁴⁴ Yan yanek Judia miktimon muwut muwut yut tan anan kiwit unudon agek Pin kop gen yoyigit.

5

Yesu da wasanek panjetni timikgit
(Mt 4.18-22 ae Mk 1.16-20)

¹ Bisap kindakon Yesu Genesaret* Pakbi Idap ilenikon agek Pinjokop dakon gen yanjakwan amin morapmi da abin unun da kapmatsisok angwasinjek nandawit.

² Yesu bot bamori ilenikon tanbal pindakgit. Unun tap kilap simil simil amin da yopba tanakwal tap kilap simil simil yikni pakbikon sugawit.

³ Yesu unun bot kindakon milkan wigigit. Bot unun Saimon dakon. Unun boron wigek Saimon yan iyigit, “Bot imindilbi timisok di pakbikon kwan.” Yan iyinjek Yesu boron yigek amin yoyin dekgit.

⁴ Yoyin dekgit mudanek Saimon yan iyigit, “Timisok di gat kinjek pakbi ilarikon kinjek tap kilap simil do yik yopba pigini.”

⁵ Yanban Saimon da iyigit, “Amin tagi, nin kalbi tap kilap simil do pi madep anek tap kilap kindadima iligapdo wisa dagak. Mani gak dakon gen guramigek yik yum yopno pigini.”

⁶ Yoyigit unuden anakwa tap kilap morapmisi yigon pigituganek yik dagok do awit.

⁷ Anakwa notni bot kindakon agipgwit amin da abin panpulugoni do kisit da tilak an yomgwit. Tilak an yoba apba tap kilap bot bamot kisikon yopba tujan jik tanek pakbi kagagwan pigik do agimal.

5:1: Mt 13.1-2; Mk 3.9-10 * **5:1:** Genesaret unun Galili Pakbi Idap dakon mani kindadima. **5:5:** Jn 21.3-8

8-10 Saimon gat notni kabi gat tap kilap ilikgwit unun pindagek tamtam yawit. Ae Saimon dakon pi isal bamotni Jems gat Jon gat Sebedi dakon monji yat unun kisi tamtam yagimal. Anek Saimon Pita da Yesu n̄wakben̄ an̄ im̄nek yan̄ iyigit, “Amin̄ Tagi, nepman̄ dek ki. Nak yokwi pakpak!”

Yan̄ban Yesu da Saimon yan̄ iyigit, “Gak dima pasolbi. Abisok onda wasan̄ek gak amin̄ timitdisal.”

11 Yan̄ yan̄ban bot bamotni ilikba ilen̄ikon wigakwal yo morapni kisi yopman̄ek Yesu yolgwit.

Yesu da amin̄ kinda wuda tebani ton̄ an̄milip agit (Mt 8.1-4 ae Mk 1.40-45)

12 Bisap kindakon Yesu kokup pap kindakon egakwan amin̄ wuda tebani ton̄ kinda egipgut. Unun da Yesu kan̄ek n̄wakben̄ an̄ im̄nek miktimon gawagek Yesu bisit tebai iyigit, “Amin̄ Tagi, Pin̄kop da dabilon kilek token̄ do nandisal kan̄, tagi an̄milip abi kilek token̄.”

13 Yan̄ban Yesu da kisitni amin̄ unun kwenikon wit̄in̄ek yan̄ iyigit, “Kilek toki do nandisat, do pasil gamni!” Yan̄ yan̄ban un̄udon gin̄ wuda tebani pasil im̄in̄akwa kilek tagit.

14 Aban Yesu da yan̄ iyigit, “Gak amin̄ dimasi yoyin̄ek kin̄ mukwa sogok amin̄on giptingo yoliki. Anek Moses da yagit unun da tilagon paret an̄aki amin̄ da asi kilek tal yan̄ gandani.”

15 Mani Yesu da yo agit dakon geni sigin̄ kin̄ iren̄ tagit. An̄akwan amin̄ morapmi da geni nandak do opgwit. Ae sotni pan̄milip anyomjak do opgwit.

16 Mani Yesu bisap morapmi miktim amin̄ dima ekwan̄ timon pan̄ki egek bisit pi agit.

Yesu da amin kisiri kandapmiyo kimakbi kindan amilip agit

(Mt 9.1-8 ae Mk 2.1-12)

¹⁷ Bisap kindakon Yesu amin yoyin degakwan Parisi amin ae gen teban yoyindet aminyo kisi panjobin yikgwit. Unun amin Jerusalem, ae Galili dakon kokup morap ton, ae Judia miktimon da opgwit. Yesu Amin Tagi dakon tapmin tan ingut, do sot amin panmilip agit.

¹⁸ Anakwan amin kabi kindan da amin kisiri kandapmiyo kimakbi kindan waman anan opgwit. Unun wayigon yipba pagakwan anan Yesu da akgiron awigik do awit.

¹⁹ Mani amin morapmi, do yutnon awigik do antidok awit. Do yut kwenon wigi yut tuwilek amin unun wayigon pagakwan napmon da abidanakwa amin morap da binapmon pigek Yesu da buronsi pigigit.

²⁰ Yesu da nandan gadatni pindagek yagit, “Not, diwarigo yopman gamisat.”

²¹ Yanban Parisi amin gat ae gen teban yoyindet amin gat da iyi yan nandawit, “On namin amin kindan da Pinok kulabinek gen unun yosok? Diwaro yopyop unun amin kindan da aripmi dimasi agagi. Unun Pinok kalon dagan asak.”

²² Yesu da nandak nandakni unun pindak nandanyo anek yan yoyigit, “Ji nido butjikon da nandak nandak unun nandan naman?”

²³ Diwaro yopyop ae amin kisit kandapmiyo kimakbi panmilip agak unun kisi amin da aripmi dima agagi.

24 Mani Amin Dakon Monji on miktimon diwari wiririt dakon pi asak do yan mudan ibi yan nandaba pisosak do on amin anmilip aben.” Yesu yan yanek kisiri kandapmiyo kimakbi amin kanek yan iyigit, “Nak gayisat, gak pidan yalin potgo timigek yutgokon ki.”

25 Yanban unjudon gin amin unun pidanek yalin potni timigek Pin kop an kisinek yutnikon kigit.

26 Anakwan minat amin morapyo unun kan wuridagek Pin kop an kisinek yawit, “Abisok yo nwan warisi altanban koman.”

Yesu da Liwai (Matyu) yan imgut

(Mt 9.9-13 ae Mk 2.13-17)

27 Unun da kwenon Yesu yomakon pige kina kanban takis timit timit yut kabenon takis timit timit amin kindan yikban kagit. Unun mani Liwai. Yesu da Liwai yan iyigit, “Abin nak nol.”

28 Yan iyanban Liwai pidan yo morapni kisi yopmanek Yesu yolgit.

29 Anek Liwai da yutnikon Yesu do jap madepsi pan kosit agit. Yan aban takis timit timit amin morapmi gat ae amin diwari gat kisi yigek jap nawit.

30 Anakwa Parisi amin gat ae gen teban yoyidat amin Parisi da kabikon nani unun da Yesu dakon pandetni do yanba yokwi tok anek yan yoyiwit, “Ji jap pakbiyo takis timit timit amin ae yokwi pakpak amin gat nido an?”

31 Yanba Yesu da yan yoyigit, “Amin sotni mini unun wuda wamagon dima kwan. Amin sotni ton unun dagin wuda wamagon kwan.

³² Nak amin kilegi yan ilit do dima pigim. Yokwi pakpak yan ilikgo but tobil ani do pigim.”

Pinkop dogin nandanek jap kelek egip egip do yagit

(Mt 9.14-17 ae Mk 2.18-22)

³³ Parisi amin da Yesu yan iyiwit, “Jon dakon pangetni bisap morapmi Pinkop do nandanek jap kelek egek bisit pi an. Ae Parisi amin nin dakon pangetnin kisi yan gin an. Mani gak dakon pangetgoni jap pakbiyo anek ekwan.”

³⁴ Yanba Yesu da yoyigit, “Monji kind a minjat pasak bisapmon unun jap noknok bisap madep kind a, ae monji notni gat ekwan, do jap kelek tagi dima egipni.

³⁵ Mani don monji unun abidan anan kinakwa notni unun bisapmon jap kelek ekwan.”

³⁶ Yesu da tilak gen kind a gat yoyinek yagit, “Amin kind a da imal kalugi kind a pudan imal garanj dagan kwi kindakon bupjak kan unun tagi dima. Yan asak kan, imal kalugi anupbal asak. Ae imal kalugi unun kalipmi gat arip dima.

³⁷ Ae amin kind a da wain kalugi tibi ri meme gip ban wasanbi kalipmi kindakon kolesak kan unun tagi dima. Yan asak kan, wain da pukwa paptan meme gip kirinjigakwa wain man mudokdan. Ae meme gipyo kisi yokwi tokdisak.

³⁸ Do wain kalugi meme gip kalugikon kola n.

³⁹ Ae wain kalipmi nosok amin wain kalugi nok do kuragi nandanek yan yosok, ‘Wain kalipmi unun tagisi.’”

6

Sabat bisap dakon gen

(Mt 12.1-8 ae Mk 2.23-28)

¹ Sabat bisap kindakon Yesu wit pi binap kindanañ kigit. Kinakwan pan̄detni da wit bami di jimik kisit da misinjikba gipmi manakwa bami si nawit.

² Anakwa Parisi amin di da pindagek yawit, “Ji Sabat bisap dakon gen teban yapmanek nido yan an?”

³ Yanba Yesu da kobogi yan yoyigit, “Ji Dewit gat amin kabini gat da jap do awit bisapmon yo awit unun di manjin nandan bo dima?”

⁴ Dewit unun Pin̄kop da yutnon wigi bret Pin̄kop do parekbi unun timikgit. Bret unun mukwa sogok amin dagan tagi noknogi. Mani Dewit da nanek amin kabini kisi do yomgut.”

⁵ Yesu da sigin yan yoyigit, “Amin Dakon Monji unun Sabat bisap dakon Amin Tagi.”

Yesu da Sabat bisapmon amin kinda an̄milip agit

(Mt 12.9-14 ae Mk 3.1-6)

⁶ Sabat bisap kindakon Yesu Juda amin da muwut muwut yutnon wigeke yoyindet agit. Unudon amin kisiri aminsi tetni giren̄ikbi kinda egipgut.

⁷ Parisi amin gat ae gen teban yoyindet amin gat da Yesu Sabat bisapmon amin pan̄milip aban kanek gen yan imnen yan do kan egipgwit.

⁸ Mani Yesu da nandak nandakni pindak nandanyo anek amin kisiri giren̄ikbi yan iyigit, “Gak

pidaan amin da inamon at.” Iyınban amin unun pidaan akgıt.

⁹ Pıdan agakwan Yesu da yoyıgıt, “Ji nıan nandan? Sabat bısap dakon gen teban unun anpak tagı bo yokwi aneı do yosok? Amin kutnok do yosok, bo ae amin si panupbal ano kimotni do yosok?”

¹⁰ Yesu da amin morap kisi pındak anan ki mudanek yan iyıgıt, “Kısıtgo anıııııı a.” Iyınban yan gin anakwan kısıri kilek tagıt.

¹¹ Mani Parisi amin gat ae gen teban yoyııdet amin gat da japmısi nandan imınek iyı gin yan nandat anek Yesu nıanı an imno yan yawıt.

Yesu da yabekbini 12 kabı timıkgıt

(Mt 10.1-4 ae Mk 3.13-19)

¹² Unun bısapmon Yesu kalbi bısit pi ak do kabap kındakon wıgı Pınkop bısit iyıgıt. Bısit pi an egakwan wısa daganıban

¹³ panıdetni yan yoban apba 12 kabı manjıgıt. Manjınek yabekbi man yomgut.

¹⁴ Kında unun mani Saimon (unun Yesu da Pita yan iyıgıt).

Ae Saimon dakon padıge Andru,

ae Jems,

Jon,

Pilip,

Batolomiu,

¹⁵ Matyu,

Tomas,

Alpius dakon monji Jems,

ae Saimon (unun Selot da kabıkon nani),

¹⁶ ae Jems dakon monji Judas,

ae Judas Iskariot (uñun da don Yesu uwal da kisiron yipgut).

Yesu da amin morapmi panmilip agit

(Mt 4.24-25 ae Mk 3.7-12)

¹⁷ Yesu uñun amin kabi timikban ileñon da miktim kuldukgiban kindakon pukwa panjetni morapmi gat kisi akgwit. Anakwa Judia miktim dakon amin morapmi gat, ae Jerusalem kokup papmon amin gat, ae tap amin Tair ae Saidon kokup da kapmatjok egipgwit amin uñun gat kisi egipgwit.

¹⁸ Uñun geni nandakdo, ae sotni panmilip asak do nandanek apgwit. Kon da panupbal abi amin uñun Yesu da panmilip agit.

¹⁹ Sot amin panmilip agak dakon tapmin Yesukon da apgut, do amin morap kisitni kwenikon igayik do awit. Yan anek kilek tawit.

Yesu da yoni mini amin kisik kisik ani do yagit

(Mt 5.1-12)

²⁰ Yesu da panjetni pindagek yagit, “Yoni mini amin ji kisik kisik ekwan, nido ji Pinjokop da Amin Kila Asak uñun da kagagwan ekwan.

²¹ Abisok jap do an amin ji kisik kisik ekwan. Don jap nan tugokdan.

Abisok kunam takgan amin ji kisik kisik ekwan. Don jikgo yanjakdan.

²² Amin da dandaba ji Amin Dakon Monji yolyol amin yan dandanek nandaba yokwi tok andamdan. Ji uñun gat gadanek dima egipni

do dayiņek yaņba yokwi tok aņ damiņek man yokwisi damdaņ. Yo morap uņun altaņ damdaņ, mani ji kisik kisik ani.

²³ Uņun bi sapmon ji butji tagisi taņakwan kisik kisik aņek wi gi mok ani.

Nandani. Kobogi do tomni wukwisi Kwen Kokupmon taņ damisak. Kalip babini da kombi amin do yo yokwi yaņ gin aņyomgwit.

²⁴ “Mani yoni morapmi amin, awa! Ji yo tagisi wagil timikgaņ. Don butji paņteban ak do yo di dima timitdaņ.

²⁵ “Abisok jap naņek butji paptoņ amin, awa! Don jap do akdaņ.

“Abisok jikgo yaņjaņ amin, awa! Don kunam tagakwa dabil pakbisi mokdaņ.

²⁶ “Amin da man madep damaņ amin, awa! Kalip babikji da kombi amin toptopmi do yaņ gin aņ yomgwit.”

Uwalnin but dasi galak taņ yomneņ

(Mt 5.38-48)

²⁷ Yesu da saņbeņek yaņ ya gi t, “Geno nandaņ amin yaņ dayisat, ji uwalji do but dasi galak taņ yomni. Ae nandaba yokwi tok aņ damaņ amin do aņpak tagi aņyomni.

²⁸ Ae jobit timitni do dayaņ amin, uņun Piņkop da paņpulugosak do bisit iyini. Ae yokwi aņ damaņ amin do bisit ani.

²⁹ Amin kinda da mogim kulbak gikban kaņ, teri kinda kisi aņtobil ibi. Ae amin kinda da mirim imalgo gwayeņban kaņ, yum kaņaki paba pigikgo kisi abidosak.

³⁰ Ae amin morap da yo kabigo yobi do gayinba kan yobi. Ae amin kinda da yogo kinda abidan ankisak kan, antobil gamjak do tebai dima iyiki.

³¹ Amin da anpak niansi andamni do nandan, unun anpak amin do anyomni.

³² “Amin butdasi galak tan daman banjin butdasi galak tan yomni kan, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak amin unun kisi amin butdasi galak tan yoman ban butdasi galak tan yoman.

³³ Ae anpak tagi andaman amin banjin anpak tagi anyomni kan, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak da anpak unun kisi an.

³⁴ Ae unun amin goman tagi sopjak yan nandan teban taje amin kinda do yo imni kan, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak amin notni da goman unun kisisi sopdan yan nandane notni do yo yoman.

³⁵ Mani ji uwalji do but dasi galak tan yominek anpak tagisi an yomni. Anek amin do yo yominek sopni do dima yoyini. Pin kop da yokwi pakpak ya yan dima iyan amin unun do yo tagi yumsi yomisak, do ji anpak tagisi ani kan, Pin kop Wikwisi da kobogi do yo tagisi daminjakwan monjinisi egipdan.

³⁶ Datgo da amin do bupmi nandisak, do jiyo yan gin amin do bupmi nandani.”

Amin dakon anpak dima kokwinitni

(Mt 7.1-5)

³⁷ Yesu da sanbekek yan yagit, “Ji amin dakon anpak dima kokwinitni kan, Pin kop da jiyo kisi dima kokwinitjak. Ji amin yokwi aba unun do kobogi timitni do dima yoyini kan, Pin kop da jiyo

kisi yokwisi do tebai dima dayikdisak. Ji amin dakon diwarini yopman yomni kan, Pin kop da ji dakon diwarisi yan gin yopman damdisak.

³⁸ Ji amin do yo yomni kan, Pin kop da ji do yo damdisak. Unun da yo morapmisi daminakan tugok tugogisi egipdan. Tilak niansi yomni unun da tilak yan gin timitdan.”

³⁹ Yesu da tilak gen kinda yan yoyigit, “Dabili mini kinda dabilni mini notni kinda kosit tagi yolisak? Kan kisi bamot gapmagwan mokdamal.

⁴⁰ Papia yut minat monjiyo yoyindetni dima yapmanan. Mani papia yut tagisi wigi mudanek don yoyindetni yombem an.

⁴¹ Gaga da dabilon kindap kwik tosok unun do dima nandanek notgo da dabilon jimjim nido kosol?

⁴² Gaga da dabilon kindap kwik tosok unun dima kanek nianon da notgo ‘Dabilgonon jimjim tosok unun pan gamdisat’ yan iyiki? Gak jamba but amin. Mibiltok gaga da dabilon kindap kwik tosok unun abi kinakan notgo da dabilon jimjimjok tosok unun kanbi pisanakan tagi paki.”

Kindap yokwi da bami yokwi potdan

(Mt 7.16-20 ae 12.33-35)

⁴³ Yesu da sanbenek yagit, “Kindap tagi da bami yokwi aripmi dima potni. Ae kindap yokwi da bami tagi aripmi dima potni.

⁴⁴ Amin da kindap sop bami ban pindagek kindap yokwi bo tagi yan pindak nandanjo an. Amin da pik kindap dakon bami pak do nap keli

tonjon kin dima dekan. Ae wain sop kindap yokwi keli tonjon kin dima pan.

⁴⁵ Amin kilegi unun nandak nandakni kilegi morapmi butnikon ton, do anpak kilegisi asak. Anakwan amin yokwi unun nandak nandak yokwi butnikon ton, do anpak yokwi asak. Nandak nandak nandak amin butgwan ton, unun gen kagakon da yon.”

Yut bamori dakon tilak gen

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Yesu da sanbenek yan yagit, “Ji nido nak Amin Tagi yan nayinek geno dima guramikgan?”

⁴⁷ Nagon obinek geno nandak guramikgan amin unun dakon tilak kinda doliken.

⁴⁸ Amin kinda yutni ak do anek gapma wayikban mibilisigwan pigakwan miktimgwan tip madep da kwenon gwak magit. Anek don yut unun da kwenon agit. Aban pakbi madepsi igek yutni tidan tuwil do agit mani yutni tebaisi agit, do tebaisi agit.

⁴⁹ Mani amin kinda nak dakon gen nandak dima guramikdak amin unun amin kinda yombem. Unun yutni teban tokni mini isal miktim kwenon gin agit. Don pakbi igek yut unun tidanban unudon gin tuwil ki madepsi tasik tagit.”

7

Yesu da emat amin dakon mibiltok amin kinda dakon pi monji anmilip agit

(Mt 8.5-13)

¹ Yesu gen unun amin yoyin mudanek Kapaneam kokupmon pigigit.

² Unun kokupmon Rom dakon emat amin 100 dakon mibiltok amin kinda egipgut. Unun dakon oman amini si galak tan imgut unun sot madep anek kimotdosi agit.

³ Anakwan unun mibiltok amin da Yesu dakon gen bini nandagit, do Juda amin dakon kila amin di yabekban Yesukon kiwit. Kin Yesu da abin oman amini anmilip asak do iyiwit.

⁴ Anek Yesu da anpulugosak do madepsi yan iyiwit, “Unun amin tagisi, do geni nandanek kin oman monjini anpulugoki.

⁵ Unun amin da Juda amin nin do galak tan nimisak, ae muwut muwut yutnin witjin nimgut.”

⁶ Yan iyinba Yesu gat kisi kiwit. Kin yutni ankapmat anakwa mibiltok amin da notni di yabekban obin Yesu yan iyiwit, “Mibiltok amin da gak do yan yosok, ‘Amin Tagi, pi madep dima gaben. Nak amin pinbisi, do nak da yutnon wiki unun da tagi dima asak.

⁷ Yan do, naga gagon dima abit. Mani gak da kilek tosak do yanaki tagi kilek tosak.

⁸ Nido nak madepno da yongamwan egisat, do nak da unun dakon pinbini egisat. Ae emat amino nak da yongamwan ekwan, do kinda “Ki!” yan iyiko kisak. Ae kinda “Ap!” yan iyiko abisak. Ae oman amino kinda “Pi on aki!” yan iyiko pi asak.’”

⁹ Yesu gen unun nandanek nandaban yo madepsi aban tobilek amin madepsi bunon yolgwit yan yoyigit, “Nak yan dayisat, Israel aminon nandan gadatni madep on amin dakon yombem kinda dima kagim.”

¹⁰ Yan yanban amin yabekgit unun tobil yutnon wigit oman monji unun kili kilek tagit kawit.

Yesu da Nain kokupmon monji gimoni kinda kimoron nan aban pidagit

¹¹ Yesu bisap pisipmisok egek kokup kinda mani Nain unudon kinakwan panjetni gat ae amin morapmisi gat kisi kiwit.

¹² Kin unun kokup dakon tip dam dakon wigat ankapmat agit. Anek amin da amin kimakbi kinda waman anan wanga pinba pindakgit. Amin kimakgit unun dakon menji unun sakwabat egakwan monji kalonjisi da kimakgit. Unun kokup madep dakon amin morapmisi unun sakwabat gat kisi pinba pindakgit.

¹³ Amin Tagi da sakwabat unun kanek bupmisi nandan iminek yan iyigit, “Gak kunam dima takgi.”

¹⁴ Yan yanek kin bumjot abiwit tamo witjinakwan bumjot guramikgwit amin unun akgwit. Agakwa Yesu da yan yagit, “Monji gimoni pidoki do gayisat!”

¹⁵ Yan iyinban amin kimakbi unun pidan yigek wasanek gen yagit. Yanban Yesu da menji do ingut.

¹⁶ Aban amin morap kisi pasalek Pinkop ankisinek yan yawit, “Kombi amin madepsi kinda nin da bikbigon altanban koman. Pinkop da minjat amin kabiyoni Israel panpulugok do abik.”

¹⁷ Ae Yesu da yo agit unun dakon gen bin da madepsi iren tanek Judia miktim kisi aripmi agit, ae miktim diwarikon kisi kigit.

*Jon da pañdetni bamori Yesu do yabekgit
(Mt 11.2-19)*

18 Jon dakon pañdetni da Yesu da yo morap agit dakon geni Jon iyiwit.

19 Iyinjba pañdetni bamori yañ yoban opbal Amin Tagi yañ iyinjil do yabekgit, “Gak Pin kop da amin yabet do yagit unun, bo nin amin kind a don apdisak do jomjom aneñ?”

20 Amin bamot unun kin Yesu altañ iminek yañ iyigimal, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin da yañ gayik do anek nit yabekban abamak, ‘Gak Pin kop da amin yabet do yagit unun, bo nin amin kind a don apdisak do jomjom aneñ?’ ”

21 Unun bisapmon gin Yesu amin sotni mibili mibili tañ yomgwit unun pañmilip anek koñni tañ yomgwit unun yol yomgut. Ae dabilni mini morapmi paban pisawit.

22 Do gen kobogi yañ yoyigit, “Jil kin abisok yo pindak nandanjo amal unun do Jon iyinjil. Dabilni mini amin sin ton, ae kandapmi alek tanbi amin kosit akwan, ae wuda tebani ton amin unun kilek ton, ae miragi mini amin da gen nandan, ae amin kimakbi pidon, ae yoni mini amin da Gen Bin Tagisi nandan.

23 Amin kind a nak nandanek nandan gadatni dima witald kisak unun amin kisik kisigi ton egisak.”

24 Amin bamot Jon da yabekgit unun tobil kinakwal, Yesu da minjat amin kabi madep Jon do yañ yoyigit, “Ji miktin amini minikon ninan kok

do kiwit? Mirim da nagal kinda anwayin aban kok do kiwit?

²⁵ Dima kañ, ninan kok do kiwit? Amin kinda yik imalyo tagisi banjin pagit unun kok do kiwit? Dima, yik imalyo tagisi panek giptim dakon yoni tagi tagi dagin tan yoman amin unun kila amin madep da yutnon gin ekwan.

²⁶ Mani ji ninan kok do kiwit? Kombi amin kinda kok do kiwit? Unun bami, nak asisi dayisat, Jon da kombi amin diwari yapman mudosok.

²⁷ Unun amin do Pin kop da papiakon gen yan mandabi:

‘Nandani, geno yan tenjenosak do amin kinda yabekgo unun da mibiltan gamjak. Anjek kositgo anjoman asak.’

²⁸ Nak yansi dayisat, amin morap miktimon alton unun Jon da yapman mudosok. Mani amin morap Pin kop da Amin Kila Asak da kagagwan pinbisi ekwan unun da Jon yapmanjan.”

²⁹ (Jon da amin gat ae takis timit timit amin gat telagi pakbi kili son yomgut, do gen unun nandanek yan yawit, “Pin kop dakon anpak unun kilegisi.”

³⁰ Mani Parisi amin gat ae gen teban mibili nandak nandak amin gat unun Jonon telagi pakbi dima sowit. Yan anjek Pin kop da kosit kilegi yolik do agit unun manji imgwit.)

³¹ Yesu da sanbenek yan yagit, “Ni tilak gen kinda nan dayiko amin abisok ekwan unun dakon anpak do nandaba pisosak? Unun nianjen amin di da ekwan?

³² Unun miñat monjiyo da yañ, yumañ gwayek tamokon yigek notni yoyiñ yoyiñ anek yañ yon: ‘Nin kasisiñ kili piñsomañ, mani ji kap ak do dima nandayin. Nin bupmi kap yamañ, mani ji bupmi nandañek kunam tat do dima nandayin.’”

³³ Yesu da sigin yañ yagit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin abineñek bret dima nagit, ae wain dima nagit. Yañ anakwan, ‘Konni kinda tañ imisak’ ji da gen unun yawit.

³⁴ Ae Amin Dakon Monji da abin jap pakbiyo agit. Yañ anakwan kaneñek ji da yañ yon, ‘Kabiti, jap morapmi noknok amin ae wain morapmisi noknok amin. Takis timit timit ae yokwi pakpak amin dakon notni.’

³⁵ Ji da gen unun yon, mani Pinkop da pi morap agit unun pindagek nandano nandañ kokwini tagisi gin asak.”

Minjat kinda da pakbi kibani tagisi nan Yesu son

³⁶ Parisi amin kinda da Yesu yutnikon obin jap nosak do yañ iban yutnikon obin jap tamokon yikgit.

³⁷ Unun kokupmon yokwi pakpak miñat kinda egipgut. Unun miñat Yesu Parisi da yutnon yigek jap nosok yañ amin da yañba nandañek pakbi kibani tagisi kinami kinda abidaneñek yutnon wigigit. Tibiri unun tipnañ wasanbi.

³⁸ Wigi Yesu da manjikon kandapnikon panji agek kunam tagakwan dabil pakbini da kandapnikon mañ guktanba busuñ danjwani ban

ikdigagit. Yan anek kandapmikon mandan nanek pakbi kibani tagisi nan son ingut.

³⁹ Yan anjakwan Parisi amin unun Yesu yan ingut iyi burikon da yan nandagit, “On amin asi kombi amin kindam, on minjat kisiri kwenikon witjisak unun yokwi pakpak minjat kindam yan nandaban.”

⁴⁰ Yan nandanjakwan Yesu da iyigit, “Saimon, nak gen kindam gayiko.”

Yanban iyigit, “Yoyindet, kili nayi.”

⁴¹ Yanban Yesu da iyigit, “Amin bamori unun amin kindakon gomani ton. Kindam dakon gomani unun monej 500 danari, ae kindam dakon gomani unun monej 50 danari.

⁴² Unun amin bamot gomani sopjil dakon monejni aripmi dima, do gomani dima sopjil do yoyigit. Gak nian nandisal? Yan aban jit amin da unun amin do madepsi galak tan ingut?”

⁴³ Yanban Saimon da iyigit, “Goman madepni dima sopjak do iyigit amin unun da, yan nandisat.”

Yanban Yesu da yan iyigit, “Gak kokwin kilegisi anek yosol.”

⁴⁴ Yan yanek Yesu da tobil minjat unun kanek Saimon yan iyigit, “On minjat do koki? Nak yutgokon wiko kandapno sugokej do pakbi dima namil. Mani on minjat da dabil pakbini nan kandapno suganek busun dangwani ban ikdigak.

⁴⁵ Nak dima mandan nal, mani yutgokon si wiron da wasanek minjat on da kandapno mandan nak da sigin mandan nosok.

⁴⁶ Gak busunokon bit nelak dima tagal namil. Mani minjat on da pakbi kibani tagisi kandapnokon son namik.

⁴⁷ Do yan gayisat, on miñat dakon diwarini morapmi Piñkop da yopman iban nak do but dasi galagi madepsi nandan namisak. Mani diwarini tagapmisok tan iman amin Piñkop da diwarini yopman imjak kan, unun amin da nak do galagi madep di ma nandan namjak.”

⁴⁸ Yan yanjek Yesu da miñat unun yan iyigit, “Nak da diwarigo yopman gamisat.”

⁴⁹ Yan iyinban amin kabi Yesu gat jap nanek yikgwit unun iyi gin yan yawit, “On nianen amin kind a da diwari yopyop asak?”

⁵⁰ Yan yanakwa Yesu da miñat unun yan iyigit, “Nandan gadatgo do anjek Piñkop da gak yokwikon nan abidosok. Butgo yawori tanjakwan kiki.”

8

Miñat diwari Yesu yolba kisi agipgwit

¹ Unun da kwenon Yesu kokup pap ae kokup monin monin tawit unudon agek Piñkop da Amin Kila Asak unun dakon Gen Bin Tagisi yoyin tenjenagit. Yabekbi 12 kabi kisi agipgwit.

² Ae miñat diwari Yesu da konni yol yomgut ae sotni panmilip agit unun kisi Yesu gat agipgwit. Kinda unun Maria. Maria unun Makdala kokupmon nani yan iyiwit. Kalip Yesu da konni 7 kabi yol ingut.

³ Ae Joana, Susana ae miñat morapmi gat kisi Yesu gat agipgwit. Joana unun Kusa dakon miñatni. Kusa unun Erot dakon yutni dakon kila amin kind a. Unun miñat kabi yo kabini iyi dakon ban Yesu gat panjetni gat panpulgawit.

Jap yet tiŋtiŋok dakon tilak gen

(Mt 13.1-9 ae Mk 4.1-9)

⁴ Amin morapmisi kokup morap tawiron da abin muwukgwit. Abin muwugakwa Yesu da tilak gen kinda yan yoyigit,

⁵ “Amin kinda unun jap yetni pigaga panƙi tiŋtiŋagit. Tiŋtiŋanƙwan jap yet diwari kosiron manba amin da bamanƙwa minam da abin si nawit.

⁶ Anƙwa jap yet diwari tipmi ton timon mawit. Man kwawit, mani miktin pakbini mini, do kibidan pasilgwit.

⁷ Anƙwa jap yet diwari jon keli ton timgwan mawit. Unun jon keli ton gat kisi kwanek wutjiba kimak mudawit.

⁸ Ae jap yet diwari miktin tagisikon man kwawit. Unun bami 100 tan tan awit.” Yesu da tilak gen unun yan mudanek yan yagit, “Gen on nandak do galak ton amin ji pakyansi nandanek mibili nandan pisoni.”

Yesu nido tilak genon daƙin Pinƙop gen yagit

(Mt 13.10-17 ae Mk 4.10-12)

⁹ Panƙetni da tilak gen unun yagit dakon mibili do iyiwit.

¹⁰ Iyinba yagit, “Pinƙop da ji banƙin iyi dakon Amin Kila Agakni unun dakon mibili pasili ton unun damisak. Mani amin diwari tilak gen gin nandan.

‘Do dabil sinƙanek kokdan, mani dima kan nandanƙo akdan.

Ae gen nandakdan, mani mibili dima nandaba pisokdan.’”

Jap yet tɪŋtɪŋok dakon tilak gen dakon mibɪli
(Mt 13.18-23 ae Mk 4.13-20)

¹¹ Yesu da sanbenek paŋdetni banɟin yaŋ yoyigit, “Tilak gen dayit dakon mibɪli unun yaŋ. Jap yet unun Piŋkop dakon gen.

¹² Jap yet kosiron mawit, unun amin Piŋkop gen nandan dakon tilak. Amin nandan gadat aba Piŋkop da yokwikon ban timitjak yaŋ do Sunduk da abin butnikon Piŋkop dakon gen gwayesak.

¹³ Ae jap yet tipmi ton timon mawit, unun amin da Piŋkop gen nandan abidanek kisik kisik an dakon tilak. Mani geli tagi dima yipban kigit. Do nandan gadat bisap pisipmisok anek paŋkewal altan yoba tepmisi Piŋkop manji imin mudon.

¹⁴ Ae jap yet jon keli ton bikbikgwan mawit, unun amin Piŋkop dakon gen nandanek kin miktimon egip egipni do nandaba kik an unun dakon tilak asak. Unun moneŋ gat ae on miktim dakon yo morap gat do galagi nandanakwa unun da wutjin yominakwa bami dima ton.

¹⁵ Mani jap yet miktim tagisikon mawit, unun amin Piŋkop dakon gen nandanek tebaisi abidon unun dakon tilak. Unun buri kilegisi tanakwan tebai agek bami tagisi paŋalon an.”

Lam dakon tilak gen
(Mk 4.21-25)

¹⁶ Yesu da sanbenek yaŋ yagit, “Amin da lam kolen kwoba nan dima wutjinba ton, bo ae dipmin potpot tamo da mibilgwan dima yopmanɟan. No-man tamokon yopmanakwa amin da yutnon winjek tenjen unun kon.

17 Yo morap pasili tonj unjun don nomansi altan mudokdan. Ae yo morap wutjinbi da tonj unjun noman tanj mudanakwa amin da pindak nandanjo akdan.

18 “Ji kanj kimagek gen pakyanji nandani. Tanj yomanj amin unjun Pinjkop da di gat sanbenj daban timitdan. Mani minini amin unjun tanj namanj yanj nandisak unjun Pinjkop da gwayekdisak.”

Yesu dakon menji padik padikyo unjun namin?

(Mt 12.46-50 ae Mk 3.31-35)

19 Unjun bisapmon menji padik padikyo Yesu kok do opgwit. Mani amin morapmi, do Yesu da kapmatjok kik do antidok awit.

20 Anakwa amin di da Yesu yanj iyiwit, “Menjo padik padikgoyo yomakon agek gak gandak do yonj.”

21 Yanba yoyigit, “Amin Pinjkop dakon gen nandanek guramikganj unjun menjo ae padik padiknoni.”

Yesu da yanban mirim gat ae tap madep gat yawokgimal

(Mt 8.23-27 ae Mk 4.35-41)

22 Bisap kindakon Yesu panjetni gat bot kindakon wigek yanj yoyigit, “Pakbi idap teri kindak do kino.” Yanj yanban kiwit.

23 Boron yigek kinakwa Yesu dipmin pakgit. Anakwan mirim madepsi kindak pakbi idapmon obinakan boron pakbi pigi tujanakwa pasil do awit.

24 Anakwa panjetni da kinj Yesu anyolek iyiwit, “Amin Tagi, nin pasildamanj!”

Iyinjba pidaŋ pakbi gat mirim gat tebai yoyinban mirim dima anakwan pakbi yaworisi tagit.

²⁵ Anakwan Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Nandaŋ gadatji dukon yipmaŋ?”

Yaŋban paŋdetni si pasalgwit. Anek wuripdagek notni yoyin yoyin anek yawit, “On nianjen amin kinda da pakbi mirimyo gen tebai yoyinban geni guramikgamal?”

Yesu da amin kinda dakon koŋni yol imgut

(Mt 8.28-34 ae Mk 5.1-20)

²⁶ Yesu gat paŋdetni gat Gerasa miktim tetgin kin altawit. (Gerasa miktim unun teri kinda taŋakwan Galili miktim unun pakbi idap teri kinda tosok.)

²⁷ Yesu bot yipmaŋek ileŋon wiŋakwan unun kokup papmon amin kinda da abiŋ altaŋ imgut. Unun amin koŋni taŋ imgwit. Bisap dubagisi molaŋ egipgut, ae yut kindakon dima egipgut. Amin kimakba paŋki tip kinamgwan yopmaŋgaŋ miktimon gin egipgut.

²⁸ Unun amin da Yesu kaŋek madepsi yaŋ tidaneŋ Yesu da kandapmon maŋ pagek gen papmon da yaŋ yagit, “Yesu, gak Piŋkop Wikwisi dakon Monji, gak ninan aŋnamdisal? Bupmi nandaŋ nabi. Yo yokwi dimasi aŋ nabi!”

²⁹ Koŋ da amin unun yipmaŋ detjak do Yesu da kili iyigit, unun do madepsi yaŋ tidaneŋ gen unun yagit. Unun amin koŋ da bisap morapmi aŋupbal awit, do amin da bisapmi bisapmi kilani tebaisi anek nap teban tebaisi baŋ kisit kandapyoni paŋteban awit. Mani nap teban unun paŋdagaŋek koŋ da imiŋ sugaŋakwan miktim amin dima ekwaŋ timon kin kin agit.

30 Yesu da yan iyigit, “Mango namin?” Iyınban konni morapmi tan ımgwit, do “Amin Kabi Madep” yan iyigit.

31 Yesu da bupmi nandan yomjak do kon da bisit tebai yan iyiwit, “Nin gapma kidagi mini unungwan piginen do dima niyiki.”

32 Bit kabi madep kinda kapmatjok ilenon egek jap nanek egıpgwit. Kon unun bit da butgwan pigik do Yesu bisit tebai iyınba nandan yomgut.

33 Anakwan kon amin unun yipman degek win abigi bit da butgwan pigiwit. Pigakwa bit unun tımtim yanek obandom nan pigi pakbi idapgwan pıgek pakbi nan kimakgwit.

34 Anakwa bit kila amin yo unun pındagek tımtim yanek kin kokup papmon amin gat ae kokup teri teri egi anan kiwit unun amin gat kisi yoyiwit.

35 Anakwa amin da yo nianensi kinda da altagit, unun kok do apgwit. Abın Yesu altan imınek amin unun konni kili yipman dekgwit kawit. Kanba amin unun Yesu da buron buri kili pisagit ae ilikba pigikni ton da yıkgit. Yan yıkban kan pasalgwit.

36 Anakwa yo dabil da kan nandan yo awit amin unun da kon da anupbal abi amin nianon da kilek tagit unun dakon mibili yoyiwit.

37 Yoyınba Gerasa mıktım dakon mıjat amin morap kisi pasol pasol madepsi nandanek Yesu unun yopman dek kisak do iyiwit. Iyınba boron wıgek yopman kigit.

38 Mani amin unun kon da yipman dek kiwit amin da Yesu yol do bisit tebai iyigit.

Iyınban Yesu da tobil kisak do yabegek yan iyigit,

39 “Gak tobil yutgokon kinjek Pin kop da gak anpuluganek yo madepsi ak unun do amin yoyiki.” Yan iyinban amin unun tobil kin kokupni dakon amin morap Yesu da anpuluganek yo morap agit unun do yoyigit.

*Yesu da minatjok kinda kimagit nan aban pidagit, ae minat sotni ton kinda ankilek agit
(Mt 9.18-26 ae Mk 5.21-43)*

40 Yesu pakbi idap teri kinda do kin altañakwan amin morapmi da but dasi abidawit, nido unun do jomjom anek egipgwit.

41 Unun bisapmon amin kinda apgut, mani Jairus. Unun Juda amin dakon muwut muwut yut dakon kila amin kinda egipgut. Unun da Yesu da kandap mibilon man pagak yutnikon kisakdosi madepsi iyigit.

42 Unun monji mini, gwi kalonji kinda gin bilakni unun 12 da tilak, unun da si kimot do agit.

Yesu yutnikon kik do kosiron kinakwan amin madepsi, do gitni gitni anakwa kigit.

43 Kinakwan minat kinda unungwan agipgit. Unun dagan mok anek yawini manakwa bilak 12 yan agit, mani amin kinda da aripmi dima ankilek agagi.

44 Unun minat Yesu da manjikon kapmatjok abinek Yesu dakon imal dubakni da ilenikon igayigit. Anakwan unudon gin yawini pasil imgwit.

45 Anakwan Yesu da yagit, “Namin da igayin namik?”

Yanban amin morap nin dima dima yanakwa Pita da iyigit, “Amin tagi, amin morapmisi da gak gat gadat gadatsi akwan.”

⁴⁶ Mani Yesu da yagit, “Amin kında da igayin namınakwan tapmimno diwari kwan nandat.”

⁴⁷ Yanban minat unun aripmi dima pasilgen yan nandanek nimnimik abin Yesu da kandap mibilon man pakgit. Man pagek amin morap da dabilon mibili nido Yesu igayigit unun dakon yankwok anek yan yagit, “Igayiko sotno unudon gin pasilak.”

⁴⁸ Yanban Yesu da iyigit, “Gwano, nandan gadatgo da gak ankilek ak. Butgo yawori tanakwan kiki.”

⁴⁹ Yesu gen unun yanakwan muwut muwut yut dakon kila amin Jairus da yutnon da amin kında apgut. Abinek Jairus yan iyigit, “Gwago kili kuwak, do yoyinet isal dogin dima iyinbi kisak.”

⁵⁰ Yesu unun nandanek Jairus yan iyigit, “Dima pasolgi. Isal nandan gadat gin anaki gwago kilek tosak.”

⁵¹ Yan yanek yutnikon kin altanek amin diwari dima wigin do yoyinek Pita, Jon, ae Jems gat, ae minatjok dakon meni datniyo gat timikban yutnon wigiwit.

⁵² Unun yutnon amin morapmi da minatjok do bupmi nandanek kunam tagek iyon iyon yanek egipgwit. Anakwa Yesu da yoyigit, “Ji kunam yopgut. Dima kuwak, isal dipmin pokdok.”

⁵³ Yanban minatjok wagil kuwak yan nandanek jikgo yanjan imgwit.

⁵⁴ Mani Yesu da minatjok kisirikon abidanek gen papmon da yagit, “Gwano, pida!”

⁵⁵ Yan yanban minatjok unun dakon wupmi aeni tobil abin pigakwan unudon gin pidagit. Pidanakwan Yesu da jap di iba nosak do yoyigit.

⁵⁶ Aban meŋi datni da uŋun kaŋek tamtam yagiŋmal. Mani Yesu da tebai yoyiŋgit, “Jil on yo no-man taŋban komal uŋun do amin dimasi yoyiŋjil.”

9

Yesu da yabekbini 12 kabi pikon yabekgit

(Mt 10.5-15 ae Mk 6.7-13)

¹ Yesu da yabekbini 12 kabi yaŋ yoban obiŋ muwukba sot amin paŋmilip agak, ae koŋ kisisi yolni dakon pi ani do yaŋ mudan yomgut.

² Yomiŋek Piŋkop da Aminon Kila Asak dakon gen yaŋ tenŋenoni, ae sot aminyo paŋmilip ani yaŋ do yabekgit.

³ Aŋek yaŋ yoyiŋgit, “Ji kosit agip do yo di dima timitni. Win kiriŋ, ae yik, ae bret, ae moneŋ, ae paba pigik bamori dima timitni.

⁴ Yut kindakon wugini kaŋ, uŋudon gin egek kokup uŋun yipman kini.

⁵ Kwa amin da ji dima timikba kaŋ, kokup pap uŋun yipman det do kandapjikon kimbaban teŋon uŋun tidanba kini. Yaŋ aba amin da yokwi anapno uŋun do aŋek kwan yaŋ nandani.”

⁶ Yaŋ yoyiŋban kokupmi kokupmi agek Gen Bin Tagisi yoyiŋ tenŋenaneŋ amin dakon sotni paŋmilip awit.

Erot da Yesu namin amin kindan yaŋsi nandak do agit

(Mt 14.1-2 ae Mk 6.14-16)

⁷ Gapman dakon kila amin madep mibiltogi Erot da Yesu dakon gen bini nandagit. Di da Yesu kaŋek

Jon kimoron da aeni pɔdagit yaŋ yawit, do Erot but morap agit.

⁸ Ae di da yawit, “Elaija da noman tak.” Ae di da “Kombi amin kalipsi egipgwit unun kinda da kimoron da pɔdak” yaŋ yawit.

⁹ Mani Erot da yaŋ yagit, “Jon dakon tegi kili mandan dagagim. Mani abisok namɔn amin kinda dasi yo madepsi anakwan gen bini nayinba nandisat?” Yaŋ yaŋek Yesu kok do pini agit.

Yesu da amin 5 tausen do jap yomgut

(Mt 14.13-21 ae Mk 6.30-44 ae Jn 6.1-13)

¹⁰ Yabekbi kabi aeni tobi Yesukon abinek yo morap awit dakon geni iyiwit. Iyinba Yesu da timikban iyi gin kokup kinda mani Betsaida unudon kiwit.

¹¹ Anakwa minat amin kabi madepsi unun Yesu unudon kisak yaŋ kan nandanjo anek buŋon yol-gwit. Anakwa Yesu da tagisi nandan yominek Pinƙop da Aminon Kila Asak unun do yoyinek sot amin panmilip agit.

¹² Pɔlin pilindo yabekbini 12 kabi da obiŋ Yesu yaŋ iyiwit, “Kokup amini minikon ekwaman, do yoyinbi minat amin morapyo kinnek kokup monin monin ae timi digwan kin jap pakbiyo gat ae dipmin potpot tamoyo gat wisini.”

¹³ Mani Yesu da yabekbini yoyigit, “Disi jap yomgut.”

Yoyinban yawit, “Nin japnin morapmi dima. Bret 5 kabi gat ae tap kilap bamori gat gin. Nin kin on minat amin morap do jap moneŋ ban si yumneŋ do nandisal?”

14 (Wili 5 tausen da tilak egipgwit.)

Yanba Yesu da pañdetni yan yoyigit, “Amin 50 50 yan panmuwuk yopba yik yik ani.”

15 Yan yanban pañdetni da yan gin aba amin kisi yik mudawit.

16 Yigakwa Yesu da bret 5 kabi gat ae tap kilap bamot gat kisi timik Kwen Kokup sinjanek gisamikgit. Anek bret gat ae tap kilap gat pañdaganek pañdetni do yominakwan amin do kokwinik yomgwit.

17 Yoba timik amin morap kisisi aripmisi nanakwa jap nawit dakon diwari tawit unun pañdetni da similba yigi 12 yansi tugawit.

Pita da Yesu dakon mibili yan tenjenagit

(Mt 16.13-19 ae Mk 8.27-29)

18 Bisap kindakon Yesu iyi gin bisit pi agit. Unun bisapmon pañdetni kisi unudon egipgwit. Egi yan yoyigit, “Amin kabi madep da nak do namin yan yon?”

19 Yoyinban yan iyiwit, “Dida Jon Telagi Pakbi Sogok Amin yan yon, ae di da Elaija yan yon, ae di da kombi amin kalipmi kinda da kimoron da pidagit yan yon.”

20 Yanba yan yoyigit, “Mani ji disi nak do namin yan yon?”

Yanban Pita da antobilek iyigit, “Gak Kristo, Pinƙon da yabekban apgul.”

Yesu kimagek pidosak do yagit

(Mt 16.20-28 ae Mk 8.30-9.1)

21 Yanj yanban Yesu da iyi Kristo egisak unun dakon geni amin kindakon dimasi yoni do yansop anyomgut.

22 Anjek yan yagit, “Amin Dakon Monji da egi yo yokwi morapmi noman tan iba tepmi pakdisak. Ae Juda amin dakon kila amin, ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae gen teban yoyindet amin unun da manji iminek anakba kimotdisak. Anakwa gildat kapbi anakwan pidokdisak.”

23 Yanj yanek amin kisi yan yoyigit, “Amin kinda nak nol do nandisak kan, iyi dakon galaktok manji yominek tilak kindapni gildari gildari guramigek nak noljak.

24 Amin kinda iyi dakon yiyitni tagisi tosak do nandanek pi madep asak kan, egip egipni pasil imdisak. Mani amin kinda nak do nandanek egip egipni do nandaban yo madep dima asak kan, unun amin egip egip dagok dagogi mini abidosak.

25 Amin kinda miktim dakon yo morap panek egi kimotjak bisapmon iyi pasiljak kan, unun yo morap da aripmi dima anpulugokdan.

26 Amin kinda nak do ae nak dakon gen do mayagi nandisak kan, Amin Dakon Monji iyi dakon tilimni gat ae Datni dakon tilimni gat ae Pin kop dakon telagi anelo kabi dakon tilimni gat apjak bisapmon unun amin do mayagi yan gin nandan imdisak.

27 Nak asisi dayisat, ji on akgan kabikon da di dima kimagek Pin kop dakon Amin Kila Agakni kokdan.”

*Yesu dakon giptim kulabik agit
(Mt 17.1-13 ae Mk 9.2-13)*

²⁸ Yesu unun gen yanek egi gildat 8 yan da tilak mudanakwa Pita, Jon ae Jems gat timikban ilen kindakon bisit pi ak do wigiwit.

²⁹ Wigek Yesu bisit pi anakwan tomno dabilni kulabik anek imalni mal dakon tenjenj yombem agit.

³⁰⁻³¹ Yan aban kanakwa Moses gat Elaija gat tilimni gat noman tagimal. Noman tanbal Yesu gat gen yan nandat aba pindakgwit. Yesu Pin kop dakon galaktok yolek Jerusalem kokup papmon on miktim yipman detjak unun dakon gen yawit.

³² Pita gat notni bamot gat dipmin do yokwisi awit. Mani dipminon da pidan Yesu tilimni gat ae amin bamot gat kisi akba pindakgwit.

³³ Amin bamot Yesu yipman det do anakwal Pita da Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, nin idon tagisi ekwaman. Nin yut kaben kapbi anen. Kinda gak do, ae kinda Moses do, ae kinda Elaija do anen.” (Pita gen unun nan yosot yan unun dima nandanek yum yagit.)

³⁴ Pita gen sigin yanakwan gikwem da pin ilimik yomanakwan pasalgwit.

³⁵ Gikwem kagagwan da gen kinda yan altagit, “On Monjino, pino asak do manjigim, do ji geni nandani.”

³⁶ Yan mudanakwan Yesu nanjin kawit. Yo ilenon altanba pindakgwit unun iyi dogin nandaba tawit. Unun bisapmon amin di dima yoyiwit.

*Yesu da monji kinda konni yol imgut
(Mt 17.14-21 ae Mk 9.14-29)*

³⁷ Wisa dagok do Yesu gat paɗdetni gat ilen yipman pigakwa amin kabi madepsi kosiron dom-dom awit.

³⁸ Amin madep kabigwan da amin kinda da yan tidanek anpulugosak do yan iyigit, “Yoyɗdet, monjino kalonɗi kindagin. Do kin koki do nandisat.

³⁹ Bisap morapmi kon kinda da burigwan pigakwan unudon gin madepsi yan tidosok. Anek tebai anupbal anakwan nimmigakwan tarak da gen kaganikon wun tugon. Giptimi obisi anupbal anek bisap kalon kalon gin yipman dekdak.

⁴⁰ Paɗdetgoni da yol imni do bisit tebai yoyigim, mani antidok awit.”

⁴¹ Yan yanban Yesu da yagit, “Nandan gadatji mini amin, ji anpakji yokwisi. Nak bisap nian da ji gat egek jigisi guramik daben? Monjigo idon anop.”

⁴² Monji unun Yesu da akgiron obinakwan kon da monji unun ukwayikban miktimon man pagek nimmikgit. Mani Yesu da kon tebaisi iyinek monji unun anmilip aban kilek tanban datni do antobil imgut.

⁴³ Yan aban amin da Pin kop dakon tapmin madepsi kanek tamtam yawit.

Yesu kimagek ae pidokdisak do yanban kosit bamot agit

(Mt 17.22-23 ae Mk 9.30-32)

Amin Yesu da yo morap agit do nandaba njwakwarisi anakwa, Yesu da paɗdetni yan yoyigit,

44 “Gen dayikdisat unun pakyanſi nandani. Amin Dakon Monji amin da kisiron yipdan.”

45 Mani panġetni gen unun dakon mibili pasili taŋ yomgut, do dima nandaba pisagit. Ae gen unun dakon mibili nandak do anek iyik do si pasalgwit.

Namin da mibiltok amin egisak?

(Mt 18.1-5 ae Mk 9.33-37)

46 Bisap kindakon Yesu dakon panġetni namin da mibiltok aminin egisak yaŋ do gen emat kinda awit.

47 Anakwa Yesu da panġetni dakon but pindak nandanjo anek amin moniŋ kinda iyi akgiron anjobiŋ yipban akgit.

48 Yipban agakwan panġetni yaŋ yoyigit, “Amin kinda nak do nandanek on amin moniŋ but dasi abidosok, unun nak naŋ but dasi abidosok. Ae amin kinda nak but dasi abidosok, unun Dat nak yabekban pigim unun naŋ but dasi abidosok. Ji kabikon kinda da piŋbisi egi damjak kaŋ, unun da mibiltok aminji asak.”

Uwal dima anġdamjak amin unun notji

(Mk 9.38-40)

49 Jon Yesu da gen yagit nandanek yaŋ yagit, “Amin Tagi, nin kaŋapno amin kinda da gak da manon koŋ yolban kamaŋ. Mani nin da kabikon nani kinda dima, do yaŋsop animimaŋ.”

50 Mani Yesu da iyigit, “Yaŋsop dima animni. Amin kinda uwal dima anġdamjak kaŋ unun notji.”

Yesu gat pañ detni gat Jerusalem kiwit

(Kilapmi 9.51-19.28)

Samaria amin da Yesu not dima anj imgwit

⁵¹ Piñkop da Yesu abidan anan Kwen Kokup wigisak dakon bisap kwan tagit. Anakwan Yesu unun Jerusalem kiken yansi nandaban teban tagit.

⁵² Anek amin di yabekban unun da kalip mibiltan Samaria dakon kokup kindakon yut tamoyo pañnoman ani do kiwit.

⁵³ Mani Yesu Jerusalem kikedisak yan nandawit, do unun kokupmon amin da Yesu abidok do dima galak tawit.

⁵⁴ Jems gat Jon gat da unun pindagek Yesu yan iyigimil, “Amin Tagi, nit da yondo Kwen Kokup kindap da piñ sonba mini ani do tagi nandisal?”

⁵⁵ Yanbal Yesu da tobil tebaisi yan yoyigit, “Dima yogogisi yomal!”

⁵⁶ Yan yoyinban ae kokup nwakñwari kindakon kiwit.

Yesu yolyol dakon gen

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Kosiron kinakwa amin kinda da iyigit, “Dukwan dukwan agipbi unun nak gol awilgen gin.”

⁵⁸ Yanban Yesu da iyigit, “Jon piñan unun miktimgwan yutni ton. Ae minam kwen akwan unun yutni ton. Mani Amin Dakon Monji unun dipmin potpot tamoni mini.”

⁵⁹ Yan iyinjek ae amin kinda yan iyigit, “Abin nak nol.”

Mani amin unun da yan iyigit, “Amin Tagi, nandan naminaki kin datno wayik yipmanek don abin golben.”

⁶⁰ Yan yanban Yesu da iyigit, “Amin kimakbi da kimakbi notni iyi tagi wayitni. Mani gak kin Pin kop da Aminon Kila Asak unun dakon gen yan tenjenjoki.”

⁶¹ Yan yanban ae amin kindu da Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, gol do nandisat, mani nandan naminaki kin gwakno galok gen yoyin ek don abin golgen.”

⁶² Yanban iyigit, “Sapa nan miktin pudanek dambi da manjigwan wusisak unuden amin da Pin kop da Amin Kila Asak da kagagwan aripmi dima egipmi.”

10

Paɗdetni morapmi Pin kop dakon gen yoni do yabekgit

¹ Egi Amin Tagi da paɗdet 72 gat manjigit. An ek iyi kokup dukwan dukwan kik do agit, unudon mibiltok unun da kalip kini do bamot bamot yabekgit.

² An ek yan yoyigit, “Pigaga jap bami madepsi tan pektan, mani pi monji bami pakpak amin morapmi dima. Unun do ji bami pakpak dakon Amin Tagi bisit iyinba pi amin paɗalon an yopban pinikon kini.

³ “Ji kin ek yan nandani: Ji sipsip monin ban yan jon pinan da bikbin gon yabekdat.

⁴ Monej simi kinam, ae yik, ae kandap gwil dima timigek kini. Anek kosiron amin pindak ‘Gildat tagi!’ yan dima yoyini.

⁵ Yut kindakon wigek mibiltok yan yoyini, ‘On yut amin butji yawori tosak.’

⁶ Yut unjudon but yawot amin kinda ekwan kan, but yawot genji dakon bami unjudon tosak. Minini da egipjak kan, but yawotji dakon bami jikon aeni tobiljak.

⁷ Yut wigini unjudon gin yik egiyo anakwa jap daba noni. Pi agak amin unjun tomni tagi timikgan. Ji yuri yuri dima agipni.

⁸ “Kokup kindakon kinakwa not an daminej jap daba kan unjun si noni.

⁹ Anek amin sotni ton panmilip anek yan yoyini, ‘Pinkop da Amin Kila Agakni ji da kapmatjok kili abik.’

¹⁰ Kokup kindakon kinakwa not dima an daba kan, unjun kokup dakon kosit madepmon agek yan yoyini,

¹¹ ‘Kokupji dakon kimbaban kandapninon tegon, unjun tidono kinakwa diwarisi tan daman yan si nandani. Anek yan si nandani, Pinkop dakon Amin Kila Agakni ji da kapmatjok kili abik.’

¹² Yan si dayisat, gen kokwin bisap madepmon Sodom kokup amin da kobogi do jigi tagapmi pakdan. Mani kokup unjuden amin kobogi do jigi madepsi pakdan.”

10:4: Mt 10.7-14; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5   **10:7:** 1Ko 9.6-14; 1Ti 5.18

10:8: 1Ko 10.27   **10:11:** Ya 13.51; 18.6   **10:12:** WW 19.24-25; Mt 10.15; 11.24

But tobil dıma an unun bupmisi

(Mt 11.20-24)

13 Yesu da sanbenek yan yagit, “Korasin ae Bet-saida kokupmon amin, awa! Nak wasok tapmimi ton abo pındagek ji but tobil dıma awit. Tair ae Saidon kokupmon amin da pındagwit tam, but tobil bamisi abam. Anek bupmi dakon yik imalyo panek abılagon yıkbam.

14 Mani gen kokwin bisap madepmon Tair gat Saidon kokupmon amin gat da kobogi do jigi tagapmi panakwa ji da kobogi do jigi madepsi pakdan.

15 Anakwa Kapaneam kokupmon amin, ason Kwen Kokup nin da wigıkdaman yan nandan, ma? Unun arıpmi dımasi. Ji mıbilıgwan Tıpdomon pigıkdan.”

16 Yesu da panđetni sanbenek yan yoyigit, “Ji dakon gen nandısak amin, unun da nak dakon gen nandısak. Ae manji damısak amin, unun nak nan manji namısak. Ae nak manji namısak amin, unun da nak yabekgit amin manji imısak.”

Panđet 72 aeni tobil apgwit

17 Panđet 72 unun kisik kisigon da tobil abınek Yesu yan iyıwit, “Amin Tagi, gak dakon man yanapno kon da genin guramikgan!”

18 Yan yanba yoyigit, “Sunduk unun Kwen Kokup da mal da yan manban kagım.

19 Nandani. Nak ji da tunon amin emari ton gat ae skopion gat bamoni, ae uwal dakon tapmım

kisisi pabin yopni do yan mudan damisat. Yo kinda da ji aripmi dima panupbal asak.

²⁰ Mani kon da genji guramikgan, unun do kisik kisik dima ani. Ji dakon man Kwen Kokupmon mandabi da ton, unun do nandanek kisik kisik ani.”

*Yesu da kisik kisik nandanek Pinjkop anjkisigit
(Mt 11.25-27 ae 13.16-17)*

²¹ Unun bisapmon Yesu Telagi Wup da kisik kisik iban yan yagit, “Dat, kundu ae miktim dakon Amin Tagi, amin diwari miktim dakon nandak nandakni unun wukwisi, mani iyi do nandaba wigisak, do unuden amin do gen bami morap si panjisibisal. Anek amin monji da tilagon ekwan amin, unun do yolisal. Yan asal do gak anjkisiat. O Dat, gaga dakon galaktok yolek yan asal.

²² “Datno da yo morap kili namgut. Dat unun dagin Monji nandan imisak. Anek Monji gat ae amin morap Monji da Dat dakon mibili yolisak, unun amin dagin Datno nandan iman.”

²³ Yan yanek Yesu tobil pandetni banjin yan yoyigit, “Ji da yo pindak nandanyo an, unun pindakgan amin unun kisik kisik ekwan.

²⁴ Nak yanjsi dayisat, kalipsigwan kombi amin morapmi gat ae kila amin madep morapmi gat da yo ji da pindakgan unun pindatdosi nandawit, mani dima pindakgwit. Ae gen nandan unun nandakdosi nandawit, mani dima nandawit.”

*Samaria amin kinda da Juda amin kinda
anpulugagit*

25 Bisap kindakon gen teban dakon mibili nandak nandak amin kinda da pidaŋ agek Yesu anjekwal do anjek yan iyigit, “Yoyindet, yo ninan anjek egip egip dagok dagogi mini abidoken?”

26 Iyiban Yesu da iyigit, “Gen teban papiakon gen tosok unun manjinek nian kokwinikdal?”

27 Iyiban yagit,
 “Ji Amin Tagi Pinjopji unun but gat ae wup gat ae tapmingo gat ae nandak nandakgo gat kisi but dasi galak taŋ ibi.

Ae gaga do but dasi nian galak tosol, unuden gin amin do but dasi galak taŋ yobi.”

28 Yanban Yesu da iyigit, “Kobogi bamisi yosol. Yanŋi anjek egip egip abidokdisal.”

29 Mani unun amin iyi do Yesu da amin kilegi kinda yan kosak do nandanek yan iyigit, “Nak namin amin ban but dasi galak taŋ yoben do yosol?”

30 Yan yanban Yesu da iyigit, “Amin kinda Jerusalem yipmanek Jeriko kokup papmon kik do anjek kosiron pigigit. Pigakwan kabo noknok da abidan yik imalni gwayenek anakba pali kimakban yipman kiwit.

31 “Kinakwa mukwa sogok amin kinda unun kosit nanŋin pigigit. Pigi amin unun kanek anpekwolek kosit ileŋ nan yapman kigit.

32 Yapman kinakwan Liwai amin kinda obin kanek yan gin anpekwolek yapman kigit.

33 “Mani Samaria amin kinda da unun kositnan obin amin unun kanek bupmi nandan ingut.

³⁴ Bupmi nandanj iminejek giptimi anak anupbal awit unun wain gat ae bit nelak gat banj sonj iminejek wamanj imgut. Yanj anek amin unun kendak anenak iyi da donkikon yipgut. Yipmanjek anki amin da yumanj nanjek pokgonj yut kindakon yipmanjek kilani agit.

³⁵ Anek wisa dagok do silwa monenj tabili bamori unun yut pakgimal dakon kila amin do iminejek yanj iyigit, 'Kilani anaki on monenj da aripmi dima anakwan nanj mudok di abi kanj, tobil abinejek don gabenj.'"

³⁶ Yanj yanjek Yesu da gen teban dakon nandak nandak amin yanj iyigit, "Nianj nandisal, unun amin kapbi da kabikon namin da kabo noknok da anakgwit amin unun do but dasi galak tanj imgut?"

³⁷ Yanjban iyigit, "Bupmi nandanj iminejek anpulugagit amin unun da."

Yanjban Yesu da iyigit, "Gak kinj anpak yanj gin abi."

Yesu unun Mata gat Maria gat da yutnon egipgwit

³⁸ Yesu gat panjetni gat kinjek kokup kindakon al-tawit. Unun kokupmon minjat kinda egipgut mani Mata. Unun da yanjban Yesu unun yutnikon wigigit.

³⁹ Wikwan Mata dakon padige mani Maria unun Amin Tagi da kandap mibilon yigek geni nandagit.

⁴⁰ Mani Mata unun jap dakon oman do nandaba kik morapmi anek obinj Yesu iyigit, "Amin Tagi, padigino nepmak da naga gin pi madep asat. Gak unun do dima nandisal? Iyinjbi obinj nak anpuluganjban."

⁴¹ Yanban Amin Tagi da Mata yan iyigit, “Mata, gak yo morapmi do nandaba kik anek butgo yokwi toso.

⁴² Mani gak yo kalonji kinda dogin nandaki kan tagi. Maria unun dogin nandisak, do tagi dima kirinik iben.”

11

Bisit agak dakon gen

(Mt 6.9-15 ae 7.7-11)

¹ Bisap kindakon Yesu unun bisit pi anek egipgut. Bisit aban mudanakwan panjetni kinda da yan iyigit, “Amin Tagi, Jon da panjetni bisit agak do yoyin dekgit, yan gin niyin dekgi.”

² Yanban Yesu da yoyigit, “Bisit ani bisapmon yan yoni:

‘Dat, gak dakon man telagi tosak.

Amin Kila Agakgo yipbi ninon apjak.

³ Gildari gildari jap arinon nibi.

⁴ Nin yokwi animan aman dakon diwarini yopman yomaman,
do gak yan gin nin dakon diwarinin yopman
nibi.

Pankewalon dima nipbi.’”

⁵ Yan yanek yoyigit, “Jikon da kinda da kalbi binap notni da yutnon kin yan iyisak, ‘Not, bret timi kapbi nabi tamoni don gaben.

⁶ Notno kinda kosit dubagikon da abik da yutnokon isal yikdak. Japno mini.’

⁷ “Yanban notni yutgan da gen kobogi yan iyisak, ‘Jigi dima nabi. Pidaneke aripmi dima gaben.

Yoma benğan kili at, ae gwakno gat kili pak mudaman.’

⁸ Nak yan dayisat, amin unun notni da bisit iyik unun do dima imisak. Mani sanbek sanbek yanakwan unun do kurak tanek yo nido wadanek yosok unun kisi imisak.

⁹ “Yando, nak yan dayisat: Ji Pinƙop bisit iyinba tagi damdisak, ae wisinek bami kokdan, ae yoma domon tidanba witdal damdisak.

¹⁰ Amin morap Pinƙop bisit iyan unun yo timikgan, ae yo wisan amin unun bami kon, ae yoma domon tidon amin unun witdal yomisak.

¹¹ “Dat kabi, ji kabikon da monjisi kindā da tap kilap do dayinban tunon amin emari ton kindā tagi imni?”

¹² Bo pup kwap do dayinban skopion kindā tagi imni?

¹³ Ji yokwi pakpak amin, mani monjisi do yo tagi yoman. Do yansi nandani. Ji bisit iyinba Datji Kwen Kokup egisak unun da Telagi Wup tagi damjak.”

Yesu Belsebul gat pi amal yan yawit

(Mt 12.22-30 ae Mk 3.20-27)

¹⁴ Yesu da amin kindā kon kindā da anƙadim aban gen dima yagit, unun konni yol imgut. Yol iban amin kadim unun gen yanakwan amin da kanba yo njwaknwarisi agit.

¹⁵ Mani amin di da yan yawit, “Kon dakon mibiltok amin Belsebul da tapmimon kon yoldak.”

¹⁶ Yanakwa amin diwari da Yesu anƙewal do anek iyinba wasok tapmimi ton kindā anakwan, asi

Piņkop da yabekban piņit da pini asak yaņ kok do nandawit.

¹⁷ Mani Yesu da nandak nandakni piņdak nandanyo anek yoyiņit, “Miktim kinda dakon amin da pudan ki kabi bamori anek emat wamjil kaņ, miktim unun yokwi tokdisak. Ae amin yuri kinda da pudan kiņek emat wamni kaņ, unun amin yut tagi dima egipdan.

¹⁸ Sunduk dakon amin kabini da pudan ki kabi bamori anek emat wamjil kaņ, nianon da Sunduk gat amin kabini gat tebai atni? Nak da koņ Belsebul da tapmimon yoldat yaņ yoņ.

¹⁹ Mani nak Belsebul da anpuluganban koņ yoldat kaņ, disi dakon notji koņ yolgan unun amin kabi ni tapmimon da koņ yolgan? Unun amin kabi da genji kokwinigek gulusuņ yoņ yaņ tagi dayini.

²⁰ Mani Piņkop da iyi tapmim naminakan koņ yoldat kaņ, Piņkop dakon Amin Kila Agakni jikon kili abik.

²¹ “Amin tebaisi kinda emat agak yo kabini timigek iyi dakon yut kilani tebai anakan, yo kabini tagisi toņ.

²² Mani amin kinda unun yut ami dakon tapmim yapmandak amin kinda da abisak. Abiņ anagek emat agak yo kabini timigek tapmim pagit unun gwayesak. Yaņ anek yo morapni kabo nanek kokwinik notni do yomisak.

²³ “Amin nak dakon notno dima, unun da nak uwal annaman. Ae amin nak dima anpuluganban amin panmuwukgaman, unun amin da amin panwasenban wasen kwan.”

Koŋ kindā aeni tobil abisak

(Mt 12.43-45)

²⁴ Yesu da sanbenek yaŋ yagit, “Koŋ kindā da amin kindā yipman degek kiŋ miŋtim kibiri timon agek yik yawot tamo wisisak. Mani tamo kindā dima kosok, do yaŋ yosok, ‘Nak aeno tobil yut kalip egipgumon kiken.’

²⁵ Yaŋ yanek kiŋ kanban sibit sibit wiririgek yo morap paŋkosit abi pindakdak.

²⁶ Yaŋ kosok, do kiŋ koŋ 7 kabi iyi yapmanek wagil yokwisi gat timikban kwa unun yutnon egek anpak yokwisi an. Mibiltok unun amin yokwi egipgut, mani abisok unun yapmanek wagil yokwisi egisak.”

Niaŋen amin da kisik kisik ekwan?

²⁷ Yesu gen unun yanakwan miŋat amin kabi madep kabigwan da miŋat kindā da pidan yaŋ iyigit, “Menŋo si analanek mum gaban nagil unun dasi kisik kisik tagi asak!”

²⁸ Yanban Yesu da yagit, “Mani unun yapmanek amin Piŋkop dakon gen nandanek guramikgan amin unun da kisik kisik ekwan.”

Yesu wasok tapmimi toŋ asak do iyiwit

(Mt 12.38-42 ae Mk 8.12)

²⁹ Amin morapmisi da Yesukon sigin obin muwugakwa Yesu da yoyigit, “Amin on bisapmon ekwan unun amin yokwisi gin. Piŋkop dakon pi naŋ asat yaŋ nandak do wasok tapmimi toŋ kindā kok do yoŋ. Mani kindā dima kokdan. Jona dakon tilak nanŋin kokdan.

³⁰ Kalipsigwan Piŋkop da kombi amin Jonakon tilak aban Niniwe kokup pap amin da asi Piŋkopmon da abik da asak yan kawit. Ujudeŋ gin yo Amin Dakon Monjikon noman taŋ iba apmiap amin da kaŋek asi Piŋkop da yabekban abik yan kokdaŋ.

³¹ “Miktim saut tetgin dakon kila amin miŋat madep uŋun Solomon dakon nandaŋ kokwini tagisi iyinŋakwan nandak do miktim dubagisikon da apgut. Mani amin kinda oni egisak, uŋun da Solomon yapmaŋdak, mani geni dima nandaŋ. Do gen kokwin bisap madepmon uŋun kila amin miŋat madep da pidaŋ agek abisok ekwan amin kabi dakon anpak yokwi uŋun do yan tenŋenokdisak.

³² Niniwe amin Jona da Piŋkop dakon gen yoyinban but tobi awit. Mani ji da binapmon amin kinda egisak uŋun da Jona yapmaŋ mudosok, mani ji but tobi dima aŋ. Do gen kokwin bisap madepmon Niniwe amin da pidaŋ agek abisok ekwan amin kabi dakon anpak yokwi uŋun do yan tenŋenokdaŋ.”

Giptim dakon tenŋenŋi

(Mt 5.15 ae 6.22-23)

³³ Yesu da sigin yagit, “Amin da lam kolen pasiligwan yopba dima toŋ. Bo ae kwoba baŋ wutjiba dima toŋ. Noman tamokon yopba taŋ tenŋenŋakwan amin da wiŋ tenŋenŋi koŋ.

³⁴ Dabilgo uŋun giptingo dakon tenŋenŋi. Dabilgo tagisi kaŋ, giptingo kalon tenŋenŋini toŋ. Mani dabilgo yokwi kaŋ, giptingo pilin tuksi tosok.

³⁵ Yan do, giptimgo dakon tenjenj unun pilin tuk asak yan do kan kimokgi.

³⁶ Giptimgo kalon tenjenjini tonj ae pilin tuk kinda dima tosak kan, giptimgo lam dakon tenjenj dakon panjop pindakdal unuden tenjenjokdisak.”

Parisi amin gat gen teban mibili nandak nandak amin gat dakon anpak yokwi

(Mt 23.1-36 ae Mk 12.38-40 ae Lk 20.45-47)

³⁷ Yesu gen yan mudanjakwan Parisi amin kinda da yutnikon kwan yigek jap nonjil do iyigit. Iyiban Yesu kin yutnikon wigi jap noknok tamokon yikgit.

³⁸ Yigek mibiltok kisiri dima suganjek jap nanban Parisi amin unun da kanjek dima agagi asak yan nandagit.

³⁹ Aban Amin Tagi da yan iyigit, “Parisi amin ji kap idapyo dakon manji banjin sugon. Mani kabo gat ae anpak yokwi mibili mibili gat unun butjigwan tugawit da tonj.

⁴⁰ Ji nandan kokwinji tagi mini! Pinjop da manji banjin dima, buri gat kisi wasagit.

⁴¹ Ji bupmi amin do but dasi galak tanjek panpulugoni kan, ji amin kilegisi.

⁴² “Mani Parisi amin, awa! Ji jap tam galagisi pi kagasi tonj unun pan kabi 10 kabi yopmanjek unun kabikon ban kabi kindanan Pinjop do paret an. Mani gen kokwin kilegi agak gat, ae Pinjop do but dasi galak tanjin imim unun ji dima an. Anpak kilegi unun gat ae paretyo kisi ani kan tagisi.

⁴³ “Parisi amin, awa! Ji muwut muwut yut madepmon tamo mibiltogi unudon yit do galagi nandan. Ae amin da maket tamokon nandaba

wukwan daminek gildat tagi yan dayini do galagi nandan.

44 “Parisi amin, awa! Ji amin kimakbi yopyop tamo miktimgwan tanakwa amin da dima pindagek kwenikon baman akwan ji unun yombem.”

45 Gen teban mibili nandak nandak amin kinda da gen unun yanban nandaneke Yesu yan iyigit, “Yoyindet, Parisi amin do gen unun yanek, ninyo kisi pabin nipmandal.”

46 Yanban Yesu da yagit, “Gen teban mibili nandak nandak amin jiyo kisi, awa! Ji amin gen teban mibili mibili jigisi guramitni do yoyan, mani kisitjok kinda yominek panpuluganeke guramit do dimasi nandan.

47 “Awa! Ji kombi amin dakon bumjot tamo wason. Mani babikji da dapba kimakgwit.

48 Babikji da kombi amin dapba kimakgwit unun dakon bumjot tamoni ji da pantilim an. Yan an unun babiknin da tagisi dapba kimakgwit yan nandan dakon tilak asak.

49 Unun do anek Pin kop da nandan kokwini tagisikon da yan yagit, ‘Nak da kombi amino gat ae yabekbi kabino gat unun amin kabikon yabetdisat. Yabekgo diwari dapba kimotdan, ae diwari yo yok-wisi anyomdan.’

50 Yan do anek Pin kop da miktim wasagiron da kombi amin morap dapba kimakgwit unun dakon kobogi amin abisok ekwan unun da timitdan.

51 Wasok wasok do amin kilegi Abel anagek ae amin diwari dapmanakwa wigi wasip do Sekaraia Telagi Yut Madep ae altayo da binapmon anakba

kimakgit unun dakon kobogi yo jigisi amin abisok ekwan unun da timitdan.

⁵² “Gen teban mibili nandak nandak amin, awa! Nandak nandak pakpak tamo dakon yoma witaldisi kili gwayewit. Disi unungwan dima wigiwit. Anek unungwan wigik do awit amin ji da kosit sopsop anjomgwit.”

⁵³ Yesu unun yut egipgut yipman degakwan gen teban yoyidet amin gat ae Parisi amin gat da Yesu do uwal an iminek gen mibili mibili iyiwit.

⁵⁴ Ankewalno sun kinda yanakwan gen pikon yipnen yanon da iyiwit.

12

*Parisi amin dakon anpak yokwi do kan kimotni
(Mt 10.26-27)*

¹ Amin tausen morapmi da abin muwugek gitni gitnisi anek notni baman baman anakwa Yesu da mibiltok pangetni ban kalip yan yoyigit, “Parisi amin dakon yisni do kan kimotni. Unun jamba but aminsi ekwan.

² Yo morap gwiligwan ton unun altan tentenan mudokdan. Ae yo morap pasili ton unun amin da nandaba pisokdan.

³ Do gen morap ji da pilin tukgwan yawit unun amin da tentenikon nandakdan. Ae gen morap yut kagagwan gen pisigon da yawit unun yut kwenon wigi gen papmon da yoyin tentenokdan.”

*Pinkop dogin pasoldo
(Mt 10.28-31)*

⁴ Yesu da saɓɓeɓek yaɗ yaɗiɗ, “Not kabi, yaɓsi dayisat. Amin da giɗtim dapba kimagakwa uɗun da kwenon yo di ariɗmi dima akdaɗ, do uɗun do dima pasolni.

⁵ Mani namɓin amin dosi pasolni uɗun do dayikdisat. Ji Piɗkop do pasolni. Piɗkop da giɗtim dapban kimagakwa Tipdomon maban piɗini uɗun dakon tapmiɓ taɗ imisak. Asisi dayisat, ji Piɗkop dosi pasolni.

⁶ Minam moniɗ uɗun yo moniɗisok, 5 kabi dakon yumaɗ nogi uɗun moniɗ giɗman tabili bamori gin. Mani Piɗkop da minam moniɗgok uɗun dakon kindasok dimasi iɗtaɗ ingut.

⁷ Piɗkop da busuɗ daɗgwanji niaɗ da toɗ uɗun kisisi nandaɗ mudosok, do ji dima pasolni. Minam moniɗ moniɗ morapmi dakon yumaɗ nogi uɗun madep dima, mani ji dakon yumaɗ nogi uɗun wukwisi.”

Nin Yesu dakon amin kabi yaɗ yok do dima mayak toneɗ

(Mt 10.32-33 ae 12.32 ae 10.19-20)

⁸ Yesu da saɓɓeɓek yaɗ yaɗiɗ, “Nak da yaɓsi dayisat, amin kinda da ‘Nak Yesu dakon amin kinda’ yaɗ amin yoyisak kaɗ, Amin Dakon Monji da Piɗkop dakon aɗelo kabinikon uɗun amin nak dakon amin kinda yaɗ yoyisak.

⁹ Mani amin kinda ‘Nak Yesu dakon amin dima’ yaɗ amin yoyisak kaɗ, nakyo kisi Piɗkop dakon aɗelo kabinikon uɗun amin nak dakon amin dima yaɗ yoyikeɗ.

¹⁰ Amin morap Amin Dakon Monji do yanba yokwi tok ani amin unun Pin kop da diwarini yopman yomdisak, mani amin morap Telagi Wup do yanba yokwi tok ani amin unun Pin kop da diwarini dima yopman yomdisak.

¹¹ “Amin da ji Juda amin dakon muwut muwut yut madepmon, bo gapmanon, bo ae amin mani wukwi da inamon pan ki depni bisapmon, disi kutnok do anek ni gen ban yoyinej yan nandanej nandaba kik dima ani.

¹² Unun bisapmons i ni gen ban yoyini unun Telagi Wup da dayin detdisak.”

Yoni morapmi amin kind a gulusu j agit dakon tilak gen

¹³ Unun amin kabi madepgwan da amin kind a da Yesu yan iyigit, “Yoyindet, peno iyinbi datnit da yo morap yopgut unun kokwinik diwari nak do namjak.”

¹⁴ Yanban Yesu da iyigit, “Not, namin da jilon gen kokwin pi anek yo kabisil kokwinik daben do manjin nepgut?”

¹⁵ Yan yanek minat aminyo yan yoyigit, “Ji kan kimotni. Yo mibili mibili timit timit dakon galagi di pabam. Yo kabisi unun morapmisi kan, unun da egip egip bamisi aripmi dima damdan.”

¹⁶ Yan yanek tilak gen kind a yan yoyigit, “Yoni morapmi amin kind a dakon pigagani jap bami tagisi morapmi tawit.

¹⁷ Anakwa amin unun iyi yan nandagit, ‘Jap bami yopben dakon tamo kili tuga j, do ae di gat yopben dakon tamo aripmi dima, do niansi aben?’

18 Yan nandanek yagit, ‘Nak yanſi aben: Jap yopyop yutno kisi tuwilek madepsi wutjinek wit gat ae yo kabino gat kisi unun yutnon yopben.

19 Yan anek naga do yanſi yoken, “Nak bilak morapmi tagisi egi anan kiken dakon yo morapno aripmisi. Do yaworisi egek jap pakbiyo madepsi anek bisap morapmi kisik kisik anek egipben.”

20 “Mani Pinſkop da iyigit, ‘Gak nandan kokwingo tagi mini. Gak abisok kalbi kimotdisal. Yo morapgo gaga do panſosit agil unun amin da timitdan.’”

21 Yesu da gen unun yanek yan yagit, “Amin yoni morapmi panmuwut do pi anegek Pinſkop do dima nandanek ekwan amin, unun aminon yo yanſi al-tokdisak.”

Yo morap do nandaba kik dima ani

(Mt 6.25-34)

22 Yan yanek Yesu da panſetni yan yoyigit, “Yanſi dayisat, egip egipji do nandaba kik anek ‘Jap dukon ban nonen’ bo ae giptimji do nandaba kik anek ‘Imal dukon ban panen’ yan dima nandani.

23 Egip egip da jap yapmanſdak, ae giptim da imal yapmanſdak.

24 Ji minam do nandani. Jap yet dima kwaokgan, ae jap dima pan, ae jap panmuwut yutni mini. Mani Pinſkop da jap upmokdok. Minam dakon yuman nogi pinbisi anakwa amin ji dakon yuman nogi unun madepsi.

25 Ji nandaba kik anek egip egipji timisok di gat tagi sanbenba wigisak yan nandan, ma? Unun aripmi dimasi.

²⁶ Yo moniñisok unuden ji da aripmi dimasi agagi, do nido yo diwari morap do nandaba kik an?

²⁷ “Jareñ oni tañ añañ kwan unun do nandani. Pi madep anek imal dima bupmangañ. Mani yañ dayisat, jareñ pindakgañ unun dakon tilimni da kalip kila amin madep Solomon dakon tilimni tagisi pagit unun yapmandak.

²⁸ On jon tañ añañ kwan unun anwa amin da baljañ kindapmon sokdan. Mani Piñkop da si pañtilim asak, do nandan gadatji piñpimisok amin ji yañsi nandani, Piñkop da ji do nandaban yo madepsi anakwan imal tilimi toni bañ pañ damdisak.

²⁹⁻³⁰ Piñkop dima nandan iman amin kabi da yo morap unuden wusiñ pindat do pini an. Mani Datji da yo unun do wadak wadak an unun nandisak, do ji jap pakbiyo dukon bañ nonen yañ nandanek nandaba kik dima ani.

³¹ Nandaba kikji yipmanek Piñkop dakon Amin Kila Agakni unun wisiñ kok do pi ani. Yañ anakwa yo diwari do wadak wadak an unun kisi damdisak.”

Yo tagisi Kwen Kokup do pañmuwutni

(Mt 6.19-21)

³² Yesu da sañbenek yañ yagit, “Sipsip kabisok, ji dima pasolni. Datji da iyi Amin Kila Asak da kagagwan egipni do tagisi nandisak.

³³ Ji yo morapji tañ damañ unun yopba amin da yumañ noni. Yañ aba monen timigek yoni mini amin do yomni. Anek yo kabisi tagisi Kwen Kokupmon pañmuwuk yopba unudon tagisi tokdan. Unun tamokon toni kañ, yo kabisi dima pasildan,

ae kabo noknok da dīma tīmitdan, ae yo moniŋ da dīma nokdan.

³⁴ Yo kabisi tagisi dukwan toŋ, but nandak nandakyosi kisi unjudon giŋ tokdisak.”

Oman monji tagisi da tagap taŋek ekwan

(Mt 24.42-44)

³⁵ Yesu da saŋbenek yaŋ yaŋgit, “Ji imalji paŋek lamji koleŋek tagap taŋek egiŋni.

³⁶ Oman monji da tagap taŋek amiŋ tagiŋi da miŋat pakpak dakon soŋnogon da tobiŋ apjak do jomjom aŋek ekwan ji yaŋ giŋ tagap toni. Do ni biŋapmon abiŋ yoma domon tidosak ji yoma tepmi wiŋdal imni.

³⁷ Oman monji amiŋ tagiŋi da piŋdakban tagap taŋek ekwan kaŋ tagisi. Nak asisi dayisat, amiŋ tagiŋi da iyī oman dakon imal paŋek oman monji yoyiŋban jap tamokon paŋiŋ yiŋakwa iyī jap yomdisak.

³⁸ Amiŋ tagi unjun kalbi binap bo wiŋa dagokdosi abiŋ piŋdakban tagap taŋek egiŋni kaŋ tagisi.

³⁹ Ji yaŋ nandani. Yut kiŋda dakon ami kalbi kabo noknok ni biŋapmon apjak yaŋ nandagit tam, kiŋa aŋakwan ariŋmi dīma tuwiŋban.

⁴⁰ Ji kisi tagap taŋek egiŋni. Dīma apjak yaŋ nandanakwa Amiŋ Dakon Monji unjudon apdisak.”

Oman monji tagi ae yokwi dakon tilak gen

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Pita da Yesu yaŋ iyigiti, “Amiŋ Tagi, tilak gen yal unjun nin dogiŋ yal, bo ae amiŋ kisi do yal?”

⁴² Yanban Amin Tagi da yagit, “Oman monji kindanandan kokwini tagisi ae pi agakni tagisi, unuden oman monji amin tagini da oman monjini diwari kilani asak do manjisak. Yan aban jap yomyom bisapmon japni yomiŋ yomiŋ asak.

⁴³ Oman monji unun amin tagini da tobil abin kanban pini tagisi asak kan tagisi.

⁴⁴ Nak asisi dayisat, amin tagini da unun oman monji iyinban yo morapni kila akdisak.

⁴⁵ Mani unun oman monji burikon da amin tagini tepmi dima apdisak yan nandanek oman monji gat ae oman minat gat dapmanek jap pakbiyo madep anek pakbi tebanyo kisi nan but upbal asak kan,

⁴⁶ dima apdisak yan nandanekwan amin tagini da but pisogi mini abin unun oman monji tepmi pi iminek gen kirinjit amin kabi gat yopban egipdan.

⁴⁷ Oman monji kindan amin tagini dakon galaktokni nandanek tagap tanek galaktokni dima yoljak kan, amin tagi da kosiri morapmi baljokdisak.

⁴⁸ Mani oman monji kindan amin tagini dakon galaktokni dima nandanek anpak yokwi si baljoni da aripmon asak kan, amin tagini da kosiri morapmi dima baljokdisak. Yo morapmi timikgan amin unun yo morapmi pantobil yomyomi. Yo morapmi kila ani do dabi amin unun yo morapmi pantobil yomyomi.”

Yesu unun pidok pidok nan abigit

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Yesu da sanbenek yan yagit, “Nak miktimon kindap sokeŋ do pigim. Kilisi kwan sok tam tagi.

⁵⁰ Nak tepmi madepsi pakdisat. Butno jik tosok, do pako dagosak dosi nandisat.

⁵¹ Nak amin da miktimon but yawot pani yan do pigim yan nandan, ma? Unun dima. Yan dayisat, nak miktim aminon pidok pidok panalon ak do pigim.

⁵² Abisok da wasanek amin yuri kindakon amin 5 kabi da pidañ kinjek bamori da kapbi gat uwal uwal akdan. Ae kapbi da bamori gat uwal uwal akdan.

⁵³ Wasen kinjek dat da monji gat pidok pidok akdamal, ae men da gwi gat pidok pidok akdamal, ae minjat kinda gat namdi gat pidok pidok akdamal.”

*Yo altawit dakon mibili dima nandawit
(Mt 16.2-3)*

⁵⁴ Amin kabi madepsi yan yoyigit, “Ji gildat da si pigisak tetgin do meni wamanjak yan pindagek ‘Sikak mokdisak’ yan yanakwa asi sikak mosok.

⁵⁵ Ae saut tetgin dakon mirim madep abinjakwan ji da yan yon, ‘Gildat tepmisi wusikdisak.’ Yan yanakwa asi gildat tepmisi wusisak.

⁵⁶ Jamba but amin, ji da miktimon ae kwen yo morap ton pindagek kokwin tagisi an. Mani abisok yo morap alton unun pindagek kokwin nido tagi dima an?”

*Notgo gat genjil anjkilek anjil
(Mt 5.25-26)*

⁵⁷ Yesu da sanbenek yan yagit, “Ji disi anpak yokwi tagiyo nido dima kokwinikgan?”

⁵⁸ Amin kinda da gen yan gam do aban gen kokwin tamokon kik do kosiron kinjil bisapmon genjil unun yan anmilip ak do pi anjil. Yan dima

aneġ kwal gen kokwin kila agak amin da obip amin da kisiron gepban unun da dam teban yutnon gepdisak.

⁵⁹ Nak asisi gayisat, gak dam tebanon sigin egaki wigġi moneġ niaġ yopbi do gayini unun kisisi yopmanek don wanġa kikdisal.”

13

But tobił dima ani amin wagil pasildan

¹ Yesu da gen unun yaġ mudanġkwan amin diwari da Pailat da yo agit unun do iyiwit. Pailat da obip amini yoyinban kin Galili amin diwari Pinġkop do mukwa soġakwa unun dapba kimakgwit. Do unun amin dakon yawini gat ae paret do yo mukwa sowit dakon yawini kisi mawit.

² Unun do iyinba Yesu da yoyigit, “Niaġ nandanġ? Galili amin kimakgwit unun dakon yokwini da Galili amin diwari dakon yokwini yapgut, unun do anek jigġi unun pawit yaġ nandanġ?”

³ Unun dimasi! Nak asisi dayisat, ji but tobił dima ani kaġ, unun amin kabi da kimakgwit jiyo kisi yaġ gin kimotdanġ.

⁴ Bo Silom yut dubak tuwil ki maġ amin 18 kabi witjinban kimakgwit do nandani. Unun amin kabi dakon yokwini da Jerusalem amin diwari dakon yokwini yapgut unun do anek pasilgwit yaġ nandanġ?

⁵ Ununyo kisi dimasi! Nak asisi dayisat, ji but tobił dima ani kaġ, jiyo kisi yaġ gin kimotdanġ.”

Kindap bami mini unun dakon tilak gen

6 Yesu da tilak gen kinda yan yoyigit, “Amin kinda da wain pinikon pik kindap kinda kwaokgit. Bisap kinda bami wisik do kigit, mani bami mini pindakgit.

7 Bami mini pindagek pi kila amini yan iyigit, ‘Nandaki. Nak bilak kapbi abin pik kindap dakon sopmi wisin wisin anek mini pindakdat. Yan do kindap on si pasiki. Miktim dakon tapmim nido isal dogin ilik mudosok?’

8 “Yanban pi kila amin da yan iyigit, ‘Amin tagi, yum kanbi bilak kinda gat atjak. Anakwan mibilikon miktim wayigek yalik yopben.

9 Bilak kwenikon bami tosak kan tagisi. Mani bami dima tosak kan, tagi pasiki.’”

Sabat bisapmon Yesu da minat kinda anmilip agit

10 Sabat bisap kindakon Yesu da Juda amin dakon muwut muwut yut kindakon amin yoyin dekgit.

11 Unudon minat kinda egipgut. Unun kon kinda da yigek abidanakwan sot anakwan bilak 18 agit. Manji gironjigit, do kwen kilegi aripmi dima akgit.

12 Yesu da kanek iyinban opban yan iyigit, “Minat, sotgo kili gepman dek kik.”

13 Yan iyinek kisiri kwenikon wutjinban unudon gin manji kilek tanakwa Pinjop anjisigit.

14 Mani muwut muwut yut dakon kila amin da Sabat bisapmon Yesu da amin anmilip agit unun do butjap nandagit. Butjap nandanek minat aminyo yan yoyigit, “Pi agak dakon gildat 6 kabi ton. Unun

bisapmon sot amin apba tagi panmilip ani. Mani Sabat bisapmon dimasi ani.”

15 Yanban Amin Tagi da kobogi yan iyigit, “Ji jamba but amin! Ji Sabat bisapmon bulmakausi gat ae donkisi gat yutnikon ban witald ilik panji yopba pakbi non, ma?”

16 Minjat on Abraham dakon gwi, Sunduk da tebai abidanakwan bilakni 18 agit. Sabat bisapmon dima pulugan kisak do nandan, ma?”

17 Yan yanban uwalni mayagi nandawit. Mani minjat aminyo Yesu da yo morap wagil tagisisi agit unun do kisik kisik awit.

Mastat dakon yeri dakon tilak gen

(Mt 13.31-32 ae Mk 4.30-32)

18 Yesu da sanbenek yan yagit, “Pin kop dakon Amin Kila Agakni unun niansi? Yo ni gat tilak abo?”

19 Unun mastat yet yombem. Amin kinda da mastat yet kinda pigagani kwaokgit. Anakwan mastat unun kwan madep tan kindap kinda da yan agakwan minam da abin kilinikon yutni unudon awit.”

Yis dakon tilak gen

(Mt 13.33)

20 Yesu da sanbenek yan yagit, “Pin kop dakon Amin Kila Agakni yo ni gat tilak abo?”

21 Unun yis yombem. Minjat kinda da plaua idap madep kinda gat iktagildak. Yan anakwan plaua unun kisisi paptan madep tawit.”

Yoma kosit gwagak moninisok nan wigikdo

(Mt 7.13-14 ae 7.21-23)

²² Yesu unun Jerusalem kokup papmon kik do anjek kokup pap ae kokup monin monin tawit unudon agek amin yoyin dekgit.

²³ Anakwan amin kinda da yan iyigit, “Amin Tagi, Pin kop da amin kalon isok di banjin yokwikon ban timitjak bo nian?”

Yanban Yesu da yoyigit,

²⁴ “Nak yansi dayisat, amin morapmi da egip egipmon wigik do pini akdan, mani aripmi dima wigikdan. Do ji yoma kosit gwagak monin nan wigik do pi tebai ani.

²⁵ Yut dakon ami da pidan yoma sopban ji da kin yomakon agek yoma tidanek yan yokdan, ‘Amin Tagi, nin do yoma witdal nim.’

“Mani gen kobogi yan dayikdisak, ‘Nak dima nandan damisat. Ji dukon nani amin?’

²⁶ “Yan yanban ji da kobogi yan iyikdan, ‘Nin gak gat kisi egek jap pakbiyo agiman. Ae kokup papnin dakon kosit madepmon agek niyin dekgil.’

²⁷ “Mani unun da yan dayikdisak, ‘Nak asisi dayisat, nak dima nandan damisat. Ji dukon nani unun dima nandisat. Yokwi pakpak ji kisisi nepman dek kit!’

²⁸ “Ji Abraham, Aisak, Jekop, ae kombi amin kisisi Pin kop da Amin Kila Asak kokupmon ekwa pindatdan. Mani ji maba wanga kin mudokdan. Unun bisapmon ji kunam tagek iyon iyon yan tidanek egipdan.

²⁹ Amin da gildat wisak ae si pigisak tet, ae not tet ae saut tet da Pin kop da Amin Kila Asak

kokupmon abinjek jap noknok tamo madepmon yitdan.

³⁰ Nandani, amin diwari abisok bujon ekwan, unun don mibiltok amin akdan. Ae amin diwari abisok mibiltok ekwan, unun don bujon amin akdan.”

*Yesu da Jerusalem Kokup do bupmi nandagit
(Mt 23.37-39)*

³¹ Unun bisapmon gin Parisi amin diwari da abin Yesu yan iyiwit, “Gak idon dima egipbi, kokup digwan kiki. Erot da gak gikban kimokgi do nandisak.”

³² Yanba Yesu da yoyigit, “Ji kin unun top amin yan iyini, ‘Nandaki. Nak abisok ae anwa kon yolgen, ae sot amin panmilip aben. Ae pidanji do pi aben do nandagim unun anwasip aben.’

³³ Kombi amin Jerusalem kokup papmon gin dapba kimokgon. Kokup nwaknwarikon dima dapba kimokgon, do nak abisok ae anwa ae pidanji do sigin kiken.

³⁴ “O Jerusalem, Jerusalem amin, ji kombi amin dapba kimokgon. Amin Pin kop da yabekban jikon aban unun ji da tipban dapba kimokgon. Pup menji da monjini panmuwuk pirigwan yopmandak, unun da tilak nak da bisap morapmi ji panmuwut do nandagim, mani ji da kurak tan namgwit.

³⁵ Nak asisi dayisat, kokup yomasiyo yokwi tanek yumsi tokdisak. Ji nak dima nandanek egi wigi ni bisapmon nak do ‘Amin on Amin Tagi da manon abisak, unun Pin kop da gisamigakwan

abisak' yan nak do yoni unun bisapmon nandak-dan."

14

Yesu da giptimi paptanbi amin kinda anmilip agit

¹ Sabat kindakon Yesu jap nok do Parisi amin dakon kila amin kinda da yutnon kigit. Anakwan yipba kik anek kan yikgwit,

² nido Yesu da buron giptimi paptanbi amin kinda yikgit.

³ Yesu da unun amin kanek gen teban mibili nandak nandak amin gat ae Parisi amin gat yan yoyigit, "Sabat bisapmon sot amin tagi panmilip anej bo dima? Gen teban da nian yosok?"

⁴ Mani gen kobogi kinda dima iyiwit. Yan anakwa Yesu da amin unun abidanek anmilip anek digo ki yan iyanban si kigit.

⁵ Kinakwan yan yoyigit, "Jikon da kinda dakon monji bo bulmakauni Sabat bisapmon pakbi gapmakon manban tepmi tagi ilikba wisak bo dima?"

⁶ Yanban gen kobogi aripmi dima iyigi yan kawit.

Yesu da amin iyi do nandaba pini do yagit

⁷ Yesu da amin jap nok do apgwit unun pindakban tamo mibiltogi nanikon gin yit do awit. Do tilak gen kinda yan yoyigit,

⁸ "Amin kinda da minat pakpak dakon sonogon yan gaban kiki kan, tamo mibiltogi nanikon dima yikgi. Tamo unun amin madep kinda gak gwapmandak unun do manjikbi nan di yikbim.

⁹ Yan kañ amin yan daban kiki unun da abin yan gayisak, ‘On tamo on amin do imin.’ Yan gayinban gak gaga do mayagisi nandanek tamo amin pinbisi do yopbi unudon panji yitdisal.

¹⁰ Amin kinda da yan gaban kañ, gak tamo amin pinbisi do yopbi unudon panji yikgi. Yigaki amin yan gamjak unun da ‘Not, on tamo tagikon pawin yit’ yan gayinban pawin yigaki amin diwari da amin mani ton kinda yan gandani.

¹¹ Amin kinda iyi do nandaban wugisak kañ, Pin kop da unun amin abin yipdisak. Mani amin kinda iyi do nandaban pisak kañ, Pin kop da mani awigikdisak.”

Kobogi tagi dima damni amin ban panpulugoni

¹² Yesu da amin unun yan iban kigit unun yan iyigit, “Gak jap noknok kinda asal kañ, notgo, bo ae pego padik padikgo bo ae yawi diwatgo bo ae yoni morapmi amin diban dima yan yobi. Unun da kobogi do don yan gamdan.

¹³ Gak jap noknok kinda abi kañ, yoni mini amin, ae giptimi yokwi tanbi, ae kandap yokwi ae dabili mini amin banjin yan yobi.

¹⁴ Yan abi kañ, gak kisik kisigi ton si egipbi. Unuden amin kobogi tagi dima gamni, mani Pin kop da amin kilegi kimoron ban paban pidoni bisapmon don kobogi gamdisak.”

Jap noknok dakon tilak gen

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Amin kinda jap nawitgwan da gen unun nandanek Yesu yan iyigit, “Pin kop da Amin Kila Asak

kokupmon yigek jap nokdan amin unun kisik kisik ekwan.”

16 Mani Yesu da yan iyigit, “Amin kinda da jap madepsi kinda panjosit anek amin morapmi yan yomgut.

17 Jap noknok bisapmon oman monjini kinda yabekban amin yan yomgut unun yoyik do kigit. Kin yan yoyigit, ‘Yo morap kili panjosit abi, do ji tagi opni.’

18 “Mani amin kisisi dima op do yawit. Kinda da yan yagit, ‘Nak pi kinda kaluk yumit unun kin koken. Do nandan namijaki dima opben.’

19 “Ae kinda da yagit, ‘Nak pi agak bulmakau 10 kabi yumit, unun kin panjiklik pindatgen. Do nandan namijaki dima opben.’

20 “Ae kinda da yagit, ‘Nak mijat kaluk pat, do aripmi dima opben.’

21 “Oman monjini tobil obin amin tagini amin yoyinban gen yawit dakon mibili iyigit. Iyinban yut unun dakon ami unun da butjap nandanek oman monjini tebai yan iyigit, ‘Gak tepmisi kokup madep da kosit madep ae kosit monjon kin, amin yoni mini, ae giptimi yokwi tanbi, ae dabili mini, ae kandap yokwi unun timik panjopbi.’

22 “Yan iyinban oman monji da yan gin anek yan iyigit, ‘Amin tagi, yo aben dosi nayil unun kili anmudat, mani tamo ton.’

23 “Iyinban amin tagi da oman monji yan iyigit, ‘Gak kokup madep yipmanek kin kosit madepmon bo ae pigaga da dam kidipmin agek amin pindak tebai yoyinbi abin yikba yutno tugosak.

24 Nak yanŕi dayisat, amin unun kalip yan yomgum unun da nak dakon jap jimjimjok kinda dimasi nokdan.’”

Nandanŕ kimagek Yesu yoldo

(Mt 10.37-38)

25 Miŕat amin kabi madepsi yolakwa Yesu da tobilek yan yoyigit,

26 “Amin kinda nak nol do nandisak kaŕ, meni datni, ae miŕatni gwakniyo gat, ae peni samini padigeyo gat, ae iyi dakon egip egipni gat kisi do uwal dima anjomjak kaŕ, unuden amin nak dakon paŕdetno aripmi dima egipjak.

27 Tilak kindapni guramigek dima noljak amin paŕdetno aripmi dima egipjak.

28 Amin kinda yut madep kinda ak do kaŕ, mibiltok yigek moneŕni manjisak. Aŕek yut tagi aŕ mudogi bo dima unun dakon nandak nandak asak.

29 Yanŕ dima aŕek yut gwak maŕek yo diwarŕ do wadaŕek yut dima aŕ mudosok kaŕ, amin morap koni unun kisi jigilak yanek yanjanŕ imdanŕ.

30 Aŕek yanŕ yokdanŕ, ‘On amin yutni aŕ diwarŕkgit, mani wasip ak do aŕtidok asak.’

31 Bo kila amin madep kinda da uwalni gat emat wam do nandisak kaŕ, mibiltok nandanŕ kokwin asak. Iyi dakon emat amin 10 tausen da uwalni dakon 20 tausen tagi yolni bo dima, yanŕ do nandak nandak asak.

32 Tagi dima yolni yanŕ nandisak kaŕ, uwalni kapmat dima abinakwa amin kabi kinda yabekban kinŕ emat dima wamni do gen yoyinŕ paŕyawot aŕ.

³³ Jiyo yan gin yo morapji dima yopman mudoni kan, panjetnoni tagi dima egipni.”

*Yesu da tap dakon galagini yokwi tosak do yagit
(Mt 5.13 ae Mk 9.50)*

³⁴ Yesu da sanbenek yan yagit, “Tap unun yo tagisi kinda. Mani galagini pasilni kan, niansi anek galagini ankaluk anen?”

³⁵ Tap unuden miktim aripmi dima panpulgogi. Bo bulmakau dakon kok gat iktagili aripmi dima. Tap unuden isal mamno kwan. Mirakni ton amin da gen on pakyanji nandanek mibili nandan pisoni.”

15

*Sipsip kinda pasilgit dakon tilak gen
(Mt 18.12-14)*

¹ Takis timit timit amin gat ae yokwi pakpak amin gat da geni nandak do Yesu da kapmatjok opgwit.

² Anakwa Parisi amin gat gen teban yoyindet amin gat da yanba yokwi tok anek yan yawit, “On amin yokwi pakpak amin not anjoban yigek jap non.”

³ Yan yanakwa Yesu da tilak gen kinda yan yoyigit,

⁴ “Jikon da amin kinda sipsipni 100 ban kaloni da pasiljak kan nian asak? Unun da sipsip 99 jon timon yopban egakwa kaloni pasildak unun wisinek don analon asak.

⁵ Wisin kan abidosok bisapmon but galak nandanek kwapmikon guramik anan

⁶ yomanikon anjkisak. Anjkejek notni gat ae kokup isalni gat yan yoban obin muwukba yan yoyisak, ‘Sipsipno pasilak unun kili wisin kat, do kisik kisik ano.’”

⁷ Yesu da sanjenek yan yoyigit, “Nak asisi dayisat, yokwi pakpak kinda da but tobil asak kan, Kwen Kokupmon kisik kisik madepsi yan gin akdan. Amin 99 unun kilegi do but tobil agagi mini do unun dakon kisik kisik madep dima ani. Mani yokwi pakpak kinda but tobil asak unun dakon kisik kisik unun madepsi noman tosok.”

Monej kinda pasilgit dakon tilak gen

⁸ Ae Yesu da sanjenek yan yagit, “Minjat kinda da silwa monej tabili 10 kabi ban kalonji da yutnon man pasiljak kan unun nian asak? Unun da lamni kolejek yutni ikdiganejek tebaisi wisinejek don kosak.

⁹ Kan abidosok bisapmon but galak nandanejek notni gat ae kokup isalni gat yoyinban obin muwukba yan yoyisak, ‘Monejno pasilak unun kili wisin kat, do kisik kisik ano.’”

¹⁰ Yesu da yan yoyigit, “Nak asisi dayisat, yokwi pakpak kinda da but tobil asak kan, Pinjkop dakon anjelo da kisik kisik yan gin akdan.”

Dat kinda gat monji bamotni gat dakon tilak gen

¹¹ Yesu da sanjenek yan yagit, “Amin kinda egipgut unun monji bamori.

¹² Monji bunon nani da datni yan iyigit, ‘Dat, gak peno gat nit do yo morap nim do nandisal unun nak dakon diwarino abisok kokwinik nabi.’ Yan yanban datni da yo kabini kokwinik monji bamotni do yomgut.

13 “Yoban bisap pisipmisok egek monji bujon nani da yo kabini kisisi timik dubagisi kin miktim kindakon panji egipgut. Panji egek anpak yokwi mibili mibili anek monejni nan mudagit.

14 Monejni nan mudanakwan unun miktim amin da jap do madepsi anek diwar da kimakgwit. Anakwa monji unun wadak wadak madepsi agit.

15 Do kin unun miktim dakon amin kindakon pi kind a bidagit. Aban amin tagini da yabekban bit damnikon kin bit jap yomgut.

16 Anek bit da birap gip nawit unun pindak galak tanek unun ban nanek butno kadim tosak yan nandagit. Mani amin kind a da jap kind a dima imgut.

17 “Nandak nandakni kulabik anek yan yagit, ‘Datno dakon oman monji morapni unun japni aripmisi tan yomanakwa ekwan, mani nak idon egek jap do kimotdisat.

18 Do yansi aben, nak tobil kin datno yan iyiken; ‘Dat, nak Pin kop da inamon ae gak yo kisikon yo yokwisi agim,

19 do bujon monjino yan dima nayiki. Yum oman monjigo yuman nanaki ekwan unuden kind a da tilak egipben.’”

20 Yan nandane pidan datnikon kigit. Kinakwan datni dubagikon da monji kan bupmi nandan timtim yanek kin monji bedane mandan nagit.

21 Yan aban monji da datni yan iyigit, ‘Dat, nak Pin kop da inamon ae gagon yo yokwisi agim, do bujon monjino yan dima nayiki.’

22-24 Mani datni da oman monjini yan yoyigit, 'Monjino kimoron da yan abisak. Pasilbikon nan analon aman. Do ji tepmi kin paba pigik dubagi tagisi kinda anabin pan imni. Ae kisirikon sip tagisi kinda yipman iminek kandap gwil kisi pan imni. Ae bulmakau monji nelagi ton kinda nan anapba anak son nanek kisik kisik ano.' Datni da yan yanakwan jap noknok anek kisik kisik awit.

25 Yan anek egakwa monji mibiltogi pigaga egipgut da yutnon obin ankapmat anek nandaban amin da kap kisik kisikyo awit.

26 Yan anakwa nandanek oman monji kinda yan iban apban iyigit, 'Unun niban an?'

27 Yan yanban iyigit, 'Padigigo tagisi egisak da abik do datgo da kanek bulmakau monji nelagi ton anwak.'

28 Yan iyanban monji mibiltogi butjap nandanek yutnon wigik do kurak tagit. Yan anakwan datni da yomakon pinjek butni manakwan yutnon wigisak do iyigit.

29 Mani datni yan iyigit, 'Dat, gak yan nido asal? Nak oman monji isali kinda da yan bilak morapmi egek omango an egisat. Anek gengo bisap kindakon dima kirinikim. Notnoni gat kisik kisik anen do memesok kinda dimasi namgul.

30 Mani monjigo on yo morapgo kosit minat gat egek yomin mudagit, unun da apban kanek bulmakau monji nelagi ton unun anwal.'

31 Yanban datni da yan iyigit, 'Monjino, bisapmi bisapmi gak nak gat ekwamak. Ae yo morapno unun gak dakon gin.

³² Mani padigigo kimoron da yan abik, ae pasilbikon nan ahalon aman, do nin but kwaktok nandanek kisik kisik tagisi aman.’”

16

Kila amin kında da goman panjikilek asak dakon tilak gen

¹ Yesu da panjetni yan yoyigit, “Yoni morapmi amin kında gat ae yo morapni dakon kila amini gat egipgumal. Amin da abin yoni morapmi amin yan iyiwit, ‘Yo morapgo dakon kila amin isal dogin yo morapgo nan mudok angamisak.’

² “Iyinba nandanek yo kila amini unun yan iban opban yan iyigit, ‘Gak nian anaki gengo nandat? Gak kin yo morapno kili nian asal unun dakon but piso kında mandan nabi. Gak pi unun sanbenek dima akdisal.’

³ “Iyinban yo kila agak pi amini unun iyi yan nandagit, ‘Amin tagino da pikon noldak, do nian aben? Amin kında dakon oman monjini egek miktimni pudan iben dakon tapminno mini. Ae amin monej do bisit yoyik do mayagi nandisat.

⁴ Do pi yopben bisapmon amin da but galagon da yan naba yutnikon kin kin aken do nian aben unun kili unun nandisat.’

⁵ Yan nandanek amin kalon kalon amin taginikon goman awit unun yan yoban apgwit. Mibiltok abin altagit amin yan iyigit, ‘Gak amin taginokon goman nian da agil?’

⁶ “Iyinban yagit, ‘Olip pakbi tibiri madep 100 da arip.’

“Yañban yañ iyigít, ‘Gak tepmisi yigek on papia tam gomango mandabikon olip pakbi tibirí 50 yañ manda.’

⁷ “Ae kindá abin̄ alañban yañ iyigít, ‘Gak gomango nian̄ da?’

“Iyın̄ban yagít, ‘Wit yigí 100 da aríp.’

Yañ iyın̄ban yagít, ‘On gomango mandabi papia tamon wit yigí 80 yañ manda.’

⁸ “Yañ an̄akwan amin̄ tagini da yo agít un̄un kan̄ban amin̄ nandan̄ kokwini tagisi da arípmon agít, do yo kila agak pi amini yokwi un̄un do nandan̄aban wukwan im̄gut. On miktım dakon amin̄ kabi da nandan̄ kokwin tagisi an̄ek notni gat yuman̄ gwayek pi an̄. Un̄un ten̄ten̄i dakon amin̄ kabi yapmangan̄.

⁹ Nak da yañ dayısát, on miktım dakon monen̄ ban̄ amin̄ not anyomni. Yañ ani kan̄, monen̄go mudoni bisapmon ji egíp egíp dagok dagogí mini da yutgwan tagisi wigini.

¹⁰ “Amin̄ kindá yo monın̄sisok kilani tagi asak kan̄, un̄un amin̄ da yo madep kilani tagi asak. Ae amin̄ kindá yo monın̄sok kilani yokwi asak kan̄, un̄un amin̄ yo madepyo kisi kilani yokwi asak.

¹¹ Yañdo, ji on miktım dakon monen̄ kilani tagi dıma ani kan̄, namın̄ da nandan̄ gadan̄ damın̄ek yo tagisi bamisi daban̄ kilani ani?

¹² Ae ji amin̄ dakon yo kabi kilani tagi dıma ani kan̄, namın̄ da yo kabi dısi do damjak?

¹³ “Amin̄ kindá da amin̄ tagi bamori dakon oman arıpmi dıma asak. Yañ kan̄, kindá nan̄gın galak tan̄ imın̄ek kindá do nandan̄aban yokwi tan̄ im̄disak. Ae kindá dakon gen guramıgek kindá

manji imdisak. Ji Pinjkop gat ae monej gat kisi dakon oman monjini aripmi dima egipmi.”

Yesu da gen teban gat ae Pinjkop da Amin Kila Asak gat unun do yagit

¹⁴ Parisi amin monej do galagisi nandan, do Yesu da gen yagit unun nandanek yanba yokwi tok anj imgwit.

¹⁵ Mani Yesu da yan yoyigit, “Ji amin da amin kilegisi yan dandani yan do pi madep an. Mani Pinjkop da butjigwan yo pasili ton unun pindak mudosok. Amin da yo tagisi yan yon unun Pinjkop da dabilon yo wagil inanisi.

¹⁶ “Gen teban gat ae kombi amin dakon gen gat yan tentenanba Jon da bisapmon wugit. Mani Jon da bisapmon da wasanek Pinjkop dakon Amin Kila Agakni dakon Gen Bin Tagisi yan tentenon. Anakwa amin unungwan pigik do pi tebaisi an.

¹⁷ Miktim gat kundu gat tagi pasiljil. Mani gen teban dakon gen jimjimjok kinda aripmi dimasi pasildisak. Kisisi bami tan mudokdan.”

*Yesu da minjat panjkwinit dakon gen yagit
(Mt 5.31-32 ae Mk 10.11-12)*

¹⁸ Yesu da sanjenek yan yagit, “Amin kinda minjatni kwini yipban kinakwan minjat kaluk pasak kan, unun amin yumabi asak. Ae amin kinda minjat kinda kalip eni da kwini kgit unun pasak kan, unun amin kisi yumabi asak.”

Yoni morapmi amin kinda gat Lasarus gat dakon gen

19 Yesu da sanbenek yan yagit, “Yoni morapmi amin kinda egipgut, unun bisapmi bisapmi ilikba pigikni kildani ton tagisi ae imalni gami ban panek yoni aripmisi tan iminakwa yaworisi egipgut.

20-21 Yan egakwan unun da yut yoma kagakon yoni mini amin kinda mani Lasarus unudon pak egipgut. Lasarus yan nandagit, yoni morapmi amin dakon jap tamokon da jap jimjim mon unun ban noken kan tagisi yan nandagit. Ae pinan da abin wudani asiwukgwit.

22 “Yoni mini amin egek kimakban anelo da abidan anki yipba Abraham gat egipgumal. Egakwal yoni morapmi amin unun yo kisi kimakban wayikgwit.

23 Aba Tipdomon tepmi madepsi nandanek egipgut. Egek sintanban wikwanek Abraham dubagisikon Lasarus gat kapmat kapmat yigakwal pindakgit.

24 Pindagek yan tidanek yan iyigit, ‘Abraham dat, bupmi nandan nam. Lasarus iyinbi unun da pakbi jimjimjok di kisirikon yopman panabin melnokon yopban timisok di yawotjak. Nak on kindapmon egek tepmi madepsi nandisat!’

25 “Mani Abraham da yan yagit, ‘Monjino, gak kalip egipgul do nandaki. Gak kalip yo kabigo tagisi banjin panek egaki Lasarus unun yo kabini yokwi banjin panek egipgut. Mani abisok Lasarus on kokupmon butni yaworisi tanakwan gak da tepmi madepsi nandisal.

26 Ae unun gin dima. Nin da binapmon dangap dubagisi kinda tosok. Yan tosok do idon ekwan amin jikon aripmi dima kikigi, ae unudon ekwan amin idon aripmi dima obopmi.’

27 “Yaŋ yaŋban yoni morapmi amin da gen tebaisi yaŋ iyigit, ‘Yaŋ kaŋ, dat, nandanŋ naminŋek Lasarus iyinŋbi datno da yutnon kinŋ

28 padik padikno 5 kabi ekwaŋ unun nawa gen tebai yoyinŋban nandanŋek on tepmi kokupmon dima apni.’

29 “Mani Abraham da yaŋ yagit, ‘Moses gat ae kombi amin gat dakon gen do padik padikgo mirak yopmaŋek tagi nandani.’

30 “Yaŋban yoni morapmi amin da yagit, ‘Abraham dat, unun aripmi dima. Mani amin kimakbi kindi da kinŋ altaŋ yomjak kaŋ, padik padikno da but tobiŋ tagi ani.’

31 “Yaŋban Abraham da yaŋ iyigit, ‘Moses gat ae kombi amin gat dakon gen dima nandani kaŋ, amin kindi kimoron da pidanŋban kaŋek nandanŋ gadat aripmi dima akdan.’”

17

*Anpak yokwi da nandanŋ gadat anupbal asak
(Mt 18.6-7 ae 18.21-22 ae Mk 9.42)*

1 Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Yokwi mibili mibili da abinŋ amin paŋkewalba yokwi anek maŋ mudokdanŋ. Mani unun yokwi ani do dayikdanŋ amin, awa!

2 Amin kindi da amin moninŋ kindi yokwi asak do yabetjak kaŋ, unun dakon kobogi yokwisi. Yabet dima anakwan amin da wit misinŋit tip madep tegikon wamaŋ maba tap ilarigwan pigeŋ kimotjak kaŋ unun da tagapmi.

3 Yaŋdo, ji disi do kila tagisi ani.

“Notgo kinda yokwi aban kaŋ, tebai iyinbi egip egipni anmilip asak. Ae but tobil aban kaŋ, yokwini yipman ibi.

⁴ Unun gildaron gin kosiri 7 kabi yokwi an gaminek abin ‘But tobil at’ yan gayisak kaŋ, yokwini yipman imin imin abi.”

Nandan gadat dakon gen

⁵ Yabekbi kabi da Amin Tagi yan iyiwit, “Nandan gadatnin anpap a.”

⁶ Yanba Amin Tagi da yoyigit, “Ji dakon nandan gadatji unun mastat yet yombem moninisisok tan damjak kaŋ, on kindap piligi tap kagagwan pigisak do iyinba genji tagi guramitjak.”

Oman monji dakon gen

⁷ Ae Yesu da sanbenek yan yagit, “Oman monjisi kinda pigaga da bo sipsip kila asagon da apban ‘Gak panabin yigek jap sot unun na’ yan tagi iyini? Unun dimasi.

⁸ Amin tagi da oman monjini yan si iyisak, ‘Gak tagap tanek jap son pilik nabi nan mudanapbo gak jap don noki.’

⁹ Oman monji pini gin asak, do amin tagini da ya yan aripmi dima iyigi.

¹⁰ Jiyo yan gin, Pin kop da oman morap ani do dayigit unun an mudanek yan gin yoni, ‘Nin oman monji do, isal pinin gin aman.’ ”

Yesu da amin wuda tebani ton 10 kabi panmilip agit

¹¹ Yesu unun Jerusalem kik do anek provins bamot Samaria ae Galili yo da kilapmikon da kigit.

¹² Kinjek kokup kindakon wigik do anjakwan amin wuda tebani ton 10 kabi da dubagikon agek

¹³ gen papmon da yan tidanek yan iyiwit, “Yesu, Amin Tagi, bupmi nandan nibi!”

¹⁴ Yanba pindagek Yesu da yoyigit, “Ji kin mukwa sogok amin giptimji yolini.” Yan yoyinban kinakwa giptimni kilek tawit.

¹⁵ Kilek tanakwa kinda da giptimno kilek tak yan kan tobil obinek Pin kop gen papmon da an kisigit.

¹⁶ Anek Yesu da kandap mibilon gawak iminek ya yan iyigit. Amin unun Samaria amin kinda.

¹⁷ Yesu da unun amin kanek yan yagit, “Amin 10 kabi kisi giptimni kilek tan, ma? Mani 9 kabi unun dukwan ekwan?”

¹⁸ Unun kisi tagi dima abinek Pin kop an kisini? On amin miktim njaknwarikon nani dagin abik.”

¹⁹ Yan yoyinek amin unun yan iyigit, “Gak pidanek ki. Nandan gadatgo do anek giptimngo kilek tak.”

Pin kop amin kila akdisak

(Mt 24.23-28 ae 24.37-41)

²⁰ Parisi amin da Yesu yan iyiwit, “Ni bisapmon Pin kop Amin Kila Agakni yipban apdisak?”

Yanba Yesu da yoyigit, “Pin kop da Amin Kila Agakni yipban apban amin da dabilni da kanba pisosak dakon tilak altanba dima pindatdan.

²¹ Bo amin da ‘Oni obik’, bo ae ‘Asoni obik’ yan dima yokdan. Nandani, Pin kop dakon Amin Kila Agakni unun jikon kili abik.”

²² Yan yanek panjetni yan yoyigit, “Ji don Amin Dakon Monji dakon bisap kinda kok do galagisi nandakdan. Mani dima kokdan.

²³⁻²⁴ Mal kwen binap teri teri kisi tentenon, yan gin Amin Dakon Monji apdisak. Do amin da ‘Asoni egisak’ bo ‘Oni egisak’ yan dayinba dima yolni.

²⁵ Mani Amin Dakon Monji mibiltok tepmi madepsi panakwan abisok ekwan amin da manji imdan.

²⁶ “Noa da bisapmon amin egipgwit unuden gin Amin Dakon Monji apjak bisapmon yan gin an egipdan.

²⁷ Jap pakbiyo madep anek minat pakpakyo kisi awit. Yan anek egakwa Noa tap waggakon wigigit. Wugakwan pakbi madepsi paptan winjek amin kisisi witjinban pasilgwit.

²⁸ “Lot da bisapmon yan gin awit. Jap pakbiyo awit, ae yuman gwayek awit, ae jap pi awit, ae yut kisi awit.

²⁹ Mani Lot da Sodom kokup yipman degakwan unudon gin kindap gat ae salfa tip gat kundukon da sikak da yan manek amin morap kisi panupbal aban pasilgwit.

³⁰ “Amin Dakon Monji abin noman tosak bisap madepmon amin anpak yan gin an egakwa apdisak.

³¹ Unun bisapmon amin kinda yut kwenon egakwan yo kabini yutgwan toni kan, yo kabini timit do yutnon dimasi pigisak. Ae pigaga egipjak aminyo kisi yan gin yutnon yo kabini timit do dimasi tobil kisak.

32 Lot dakon miñatnikon yo noman tañ imgwit unun do nandani!

33 Amin kinda iyi dakon egip egip anktnok do nandisak kañ, egip egipni pasil imdisak. Mani amin kinda egip egipni paretjak kañ, egip egipni kutnanban tañ imdisak.

34 “Nak yañsi dayisat, unun kalbi amin bamori dipmin pagakwal Pin kop da kinda abidanek kinda yipdisak.

35-36 Miñat bamori bret sok do plaua wasanakwal, kinda abidanek kinda yipdisak.”

37 Pañdetni da gen unun nandanek iyiwit, “Amin Tagi, unun yo morap dukon noman toni?”

Iyınba yañ yoyigit, “Amin kimakbi dakon bumjotni dukwan ton, singin unudon gin muwukgan.”

18

Bisit dima yipney do sakwabat kindakon abidanek tilak gen yagit

1 Yesu da bisapmi bisapmi bisit anek dima kurak toni do tilak gen kinda yañ yoyigit.

2 “Kokup madep kindakon gen kokwin kila agak amin madep kinda egipgut. Unun Pin kop do dima pasalgit. Ae amin do nandaban yo isali anakwa egipgut.

3 Unun kokupmon sakwabat kinda egipgut. Unun miñat bisapmi bisapmi gen kokwin kila agak amin madepmon abin abin anek yañ iyigit, ‘Uwalno gen pikon yipmanek nak anktna.’

4 “Bisap morapmi apban gen kokwin amin madep da anpulugok do kurak tagit. Mani don yan nandagit, ‘Nak Pinkop do dima pasoldot ae amin do nandako yo isali anj.

5 Mani minjat unun bisapmi bisapmi jigi namisak, do yumsi anpulugokenj. Bisapmi bisapmi yan gin apjak kan, tagisi dima nandakdisat.’”

6 Amin Tagi da sanbenek yan yagit, “Gen kokwin kila agak amin yokwi unun da gen yagit unun do nandani.

7 Ji nian nandanj? Pinkop da iyi do manjigit amin kabi gildari gildari ae pilini pilini iyi do yan tidonj, unun aripmi dima bo panpulugosak? Bo jomjom anjekek tepmi dima panpulugosak? Unun dimasi!

8 Yanjsi dayisat, bisit yan ani kan, tepmisi panpulugokdisak. Mani, Amin Dakon Monji miktimon apjak bisapmon amin nandanj gadatni ton pindatjak, bo dima?”

Amin kilegi kind a gat amin yokwi kind a gat dakon tilak gen

9 Amin diwari iyi do amin kilegi yan nandanek amin diwari do nandaba piwit. Yesu da unun amin do tilak gen kind a yan yoyigit.

10 “Amin bamori bisit ak do Telagi Yut Madepmon wigigimal. Kind a unun Parisi amin, ae kind a unun takis timit timit amin.

11 “Parisi amin unun agek iyi burikon da bisit yan agit, ‘Pinkop, amin yokwi diwari ekwanj nak unuden amin dima, unun do nak ya yan gayisat. Kabo noknok, bo yokwi pakpak, bo yumabi agak amin, bo ae takis timit timit amin amon akdak, nak unuden dima.

12 Nak Sonda kinds da butgwan bisap bamot gak do nandanej jap kelek egi egi asat. Ae yo morap timikdat unun kokwinikgo 10 kabi anakwa kabi kinds paret do yipman yipman asat.’

13 “Mani takis timit timit amin dubagikon agek but yokwi nandanej Kwen Kokup sintok do mayak tanej yan yagit, ‘Pinkop, nak yokwi pakpak, do bupmi nandan nabi!’ ”

14 Yesu da sanbenek yan yagit, “Nak yansi dayisat, amin kinds iyi do nandaban wugisak kan, Pinkop da unun amin abin yipdisak. Anek iyi do nandaba pan amin unun Pinkop da pawigikdisak. Do takis timit timit amin unun yutnikon tobil kinjek Pinkop da dabilon diwarini mini egi pput. Mani Parisi amin unun dima.”

Minjat monjiyo Yesukon yopba opni
(Mt 19.13-15 ae Mk 10.13-16)

15 Amin da monji njaknak Yesu da kisitni kwenikon wutjisak do panopgwit. Unun pindagek pandetni da kirinik yomgwit.

16 Mani Yesu da minjat monjiyo iyikon apni do yoyinek pandetni yan yoyigit, “Ji minjat monjiyo yopba nagon apgut. Dima kirinik yomni. Pinkop da Amin Kila Asak unun amin minjat monjiyo da tilagon ekwan unuden amin dakon.

17 Nak asisi dayisat, amin kinds amin monij da Pinkop da Amin Kila Asak unun abidon unun da tilak dima abidoni kan, unungwan aripmi dima pigikdan.”

Kila amin kında yoni morapmi Yesu gat gen yagimal

(Mt 19.16-30 ae Mk 10.17-31)

¹⁸ Kila amin kında da Yesu yan iyigit, “Yoyindet tagisi, nak niansi anek egip egip dagok dagogi mini abidoker?”

¹⁹ Yanban Yesu da yan iyigit, “Gak nido nak do amin tagisi yan nayisal? Pin kop kalonji gin unun amin tagisi.

²⁰ Gen teban unun gaga nandisal. ‘Minjat eyo kili abi ji yumabi dima ani. Amin dima dapba kimotni. Yo kabo dima noni. Top gen yanek amin isal dogin gen pikon dima yopni. Mej dat do nandaba wukwanek geni guramitni.’ ”

²¹ Iyiban kila amin da yagit, “Nak moninisogon da gen teban morap unun kisi guramik anan opgum.”

²² Gen unun yanban nandanek Yesu da yan iyigit, “Gak yo kalonisi kında gin dima asal. Yo morapgo kisi yuman nan mudanek, unun dakon monenji yoni mini amin do yobi. Yan anaki yogo tagisi Kwen Kokupmon tan gamdisak. Yan anek abin nak nol.”

²³ Yan iyiban kila amin unun yoni morapmisi do but yokwi madepsi nandagit.

²⁴ Yesu da amin unun kanek yagit, “Yoni morapmi amin Pin kop da Amin Kila Asak unun da kagagwan pigik do antidok an.

²⁵ Asisi, bit madepsi kamel unun da imal bupbup da kosit gwagagon aripmi dima pigigi asak. Mani unun yapmanek yoni morapmi amin unun Pin kop

da Amin Kila Asak unun da kagagwan aripmi dimasi pigigi asak.”

²⁶ Amin da gen unun nandanek yawit, “Yan kan, namın da egip egip dagok dagogi mini abidosak?”

²⁷ Yanba Yesu da yagit, “Yo amin da aripmi dima agagi, unun Pin kop da aripmi tagi asak.”

²⁸ Yanban Pita da yagit, “Nin yo morapnin yopmanek gak nan gol awilgaman.”

²⁹ Yanban Yesu da yoyigit, “Nak asisi dayisat, amin morap Pin kop dakon Amin Kila Agakni dakon pi do nandanek yutni, bo miñatni, bo peni padik padikyo, bo menji datni, bo ae monji gwayoni yopman detjak kan,

³⁰ on miktimon egipni bisapmon, Pin kop da yo morapni yopman dekgwit unun si yapmanek morapmisi yoban timitdan. Ae bujon bisap madep noman tanban egip egip dagok dagogi mini abidokdan.”

Yesu da kimagek pidosak do yanban kosiri kabi agi

(Mt 20.17-19 ae Mk 10.32-34)

³¹ Yesu da yabekbini 12 kabi timik iyi banjin yan yoyigit, “Nandani. Nin Jerusalem kikdaman. Kijapno gen morap kalip kombi amin da Amin Dakon Monji do mandawit unun kisisi bami ton akdan.

³² Amin da Amin Nwakiwari Kabi da kisiron yipba jigilagon da abin yipdan, ae yokwi animinek ilip sul imdan.

33 Yan anek nap nan baljanek anakba kimotdisak. Mani gildat kapbi mudanakwa aeni kimoron da pidokdisak.”

34 Panjetni gen unun dakon mibili dima nandaba pisawit. Mibili pasili tagit, do gen unun mibili nido yosok unun dima nandaba pisagit.

*Yesu da dabili mini amin kında anmilip agit
(Mt 20.29-34 ae Mk 10.46-52)*

35 Yesu Jeriko kokup pap kin ankapmat anakwan dabili mini amin kında da kosit ilenon yigek amin da monen imni do bisit yoyigit.

36 Unun amin nandaban amin morapmi obin yapman kinakwa nandank yan yoyigit, “Ji niban an?”

37 Yanban iyiwit, “Yesu Nasaret amin da obigisak.”

38 Iyınba yan tidank yan yagit, “Yesu, Dewit Dakon Monji, bupmi nandan nam!”

39 Amin mibiltok opgwit unun da kirinik iminek tayangok yitjak do tebai iyiwit. Mani tebai sigin yan tidank yagit, “Dewit Dakon Monji, bupmi nandan nam!”

40 Yanban Yesu agek amin unun abidan anopni do yoyigit. Yoyınban kapmat anapba Yesu da yan iyigit,

41 “Nianşi angaben do nandisal?”

Iyınban yagit, “Amin Tagi, nak sintok do nandisat.”

42 Yanban Yesu da iyigit, “Dabilgo kilek tosak. Nandan gadatgo da anmilip asak.”

⁴³ Iyinjban unjodon gin dabili kilek tanban Yesu yolek Pinjkop anjksigit. Yanj aban minjat amin morap kisi da kanjek Pinjkop anjksiwit.

19

Yesu Sakius da yutnon wigigit

¹ Yesu unjun Jeriko kokup pap wigi yapmanjek kik do agit.

² Unjun kokupmon amin kinda egipgut mani Sakius. Sakius unjun takis timit timit amin dakon amin madep kinda egipgut. Unjun yoni morapmi amin kinda egipgut.

³ Yesu unjun nianjen amin kinda yanj kok do pi tebai agit. Mani Sakius unjun amin pisipmi, ae amin morapmi da muwugek kosit sopgwit, do Yesu kok do antidok agit.

⁴ Antidok agit do Sakius unjun timentim yanjek mibiltan kinj pik kindap kindakon wigigit. Yesu unjun onan abisak do tagi koken yanjon da nandanjek wigigit.

⁵ Wigakwan Yesu unjun pik kindap akgiron abinj kwen sintanjek Sakius kanjek yanj iyigit, “Sakius, gak tepmi pi. Nak abisok gak da yutnon panji yitden dosi nandisat.”

⁶ Yanj yanban Sakius da tepmi pinj but galak nandanjek Yesu abidanban yutnikon wigigimal.

⁷ Wigakwal pindagek amin da yanba yokwi tok anj iminek yanj yawit, “Unjun yokwi pakpak amin kinda da yutnon wigik.”

⁸ Yanj yanakwa Sakius pidan agek Amin Tagi yanj iyigit, “Amin Tagi, nandaki. Nak abisok yo

kabi morapno kokwinik kabi bamori anakwa kabi kinda yoni mini amin do yoben. Ae amin kinda ankwalek yo kabini di timikgim kan, unun dakon kobogi do yo timikgim unun do yo 4 kabi gat sanbenek yomiŋ yomiŋ abenŋ.”

⁹ Yanban Yesu da iyigit, “On amin kisi unun Abraham dakon monji kinda. Abisok Pinƙop da on yut amin kisi yokwikon ban timik mudosok.

¹⁰ Nido Amin Dakon Monji unun amin pasilbi yokwikon ban wisinƙ timit do pigit.”

Oman monji 10 kabi moneŋ timikgaŋ dakon tilak gen

(Mt 25.14-30)

¹¹ Gen unun yanban nandan egakwa Yesu tilak gen kinda yoyigit. Yesu unun Jerusalem kili kin anƙapmat agit, ae amin da Pinƙop da Amin Kila Akdisak dakon bisap kili unun kwan tokdisak yan nandawit do

¹² yan yoyigit, “Amin tagi kinda kila amin madep man panek tobil abin don amin kabini kila asak do kokup dubagi kindakon kik do agit.

¹³ Amin unun kokup yip do anek oman monjini 10 kabi yan yoban apba gol moneŋ tabili kinda kalon kalon do yomiŋ yomiŋ agit. Yan anek yoyigit, ‘Ji moneŋ unun ban moneŋ ilit pi anakwa tobil apben bisapmon unudon wigisak.’

¹⁴ “Mani kokup isalni da nandaba yokwi tok an imgwit. Yan nandawit do amin tagi unun kinakwan kokup amin di yabekba kin yawit, ‘Nin unun amin da kila amin madepnin egipjak do dima galak toman.’

15 “Mani kila amin madep man iba don tobil kokupnikon apgut. Kokupnikon abinej yan yagit, ‘Monej kokwinik yomgum oman monji unun yan yoba apba monej ilit pi aba nian da noman tawit unun do pindakgen.’

16 “Yanban kinda da mibiltok abinej yan yagit, ‘Amin tagi, nak gol monej tabilgo unun nan monej ilit pi abo tabili 10 kabi noman tawit.’

17 “Yanban amin madep unun da iyigit, ‘Gak oman monji tagisi! Pi tagisi agil! Yo monjisorok mani kilani tagisi agil, do kokup pap 10 kabi kilani abi do man madep gamisat.’

18 “Ae oman monji unun da bunon nani da abin yan yagit, ‘Amin tagi, nak gol monej tabilgo unun nan monej ilit pi abo tabil 5 kabi noman tawit.’

19 “Yanban amin tagini da yagit, ‘Kokup pap 5 kabi kila aki do man madep gamisat.’

20-21 “Ae kinda da abin yan yagit, ‘Amin tagi, gol monej tabilgo oni. Gak teban teban amin kinda yan gandsat. Yo amin da yopmangan unun gak da sigo timikdal. Ae jap amin da kwaokgan unun yo kisi sigo pasal. Yan asal do pasalek imal diwatjok kindakon waman yipbo tagit.’

22 “Yanban amin tagi da oman monji unun yan iyigit, ‘Gak oman monji wagil yokwisi! Gaga gen yosol unun dogin gen pikon gepben. Nak teban teban amin kinda ae amin da yo yopmangan timikdat, ae jap amin da kwaokgan unun pilikdat yan nandan namisal.

23 Gak mibili nido monejno benon dima yopgul? Benon yopgul tam ben da diwari sanben naminakwan abin unun kisi timikgom?’

²⁴ Yan iyinjek amin kapmatjok akgwit unun yan yoyigit, 'Gol monen tabil unun gwayen amin monen tabilni 10 kabi tan iman unun do imni.'

²⁵ "Yan yanban iyiwit, 'Amin tagi, unun amin monen tabilni 10 kabi kili timak!'

²⁶ "Yanba yan yagit, 'Nandani. Amin morap yoni tan yoman unun sanbenek morapmi yomdisat. Mani amin kind a yoni mini kan, yo kalongok di tan iman unun gwayekdisat.

²⁷ Mani uwalno nak da kila amin madejni dima egi yoben do nandawit, unun timik idon panabin dabilnokon dapba kimotni.'"

²⁸ Yesu tilak gen unun yan mudanek aeni Jerusalem wigik do kosit wasagit.

Yesu Jerusalem kin altanek Telagi Yut Madepmon amin yoyin dekit (Kilapmi 19.29-21.38)

*Yesu Jerusalem kokup papmon pigigit
(Mt 21.1-11 ae Mk 11.1-11 ae Jn 12.12-19)*

²⁹ Yesu kin Betpage ae Betani pankapmat agit. Unun kokup bamot flej Olipmon tomal. Unudon da pandetni bamori yabegek yan yoyigit,

³⁰ "Jil ason kokup tosok unudon kinjil. Unudon kin kanbal donki bilagi kind a amin da kwenikon dima yikbi unun napmon anteban abi da akban konjil. Napmi witaldak anopjil.

³¹ Amin kind a da 'Donki nido witaldalgamal?' yan dayinban kan, yan iyinjil, 'Amin Tagi da pisok kind a ak do anek yosok.'"

32 Amin bamot yabekban kin pindakbal gen yoyigit da aripmon yan gin noman tawit.

33 Aba donki bilagi unun witalakwal donki unun dakon ami da yan yoyiwit, “Donki bilagi unun nido witalgamal?”

34 Yanba yoyigimal, “Amin Tagi da pisok kinda ak do anek yosok.”

35 Amin bamot donki bilagi unun anobinek ilikba pigik dubakni donki kwenon yopmanek Yesu yipba unun kwenon yigit.

36 Donkikon yigek kinakwan amin da ilikba pigik dubakni kosiron yalin anan kiwit.

37 Anakwa Yesu abin Hen Olip dakon kosit obandom nan pukwan unun ankapmat anakwan pandet kabini madepsi da wasok tapmimi ton morap aban pindakgwit unun do nandanek kisik kisik madepsi awit. Yan anek madepsi yan tidanek Pin kop ankwisiwit.

38 Yan tidanek yan yawit:
“Kila Amin Madep on Amin Tagi da manon abisak,
unun Pin kop da gisamigakwan abisak.

Kwen Kokupmon but yawot tosak. Pin kop
Wikwisi ankwisino!”

39 Yanakwa amin madep unun da bikbigon Parisi amin di agkwit unun da Yesu yan iyiwit, “Yoyindet, pandetgoni kirinik yom.”

40 Iyiba yan yoyigit, “Nandani. Gen kagani sopni kan, tip da iyi yan tidokdan.”

Yesu Jerusalem do kunam takgit

41 Yesu Jerusalem ankapmat anek kokup pap unun kanek kunam tagek

⁴² yan yagit, “Gak abisok but yawot dakon kosit kosol tam tagisi, mani unun pasili tanjakwan dabilgo da aripmi dima kokdisal.

⁴³ Nandaki. Don bisap kinda noman tokdisak. Unun bisapmon uwalgo da gak angwasihek miktim panabin dam madepgokon yopba tujan wigikdan. Anakwa teri teri da abin pandagat akdan.

⁴⁴ Anek gak gat ae minat amin gak da dam madepgwan ekwan unun kisi wagilsi tuwil pantasik akdan. Tuwilba tip notni da kwenon dima tan tan akdan. Nido Pin kop gagon kili abik, mani butgo dima pisak.”

Yesu da amin Telagi Yut Madepmon monej ilit pi awit unun yolgit

(Mt 21.12-17 ae Mk 11.15-19 ae Jn 2.13-22)

⁴⁵ Yesu Telagi Yut Madep da nagalon pigi amin monej ilit pi awit unun wasanek yolakwan abigiwit.

⁴⁶ Anek yan yoyigit, “Pin kop da papiakon gen yan tosok:

‘Nak dakon yut unun amin da abin bisit annamni do tosok.’

Mani ji da kulabik aba

‘kabo noknok dakon pasili tamo yombem asak.’”

⁴⁷ Gildari gildari Telagi Yut Madepmon amin yoyin degit. Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep gat, ae gen teban yoyindet amin gat, ae amin dakon kila amin gat da Yesu nian anek anjatno kimotjak yan do kosit wisiwit.

⁴⁸ Mani miñat amin morapyo da geni nandak do galagi madepsi nandawit, do anjakba kimotjak dakon kosit kinda dima kawit.

20

Yesu namın da man madep imgut

(Mt 21.23-27 ae Mk 11.27-33)

¹ Bisap kindakon Yesu da amin Telagi Yut Madep da nagalgwan yoyiñdet anek Gen Bin Tagisi yoyiñ tenjenagit. Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyiñdet amin gat, ae kila amin gat kisi da Yesukon abin

² yan iyiwit, “Namin da pi unun abi do yan mudan gamgut da yo unun asal? Ae namin da man madep gamgut?”

³ Yanba Yesu da yan yoyigit, “Nakyo kisi gen kinda dayiko kobogi nayini.

⁴ Jon telagi pakbi sogit bisapmon, pi agit unun Kwen Kokup dakon pi, bo amin dakon pi nan agit?”

⁵ Yanban iyi gin notni yoyiñ yoyiñ anek yawit, “Kwen Kokup dakon pi’ yan iyinen kan, gen kobogi yan niyikdisak, ‘Yan kan ji nido dima nandan gadan imgwit?’

⁶ Mani amin morapmi da Jon do kombi amin bamisi kinda yan nandan, do ‘Amin dakon pi’ yan iyinen kan, unun kisi tagi dima asak. Yan kan Jon dakon man bin anupbal ano miñat amin kabi madep da tip ban nindapdan.”

⁷ Yan nandanek Yesu do gen kobogi yan iyiwit, “Nin dima nandaman.”

⁸ Yanba Yesu da yoyigit, “Nakyo kisi namin da yan mudan namgut da pi asat unun dima dayiken.”

Wain pi kila amin yokwi dakon tilak gen

(Mt 21.33-46 ae Mk 12.1-12)

⁹ Yesu da sanbenek tilak gen kinda yan yoyigit, “Amin kinda da wain pini anek amin da monen pini di anek pi ami do bami di pan imni yan nandanek pi unun da kisiron yipmanek miktim timi digwan bisap dubagi egip do kigit.

¹⁰ Kin egi don wain sop pakpak bisap kwan tanakwan oman monji kinda yabekban wain bami timik panopjak do kigit. Mani pi kila awit amin da oman monji obisi anagek bami di dima iminek yolba kigit.

¹¹ Yan aba pi ami da aeni oman monji kinda yabekgit. Mani unun pi monji kisi obisi anagek yo yokwisi an iminek bami di dima iminek yipba kigit.

¹² Yan aba kinda gat yabekban kwan madepsi anagek maba wain pi da wanga pigigit.

¹³ “Yan aba wain pi dakon ami da yan yagit, ‘Nak niansi aben? Nak monjino but dasi galak tan imisat unun nan yabekgo kwan nandaba wukwan imni bo.’

¹⁴ “Mani pi kila amin da monji kanek notni yoyin yoyin anek yan yawit, ‘Amin on da egi don datni dakon yo morap timitdisak, do amin on anagek wain pini nin do anawatnen.’

¹⁵ Yan yanek monji unun abidan maba wanga pigakwan anakba kimakgit.

“Ji nian nandan? Don pi dakon ami da abin pi kila amin niansi anyomdisak?

¹⁶ Pi ami da abin unun pi kila amin dapban kimotdan. Dapban kimagakwa wain pi unun amin nwanjwari da kisiron yipdisak.”

Yañban nandanek amin da yañ yawit, “Uñun dimasi agagi!”

¹⁷ Yañba Yesu da amin pindagek yoyigit, “Yañ kañ Piñkop da papiakon gen kinda tosoq uñun dakon mibili nian? Gen uñun yañ:

‘Yut agak amin da gwak yokwi yañ yañek maba kigit, uñun gwak yut kodigikon tip kinda nan tidawit da akdak.’

¹⁸ Amin morap gwak kwenon da mañ dapba bisal kikan, ae gwak da amin morap da kwenon mosak uñun wagil bisal ki mudokdan.”

¹⁹ Yesu da tilak gen uñun yañban gen teban yoyindet amin gat ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat da nin pabiñ nip do anek yosok yañ nandawit. Yañ nandanek Yesu uñudon gin abidokdosi nandawit, mani miñat amin kabi madep uñun do si pasalgwit.

Rom dakon kila amin madep Sisa do moneñ im do bo dima?

(Mt 22.15-22 ae Mk 12.13-17)

²⁰ Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat ae gen teban yoyindet amin gat da Yesu anman ak do pi madep awit. Yañ anek amin di yabekba abiñ Yesu anman awit. Uñun amin topmon da Yesu dakon gen nandan galak tawit. Sun kinda yañban abidan gapman dakon mibiltok amin madepmon yipno gen pikon yipjak yañ do anjekwal do awit.

²¹ Anek Yesu yañ iyiwit, “Yoyindet, gen yosol ae yoyindet asal uñun kilegisi asal yañ nandan gadaman. Amin mani ton ae mani mini uñun

kisi gen bamisikon da Pinjkop dakon anpak yoyin dekdal.

²² Do, nian nandisal, Sisa do takis imno tagi asak, bo dima?”

²³ Yanba Yesu da nianon da ankwel do awit unun pindak mudanek yan yoyigit,

²⁴ “Monej tabili kindanolinba koko. On wup gat ae man mandabi gat unun naminda kon?”

Yanban iyiwit, “Sisa dakon.”

²⁵ Yanba Yesu da yoyigit, “Yo Sisa dakon unun Sisa iyido imdo, ae yo Pinjkop dakon unun Pinjkop iyido imdo.”

²⁶ Yanban minjat amin morapyo da dabilon Yesu ankwelno sun kindan yanban abidonej yan dakon kosit kindan dima kawit. Geni kobogi yoyigit do nandaba njwakinwarisi aban tayanjok akgwit.

Amin kimakbi da pidoni do Yesu iyiwit

(Mt 22.23-33 ae Mk 12.18-27)

²⁷ Sadyusi amin kabi di Yesukon apgwit. (Sadyusi amin unun amin kimakbi aripmi dima pidoni yan nandan.)

²⁸ Unun da Yesu yan iyiwit, “Yoyindet, Moses da gen kindan yan mandagit: Amin kindan monji mini da kimotjak kan, sakwabatni padige da paban monji panalanjil. Yan aban peni diwatni ton da egipni.

²⁹ “Kalip peni padigejo 7 kabi egipgwit. Peni mibiltok amin minjat panek monji mini da kimakgit.

³⁰ Yan aban unun da bunon nani da kwabatni unun panek monji mini da kimakgit.

31 Kimagakwan ae kinda da pagit. Peni padigeyo 7 kabi kisi da panek monji mini egek kimakgwit.

32 Ae don minat unun kisi kimakgit.

33 Wili 7 kabi kisi da pawit, do pidot pidot bisap madepmon namin dakon minatni asak?"

34 Yanba Yesu da kobogi yan yoyigit, "Amin miktimon ekwan unun minat eyo anek ekwan.

35 Mani amin kimoron da pidanek egip egipmon tagi egipni do kokwinikbi kabi unun bisapmon minat eyo dima akdan.

36 Unun anelo da yan egipdan, do ae kinda gat aripmi dima kimotni. Unun kimoron da pidokdan, do Pinjkop dakon minat monjiyo egipdan.

37 "Moses da kindap wal monjngok sogit unun do gen mandagit unun manjnek asisi nandaman, amin kimoron da pidokdan. Moses da Amin Tagi do yan yagit,

'Unun Abraham, Aisak, ae Jekop dakon Pinjkop.'

38 Pinjkop da amin kisi morap pindakban egip egipmi ton ekwan, do Pinjkop unun amin kimakbi dakon Pinjkop dima, unun amin egip egipmi ton dakon Pinjkop."

39 Yanban gen teban yoyindet amin diwari da nandanek iyiwit, "Yoyindet, gen tagisi yosol."

40 Amin da Yesu gen kinda gat sanbenek iyik do pasalgwit.

Yesu da iyi dakon mibili do panjekwalgit

(Mt 22.41-46 ae Mk 12.35-37)

41 Mani Yesu da yan yoyigit, "Amin mibili nido Kristo unun Dewit dakon monji yan yon?"

42 Dewit da iyi Kap Papiakon gen yan mandagit:

‘Amin Tagi da nak dakon Amin Tagino yan iyigit,
 “Gak abin nak da aminsi tet do yikbi
 43 don uwalgo kandap mibilgogwan yopbo gengo
 guramitdañ.”’

44 Dewit da Kristo unun Amin Tagino yan iyigit. Do
 nianon da Kristo unun Dewit dakon monji egisak?”

*Gen teban yoyindet amin unun anpakni yokwi
 (Mt 23.1-36 ae Mk 12.38-40 ae Lk 11.37-54)*

45 Amin kisisi mirak pan egakwa Yesu da
 pangetni yan yoyigit,

46 “Ji gen teban yoyindet amin do pindak
 kimotni. Unun imal dubagi ban panek agip do
 galak ton. Ae yuman gwayek tamokon amin da
 gildat tagi yan yoyini do galagi nandañ. Ae muwut
 muwut yutnon tamo tagisikon yit do galak ton. Ae
 jap noknok bisap madepmon tamo amin mani ton
 do tilak abi unudon yit do galak ton.

47 Unun amin sakwabat pankewalek yutni
 timikgan. Ae amin da pindatni yan do bisit
 dubagisi an. Unuden amin gen kokwin bisap
 madepmon kobogi do yo jigisi pakdañ.”

21

*Yoni mini minjat kinda da Pinjokop do paret agit
 (Mk 12.41-44)*

1 Yesu pindak egakwan yoni morapmi amin
 Telagi Yut Madep dakon paret idapmon paretne
 yopgwit.

2 Ae kanakwan sakwabat kinda unun yoni mini,
 unun da monej gimanjok bamori paret idapmon
 yopgut.

³ Aban Yesu da yagit, “Asisi dayisat, sakwabab yoni mini on da amin morap da paret yopman unun yapmanek monej madepsi yopmandak.

⁴ Amin morap unun monejni morapmi tan yomanakwa diwari gin paret idapmon yopman. Mani on minat wadak wadaksi anek monejni kisi yopmandak. Kili jap yuman nosak monejni di dima tan iman.”

Yesu da Telagi Yut Madep tuwilni do yagit

(Mt 24.1-2 ae Mk 13.1-2)

⁵ Panjetni diwari da Telagi Yut Madep kanek yawit, “Amin da tip kildani ton tagisi gat, ae yo diwari yo kildani tagisi Pinjop do paret awit unun ban antilim awit.”

Yanba Yesu da yagit,

⁶ “Yo on pindakgan unun bisap kinda apdisak unun bisapmon unun dakon tip notni kwenon dima tan tan akdan. Tuwilba kisisi man mudokdan.”

Yesu da jigimorapmi altokdan do yagit

(Mt 24.3-14 ae Mk 13.3-13)

⁷ Yanban yan iyiwit, “Yoyinjet, yo unun ni bisapmonsini altokdan? Ni tilak da mibiltok al-tanakwan kanek yo kili unun altokdan yan nandanen?”

⁸ Yanba yan yoyigit, “Amin da pankewalni do kan kimotni. Amin morapmi da nak da manon abinek ‘Nak unun amin’, ae ‘Bisap madep kili kwan tosok’ yan yokdan. Mani unun amin dima yolni.

⁹ Amin morapmi emat an, bo gapman gat emat an, unun dakon geni apba nandan kan dima pasolni. Yo unun da mibiltok altokdan. Mani mibi bisap madep unudon gin dima altokdisak.”

¹⁰ Sigin sanbenek yan yoyigit, “Miktim kindakon amin da pidanba miktim kindakon amin gat emat wamdan. Ae kila amin madep kindakon amin da pidanba kila amin madep kindakon amin gat emat wamdan.

¹¹ Wudip madepsi akdan, ae miktim dikon amin da jap do madepsi anek amin diwari da kimotdan, ae amin morapmisi sot akdan. Ae kundukon tilak masi masimi mibili mibili altajakwa pindagek pasal nimnimikyo akdan.

¹² “Mani unun yo morap dima noman tanakwa amin da ji timik yo yokwisi andamdan. Yan anek Juda amin da muwut muwut yutnon gen yan daminek dam tebanon depdan. Ae nak dakon man abin yip do anek ji timik panke depba kila amin madep gat ae gapman dakon mibiltok amin gat da inamon atdan.

¹³ Unun bisapmon Gen Bin Tagisi yoyin tentenoni dakon bikbik pisan damdisak.

¹⁴⁻¹⁵ Nak da naga gen dulumji panthagap anek nandak nandak tagisi damdisat. Dabo amin gen yan damni unun da gen yoni unun aripmi dima pabin depni. Do ji disi kutnok do anek ni gen ban pantobil yomnen yan do nandaba kik dima ani.

¹⁶ Menji datji, ae padik padikji, ae yawi diwatji, ae notji ununyo kisi da ji uwal da kisiron depba ji kabikon di si dikba kimotdan.

17 Nak dakon man jikon tosok do anek amin kisi da nandaba yokwi tok madepsi anđamđan.

18 Mani busunđ danđwanji kinda aripmi dima tasik tokdisak.

19 Ji tebai agek egip egip bamisi abidoni.”

Yesu da Jerusalem yokwi tosok do yagıt

(Mt 24.15-21 ae Mk 13.14-19)

20 Yesu da sanbenek yan yagıt, “Ji pındakba emat amin da abinđ Jerusalem anđwasinđek akba kan, yan nandani, kokup pap wagıl tasik tosok dakon bisap kili unun abisak.

21 Unun bisapmon amin Judia miktimon egipni unun pasal kabapđwan tepmisi wugini. Amin Jerusalem egipni unun winđ wanga kini. Ae amin kokup pap da wanga egipni ae tobil kokup papđwan dima pigini.

22 Unun bisap unun Pinđkop da amin do kobogi yokwisi yomdisak dakon bisap. Yan aban gen mandabi unun kisi bami ton akđan.

23 Unun bisapmon jigi madepsi Juda miktimon noman tanakwan Pinđkop dakon butjap amin da kwenon mokdisak. Do minđat monji kwapni ton, ae minđat monji mum non unun bupmisi.

24 Uwal da abinđ amin diwari emat agak sibaban dapba kimotđan. Ae diwari miktimi miktimi panđi yopba oman amini do egipđan. Anakwa Amin Nwakđwari Kabi da Jerusalem bamanđ iktagıldan. Unun amin da Jerusalem kilani anakwa Pinđkop da bisap yipđgut unun mudosak.”

Amin Dakon Monji apdisak

(Mt 24.29-31 ae Mk 13.24-27)

²⁵ Yesu da sanjenek yan yagit, “Unun bisapmon tilak mibili mibili gildat dabilon, ae kanegon, ae gigon noman tokdan. Anakwa miktimon minjat amin kabi morapmi nandajakwa tap da madepsi tamaligakwan pasol pasol madepsi anek butni tagi dima tokdisak.

²⁶ Kwen kundukon yo tebai ton unun da kwakwalitdan, do amin morapmi da jigi morap miktimon noman tokdisak do nandaba kik anek pasol pasol madepsi anek inam kimot akdan.

²⁷ Unun bisapmon kanakwa Amin Dakon Monji gikwemon da tapmimni gat tilim madepni gat apdisak.

²⁸ Yo morap unun wasanek altoni bisapmon Pin kop da ji timitjak dakon bisap kili unun kwan tosok, do ji pidan agek busunji kwen gwan pidan mudoni.”

Pik kindap kanek butji pisosak

(Mt 24.32-35 ae Mk 13.28-31)

²⁹ Yesu da tilak gen kinda yoyinek yan yagit, “Ji pik kindap ae kindap morap kisi do pindatni.

³⁰ Tami kaluk apmenon yopmanakwa pindagek gildat bisap kili unun abisak yan nandan.

³¹ Unuden gin yo morap dayit unun da alta jakwa Pin kop da Amin Kila Akdisak dakon bisap kili kwan tosok yan si nandani.

³² “Nak asisi dayisat, amin unun bisapmon nani dima kimagakwa yo morap unun kisi altan mudokdan.

³³ Kundu gat miktım gat pasıldamal, mani nak dakon gen unun dimasi pasıldisak.”

Panđetni kañ kimotni do yoyigıt

³⁴ Yesu da sanbenek yan yagit, “Ji kañ kimotni. Bisap morapmi pakbi teban nanek but upbal di abam. Ae on miktım dakon yo do nandaba kik di abam. Unuden da ji pabiñ depjak kañ, unun bisap madep da but piso mini paron yan depban yokwaldan.

³⁵ Miñat amin morapyo miktımi miktımi ekwan unun bisap madep altanban kokdan.

³⁶ Bisapmi bisapmi kalugisi egek Pinkep da tapmim daban yo morap unun altokdan unun tagi yapni, ae Amin Dakon Monji da inamon tagi atni yan do bisit pi ani.”

³⁷ Gildari gildari Yesu da amin Telagi Yut Madep da nagalgwan yoyiñ dekgıt. Anek kalbi fleñ Olipmon yut kindakon panke pak pak agit.

³⁸ Anakwan amin kisi da wisa dagokdosi pidan Telagi Yut Madepmon geni nandak do kiñ kiñ awit.

Yesu tepmi panek kimakgit da aeni pidagit

(Kilapmi 22-24)

22

*Judas da Yesu kila amin da kisiron yip do yagit
(Mt 26.1-5 ae 26.14-16 ae Mk 14.12 ae 14.10-11 ae
Jn 11.45-53)*

¹ Bret Yisni Mini dakon bisap madep unun kwan tagit. Unun bisap do Yapyap Bilak yan yon.

² Anjakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyiñdet amin gat da miñat amin kabi madep unun do pasalgwit, do Yesu nianon da abidanek anjatno kimotjak unun do nandak nandak awit.

³ Anjakwa Sunduk Judas da buron pigigit. (Mani kinda Iskariot yan iyiwit. Unun panđetni 12 kabikon nani kinda.)

⁴ Judas kwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae Telagi Yut Madep dakon obip amin unun dakon mibiltok amin gat gen yawit. Nianon da Yesu kisitnikon yipjak yan do yan nandak awit.

⁵ Añek but galak nandanek monen di tagi gamnen yan iyiwit.

⁶ Judas gen iyiwit unun nandaban tagi anjakwan Yesu abidan kisitnikon yip do kosit wusik agit. Bisap kindakon Yesu amin morapmi gat dima egakwa unudon uwal da kisiron yipben yan do jomjom agit.

Panđetni bamori jap pankosit agimal

(Mt 26.17-25 ae Mk 14.12-21 ae Jn 13.21-30)

⁷ Unun bisapmon Bret Yisni Mini dakon bilak bisap madep noman tagit. Unun bisapmon Yapyap Bilak do sipsip bulagi ban dapmanjan.

⁸ Do Yesu da Pita gat Jon gat yabegek yan yoyigit, “Jil kin Yapyap Bilak unun dakon jap pankosit abal nonen.”

⁹ Yanban iyigimal, “Kin dukwan pankosit anden do nandisal?”

¹⁰ Yanbal yan yoyigit, “Jil kin kokup papmon pigakwal amin kinda pakbi kwoba kinda guramik

apban jil gat domdom akdañ. Unun amin da yut wigisagon jil unudon yol anañ wiginjil.

¹¹ Wigi yut unun dakon ami yañ iyinjil, ‘Yoyinjet da yañ yosok, “Nak gat pañdetnoni gat da Yapyap Bilak dakon jap nonen dakon yut buri dukwan tosok?”’

¹² Yañ iyinbal yut buri madep kwen nani do dolikdisak. Unudon jap noknok tamo gat ae amin yityit tamo gat kisi ton. Unudon jap pañkosit anjil.”

¹³ Yesu da gen yoyigit da aripmon yañ gin pindakgimal. Yañ pindagek Yapyap Bilak dakon jap pañkosit agimal.

*Yesu gat yabekbi kabini gat da mibi jap nawit
(Mt 26.26-30 ae Mk 14.22-26 ae 1Ko 11.23-25)*

¹⁴ Jap noknok bisap anakwan Yesu jap noknok tamokon yabekbi kabini gat kisi yikgwit.

¹⁵ Yigek yañ yoyigit, “Nak tepmi dima pañek ji gat on Yapyap Bilak dakon jap nonen unun do tagisi kili nandagin da sigin nandan egisat.

¹⁶ Nak yañ dayisat, jap on ae dima noken. Yañ anapbo wigi on jap dakon mibilisi Pinjop da Amin Kila Asak kagagwan bami don noman tokdisak.”

¹⁷⁻¹⁸ Yañ yañek wain kinam abidanek Pinjop ya yañ iyinek yagit, “Nak yañ dayisat, nak wain ae dima nañek egi wigi Pinjop da Amin Kila Asagon don noken. Do abidanek disi kokwin anek noni.”

¹⁹ Ae bret abidanek Pinjop ya yañ iyinek bret unun pañdagan yominjek yañ yagit, “On nak dakon giptim timno ji do parekdat. On nañek nak do nandanek egipni.”

²⁰ Nañakwa ae wain kinam abidanek yañ yagit, “Wain kinam on nak da ji gat sanbek sanbek kalugi

asat unun dakon tilak. Nak yawino nan ji do tagaldat.

²¹ Mani uwal da kisiron nepjak amin nak gat kisi tamokon oni yikgamak.

²² Amin Dakon Monji nianon da kimotdisak do yanbi unun da tilak kimotdisak. Mani uwal da kisiron yipjak amin, awa!”

²³ Pangetni gen unun nandaneke notni yoyin yoyin anek yawit, “Nin kabikon da namin dasi akdisak?”

Mibiltok amin dakon gen

²⁴ Pangetni da namin dasi mibiltok aminin egisak yan do gen emat awit.

²⁵ Aba Yesu da yan yoyigit, “Amin Nwakanwari Kabi dakon kila amin madepni unun man madepni ton, do iyi do nandaba wukwanek gen tebai yanek amin kabini kila an. Anek ‘Nin amin dakon panpulugokni ekwaman’ yan topmon da yon.

²⁶ Mani ji yan dima egipni. Amin kindi jikon man madepni ton, unun amin monji kindi bunonsi altagit unun da tilagon egipjak. Ae kila aminji da oman monji da tilak egipjak.

²⁷ Nandani. Jap nosok amin da mibiltok amin bo jap pilikdak amin da mibiltok amin? Jap nanek yikdak amin unun da mibiltok amin asak. Mani nak ji da binapmon oman monjisi egisat.

²⁸ Pankewal altan namgwit bisapmon ji nak dima nepman dekgwit. Nak gat kisi egipguman.

22:21: Kap 41.9; Jn 13.21-22   **22:24:** Lk 9.46   **22:25:** Mt 20.25-27; Mk 10.42-45   **22:26:** Mt 23.11; Mk 9.35   **22:27:** Jn 13.12-15

²⁹ Datno da nak kila amin madep egipbenj do yan mudan namgut, yan gin nak da ji kila amin madep pi ani do yan mudan damisat.

³⁰ Do nak kila amin madep egipbenj bisapmon ji jap noknok tamonokon yigek jap pakbiyo akdan. Yan anek kila amin madep yiyit tamokon yigek Israel amin 12 kabi gen kokwin pi an yomdan.”

Yesu Pita da manji imjak do yagit

(Mt 26.31-35 ae Mk 14.27-31 ae Jn 13.36-38)

³¹ Yesu da yan yagit, “Saimon, nandaki. Wit dakon sibat sibatni tarapmikgan unudenj Sunduk da nandan gadatgo anjekwalban moki do yagit.

³² Mani nandan gadatgo dima mosak yan do bisit kili agim. Gak tobil apbi bisapmon notgoni panjeban abi.”

³³ Mani Pita da iyigit, “Amin Tagi, nak gak gat dam tebanon kinjek ae gak gat kisi kimotdenj do tagap tosot.”

³⁴ Yanban Yesu da iyigit, “Pita, nak yan gayisat, abisok kalbi pup gen dima yanjakwan gak da kosiri kapbi nak do wasip yokdisal.”

Yesu panjetni yo ni ban timigek kini unun do yoyigit

³⁵ Yan yanek panjet kabini yan yoyigit, “Ji nak da pino ani do yabekgin bisapmon, monenj siml yik monin, ae yik madep, ae kandap gwilyo dima timikgwit. Unun bisapmon ji yo kabi do wadak wadak awit bo dima?”

Yan yoyinban iyiwit, “Dima.”

³⁶ Yanba yoyigit, “Mani abisok monej simil simil yik moninji tanj daman kan, unun si timitni. Ae yik madepji kisi timitni. Ae emat agak sibani mini amin unun imal dubakni yuman nanek unun dakon monej ban emat agak sibani yumni.

³⁷ Pinj kop gen papiakon gen kinda nak do mandabi unun bami noman tokdisak. Gen unun yan: ‘Amin da kanba amin yokwisi kinda agit.’ Yan si dayisat, gen morap nak do mandabi unun kisi bami noman tokdan.”

³⁸ Yan yanban iyiwit, “Amin Tagi, pindat! Nin emat agak sibani bamori oni.”

Yanba yoyigit, “Unun aripmi.”

Yesu flej Olipmon bisit pi agit

(Mt 26.36-46 ae Mk 14.32-42)

³⁹ Yesu bisap morapmi agit unuden gin kokup pap yipmanek flej Olipmon wigigit. Wigakwan pandetni kisi yolba wigiwit.

⁴⁰ Flejon wigi altanek pandetni yan yoyigit, “Panj kewanon dima moni yan do bisit ani.”

⁴¹ Yan yoyinek dubagisok amin da tip maba kwan unun da aripmon kigit. Kin njakben anek bisit anek yan yagit,

⁴² “Dat, gak tagi nandisal kan, tepmi dima paken. Mani nak dakon galaktok dima yolgi. Gaga dakon galaktok yolgi.”

⁴³ Yanjakwan Kwen Kokup anjelo kinda da pinj Yesu anteban agit.

⁴⁴ Yesu nandaban jigi madepsi anakwan bisit tebai sigin agit. Yan anakwan kin kin ni yawi da yan miktimon mawit.

45 Bisit an mudaneḱ pidaḱ paḱdetnikon tobil kiḱ pindakban bupmi but yokwiyo madepsi nandawit do dipmin pakgwit.

46 Yanḱ pindageḱ yoyigiti, “Nido dipmin pokgon? Paḱkewalon dima moni yanḱ do pidaḱ bisit abit.”

*Judas da Yesu uwal da kisiron yipgut
(Mt 26.47-56 ae Mk 14.43-50 ae Jn 18.3-11)*

47 Yesu gen sigin yanḱakwan amin kabi madep kinda apgwit. Paḱdet 12 kabikon da kinda mani Judas unun da mibiltok aban apgwit. Unun da Yesu mandanḱ nok do kapmatjok apgut.

48 Mani Yesu da iyigiti, “Judas, gak Amin Dakon Monji mandanḱ nanḱek unun kosiron da uwal da kisiron yipdisal, ma?”

49 Paḱdet kabi yo unun noman tok do aban kanḱek yanḱ yawit, “Amin Tagi, emat agak sibandin banḱ tagi dapnen?”

50 Yanḱ iyineḱ kinda da emat agak sibandanḱ mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman monji anḱageḱ mirakni amin tet nani mandaban daganḱ kigiti.

51 Mani Yesu da yagiti, “Yanḱ dima a!” Yanḱ iyineḱ kisitni unun amin da miragon witjinban aeni kilek tagiti.

52 Anḱek Yesu da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae Telagi Yut Madep dakon obip amin dakon mibiltok amin, ae kila amin gat Yesu abidok do apgwit unun yanḱ yoyigiti, “Ji emat agak siba gat ae kindap kirinḱ gat timigek kabo noknok amin kinda nanḱ yanḱ abidok do abanḱ, ma?”

53 Nak gildariḱ gildariḱ Telagi Yut Madep da naganlon ji gat kisi egi egi agimanḱ, mani nak dima

abidawit. Mani abisok on ji dakon bisap. Abisok pilin tuk dakon tapmim da madepsi asak.”

Pita da Yesu do wasip yagit

*(Mt 26.57-58 ae 26.69-75 ae Mk 14.53-54 ae 14.66-72
ae Jn 18.12-18 ae 18.25-27)*

⁵⁴ Yesu gen unun yan mudanakwan abidan anan mukwa sogok amin dakon mibiltok amin unun da yutnon awigiwit. Anakwa Pita kagisok da yolgit.

⁵⁵ Amin diwari unun yut da nagalon kindap sonjek yigakwa Pita yo kisi unun gat yikgwit.

⁵⁶ Yigakwa oman minat kinda da Pita unun kindap da tenenikon yikban kagit. Pakyanji kanek yan yagit, “On amin Yesu gat kisi egipgumal.”

⁵⁷ Mani Pita da wasip yanek yagit, “Minat, unun amin dima nandan imisat.”

⁵⁸ Timisok di egek amin kinda da kanek yan iyigit, “Gakyo kisi unun da kabikon nani kinda.”

Iyiban Pita da yagit, “Nak dima!”

⁵⁹ Awa kalonji da tilagon egek amin kinda da tebaisi yagit, “On Galili amin kinda! Do asisi, on amin unun gat kisi egipgumal!”

⁶⁰ Mani Pita da yagit, “Gen yosol unun dimasi nandisat.” Gen unun yanakwan pup unudon gin yagit.

⁶¹ Yanban Amin Tagi da tobil Pita nomansi sintanban kwanek kagit. Kanakwan Pita Amin Tagi da gen iyigit unun do nandagit: “Abisok kalbi pup gen dima yanakwa gak da kosiri kapbi nak do wasip yokdisal.”

⁶² Pita unun do nandanek nagalon da wanga pigi kunam madepsi takgit.

Yesu jikgo yanjan iminek anakgwit

(Mt 26.67-68 ae Mk 14.65)

⁶³ Yesu abidawit amin da Yesu abin yip do jigilak yan iminek baljawit.

⁶⁴ Anek imal nan dabili waman sopmanek yan iyiwit, “Unun namin da gikdak yan do kombi gen yan ka!”

⁶⁵ Ae abin yip do anek gen yokwi morapmi di gat kisi iyiwit.

Yesu gen kokwin amin kabi da inamon gen yangwit

(Mt 26.59-66 ae Mk 14.55-64 ae Jn 18.19-24)

⁶⁶ Wisa daganakwan Juda amin dakon kila amin gat mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyindet amin gat gen kokwin ak do muwukgwit. Muwugek Yesu gen kokwin tamokon anki yan iyiwit,

⁶⁷ “Gak asi Kristo kan, niyinhbi nandano.”

Yanba yoyigit, “Dayiken kan, ji aripmi dima nandan gadan namni.

⁶⁸ Ae nak da dayiken kan, kobogi aripmi dima nayikdan.

⁶⁹ Mani Amin Dakon Monji Pinjok Tapmim Ami da amin tet do kili unun yitdisak.”

⁷⁰ Yanban amin morap kisi da iyiwit, “Do asi gak Pinjok dakon Monji, ma?”

Iyinha yoyigit, “Ji bamisi yon. Nak unun mani.”

⁷¹ Yanban yawit, “On amin gulusunni dakon mibili nandak do amin di gat yan yomno nido apni? Iyi dakon gen kaga da kili unun yanban nandaman.”

23

Yesu Pailaron anaj kiwit

(Mt 27.1-2 ae 27.11-14 ae Mk 15.1-5 ae Jn 18.28-38)

¹ Yanj yanjek unun amin kabi muwukgwit kisi da pidan Yesu iyin ilik anaj Pailaron kiwit.

² Anki wasanjek gen yan iminek yawit, “On amin da Israel amin kabi nin panupbal anek nin da Sisa do takis dima imnen do yosok. Ae iyi do nak kila amin madep kinda, nak Kristo yan yosok.”

³ Yanj yanba Pailat da Yesu yan iyigit, “Gak Juda amin dakon kila amin madep, ma?”

Yanban Yesu da gen kobogi yan yagit, “Yosol unun mani.”

⁴ Yanj iyinban Pailat da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae minjat amin morap egipgwit yan yoyigit, “Nak on amin dakon yokwini kinda dima kosot.”

⁵ Yanban gen tebaisi yan yawit, “On amin Juda miktim kisisi agek amin yoyin degakwan kwen wigik an. Galili miktimon da pi wasanjek anakwan obin idon obik.”

Yesu Erot ron anaj kiwit

⁶ Yanba nandanjek Pailat da yoyigit, “On amin Galili amin kinda bo dima?”

⁷ Erot da Galili miktim kila agit, do Yesu unun Galili amin kinda yan yanba nandanjek Pailat da Yesu yipban Erot ron kigit. Unun bisapmon Erot yo kisi Jerusalem egipgwit.

⁸ Erot da Yesu kanek tagisi nandagit. Bisap dubagisok amin da gen bini yanba nandagit, do

Yesu da wasok tapmimi ton kinda aban koken kan tagisi yan nandagit.

⁹ Erot da Yesu dakon mibili nandak do gen morapmi iyigit, mani gen kobogi kinda dima yagit.

¹⁰ Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyindet amin gat da kapmatjok agek gen yan im do pi tebaisi awit.

¹¹ Anakwa Erot gat emat amin kabini gat da jigilak gen yanek abin yipgwit. Anek paba pigik dubak kildani tagisi kinda nan pan iminek yipba aeni tobil Pailat ron kigit.

¹² Kalip Erot gat Pailat gat uwal anek egipgumal, mani unun bisapmon gin not agimal.

*Pailat da Yesu tilak kindapmon anjatni do yagit
(Mt 27.15-26 ae Mk 15.6-15 ae Jn 18.38-19.16)*

¹³ Pailat da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae kila amin gat, ae amin kisi yan yoban opba

¹⁴ yan yoyigit, “Ji da on amin nagon anabin unun da amin kwen wigik ani do yoyisak yan nayan. Mani kisin egek unun yo morap dakon mibili nandak do iyit. Ji da gen morap yan iman unun nak da koko bami dima asak.

¹⁵ Ae Erot yo kisi yan gin nandanek aeni yipban ninon tobil abisak. Anjatno kimotjak da tilak yokwi kinda dima agit kosot.

¹⁶⁻¹⁷ Yan do, nak yum baljanek yipbo kisak.”

¹⁸ Mani amin kisi da yan tidanek yawit, “On amin anakbi kimagakwan Barabas nan yipbi ninon apjak!”

19 (Barabas unun kalip amin kinda anakban kimakgit, ae Jerusalem kokup papmon Rom gapman gat emat wamgwit, unun do dam tebanon yipgwit.)

20 Pailat da Yesu pulugan yipban kisak dosi nandagit, do minat amin kabi madep dakon buri moni do aeni gen yoyigit.

21 Mani aeni sigin yan tidanjek yawit, “Tilak kindapmon anakgit! Tilak kindapmon anakgit!”

22 Yan yanba aeni yoyinjakwan kosiri kapbi anakwan yan yagit, “Mibili nido? Ni gulusun nan agit? Anjatno kimotjak da aripmon yokwi kinda dima agit kosot. Do yum baljanek yipbo kisak.”

23 Yanban amin da Yesu tilak kindapmon anjatni do tebaisi sigin yawit. Yan yanakwa Pailat dakon gen tapmimni manakwan

24 amin dakon geni nandan yominek Yesu kimotjak do yan dagok agit.

25 Anjek amin dakon galaktok yolek amin unun kalip gapman gat emat wamgut, ae amin kinda anakban kimakban dam tebanon yipgwit, unun yipban kigit. Ae galaktokni yolek Yesu anakba kimotjak do emat amin da kisiron yipgut.

Yesu tilak kindapmon anakgwit

(Mt 27.32-44 ae Mk 15.21-32 ae Jn 19.17-27)

26 Emat amin da Yesu abidan ananj kosiron kinakwa amin kinda kokup papmon kik do apban kawit, mani Saimon, unun Sairini kokupmon nani kinda. Saimon gen tebai iyinek tilak kindapni kwapmikun yipba guramigek Yesu yolban kiwit.

27 Kınakwa amin morapmisi yolba kiwit. Anakwa minat diwari da yolek Yesu do bupmi kap kinda yanek kunam tagek yolgwit.

28 Mani Yesu unun minat kabi tobil pindagek yan yoyigit, “Jerusalem dakon gwani, ji nak do kunam dima tatni. Disi gat ae minat monjiyosi gat do tatni.

29 Bisap kinda apdisak unun bisapmon amin da yan yokdan, ‘Minat monji sun ekwan ae minat monji mini ae minat monji da mumi dima nanbi, unun kisik kisik ekwan.’

30 Unun bisapmon amin da kabap yan yoyikdan, ‘Ji tuwil ki man nin witjinba pasilnen!’

31 Wasok yokwi on kindap kalugi pakbini tonon an kan, ae si kibidosagon nian ani?”

32 Emat amin da unun bisapmon yokwi pakpak bamori gat kisi Yesu gat dapba kimotni do timik panpan kiwit.

33 Kinek miktin tim kinda mani Busun Kidat unudon Yesu tilak kindapmon anagek yokwi pakpak kinda amin tet do, ae kinda gwanden tet do yan dapgwit.

34 Anakwa Yesu da yagit, “Dat, diwarini wiririk yobi. Yo an unun dima nandan pisanek an.” Yan yanakwan emat amin da imalni namin da timitjak yan do wasok kinda awit.

35 Anakwa amin kan agakwa kila amin da yanba yokwi tok an iminek yan yawit, “Amin diwari panpulugagit, do unun asi Kristo, Pinkop da pini asak do manjigit amin kan, iyi tagi anpulugosak.”

36 Yan yanakwa emat amin unun kisi da abinek jigilak gen yan iminek wain isipmi iba nosak do

37 anek yan yawit, “Gak asi Juda amin dakon kila amin madep kan gaga anpuluga!”

38 Tilak kindapmon but piso gen kinda busunni da kwen yan mandawit: ON AMIN UNUN JUDA AMIN DAKON KILA AMIN MADEPNI

39 Yokwi pakpak kinda Yesu gat dapbi unun da yanba yokwi tok anek Yesu yan iyigit, “Gak Kristo, ma? Gak gaga anpuluganek nityo kisi panpuluga!”

40 Yan yanban yokwi pakpak teri kinda anakbi unun da gen tebai yan iyigit, “Gak Pin kop do dima pasoldol, ma? On amin da tepmi pasak nityo kisi yan gin pamak.

41 Nit asi yokwi agimak, do kobogi yokwi pamak, mani on amin yokwi kinda dima agit.”

42 Yan yanek yagit, “Yesu, gak kila amin madep man paki bisapmon nandan nabi.”

43 Yanban Yesu da gen kobogi yan iyigit, “Asisi gayisat, gak abisok nak gat Paradais kon egipdamak.”

Yesu kimakgit

(Mt 27.45-56 ae Mk 15.33-41 ae Jn 19.28-30)

44-45 Unun bisapmon gildat dabil pilin tuksi agit, do 12 kilok anakwan miktim kisi pilin tuk anakwan kin pilindo 3 kilok agit. Anakwan Telagi Yut Madep dakon yoma imal unun kwen da sulugi pin mibilikon dagan ki timi bamori agit.

46 Anakwan Yesu unun gen papmon da yan yagit, “Dat, wupno gak da kisiron yipmandat!” Yan yanek kimakgit.

47 Yan aban kanek emat amin dakon kila amin da Pin kop an kisinej yan yagit, “Asisi, on amin kilegisi egipgut.”

48 Amin kabi madepsi yo noman tawit unun pindat do apgwit unun pindagek bupmisi nandanek tobil yutnikon kiwit.

49 Mani minat amin morap nandan imgwit gat, ae minat Galili da Yesu yolek apgwit unun gat dubagikon da agek yo noman tawit unun pindakgwit.

*Yesu dakon bumjotni tip kinamon yipgwit
(Mt 27.57-61 ae Mk 15.42-47 ae Jn 19.38-42)*

50-51 Amin kinda egipgut mani Josep. Unun Juda dakon kokup pap kinda mani Arimatea unudon nani. Unun amin tagisi ae anpakni kilegisi. Ae unun Pin kop da amin kila akdisak unun do jomjom anek egipgut. Unun Juda amin dakon gen kokwin amin kabikon nani kinda, mani gen kokwin amin kabi notni Yesu do nandak nandak awit ae yo awit unun do but kalon dima agit.

52 Josep unun Pailat ron kin Yesu dakon bumjotni abidok do iyinban nandan imgut.

53 Aban Yesu dakon bumjotni tilak kindapmon nan abidan abin imal kwakwagi kinda nan wangut. Wamanek anki kimakbi tamo kinda kalip tipnan pasiwit, ae bumjot kinda unudon dima yipbi, unudon yipgut.

54 Sabat dakon yo pantagap ak bisap, Nengokon yipgut. Sabat bisap unun kili wasok do agit.

55 Minat Galili da Yesu gat apgwit unun Josep yol ankinek tip kinam unun kawit. Ae Josep da Yesu dakon bumjotni nianon da yipgut unun kisi kawit.

⁵⁶ Kanjek yutnikon tobil kin bumjotnikon yop do marasin gat ae pakbi kibani tagisi gat panjosit awit. Mani Sabat dakon gen teban yolek yik yawot awit.

24

Yesu kimoron da pidagit

(Mt 28.1-10 ae Mk 16.1-8 ae Jn 20.1-10)

¹ Sonda wisa dagokdosi minjat kabi unun yo kibani tagisi kili panjosit awit unun timigek tip kinamon kiwit.

² Kin kanba tip madep tip kinam sogut unun kili antobilba kigit kawit.

³ Mani pigi Amin Tagi Yesu dakon bumjotni dima kawit.

⁴ Bumjotni dukwan tosok yan nandanej but morap anek egakwa unudon gin amin bamori kapmatjok altanej akbal pindakgwit. Unun dakon imalni da mal dakon tenjeni yombem madepsi tenjenawit.

⁵ Anakwan minjat da pasol pasol madepsi nandanej mukgwan gawagakwa amin bamot da yan yoyigimal, "Ji nido kimakbi tamokon amin egip egipmi ton unun wisan?"

⁶ Unun idon dima egisak. Kili pidak. Galili miktimon egek gen kinda dayigit do nandani.

⁷ Yan dayigit, 'Amin da Amin Dakon Monji yokwi pakpak da kisiron yipba tilak kindapmon anakba kimotdisak. Ae gildat kapbi egi mudanej aeni pidokdisak.'"

⁸ Yan yanbal nandanej Yesu da gen kili yoyigit unun do buri pisawit.

⁹ Buri pisanba tip kinamon da tobil kinjek yo pindak nandanjo awit unun yabekbi 11 kabi gat, ae amin diwari gat kisi yoyiwit.

¹⁰ Minjat gen yoyiwit dakon mani unun yan: Maria Makdala kokupmon nani, Joana, Maria Jems dakon menji, ae minjat notni diwari unun kisi da yoyiwit.

¹¹ Gen unun yoyinba yabekbi kabi da nandaba nugigi gen aban dima nandan yomgwit.

¹² Mani Pita pidan timtim yanek tip kinamon kin pagadanekek pindakban imal dagin tawit. Yan pindagek yutnon tobil kinjek unun yo morap nianon da altawit yan do nandak nandak agit.

*Amin bamori da Yesu Emeas kosiron kagimal
(Mk 16.12-13)*

¹³ Unun gildaron gin pandetni bamori Emeas kokupmon kik do kigimal. Emeas unun Jerusalem da dubagisi, 11 kilomita da arip tosok.

¹⁴ Unun amin bamot kinjek yo morap altawit dakon geni yan nandat agimal.

¹⁵ Yo morap unun do yan nandat anek kinakwal Yesu iyi opban kisi kiwit.

¹⁶ Dabil da kagimal, mani unun Yesu yan dima kan nandanjo agimal.

¹⁷ Yesu da yan yoyigit, “Jil ni gen ban yan nandat anek kwamal?”

Yan yoyinban bupmi tomno dabilyo anek akgimal.

¹⁸ Kinda, unun mani Kliopas, unun da kobogi yan iyigit, “Dubagikon amin Jerusalem apgwit da ekwan unun da bikbigon gak kalon dagin yo on bisapmon noman tan unun dima nandal?”

19 Yanban Yesu da yoyigit, “Ni yo?”

Yanban yagimal, “Yesu Nasaret aminon yo al-tawit unun do yomak. Unun kombi amin kinda. Gen yagit, ae pi agit, unun Pin kop da dabilon, ae amin kisi da dabilon, tapmimi tonji aban kawit.

20 Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae kila aminin gat da Yesu gapman da kisiron yipgwit. Yan aba gapman da si anakba kimotjak do gen yan anteban anek tilak kindapmon anakba kimakgit.

21 Mani nin unun amin Israel amin yokwikon ban pulugan nipdisak amin yanon da nandan imguman. Unun yo morap altanakwa Yesu anakba kimakgit dakon gildatni abisok kapbi asak.

22 Ae nin da kabikon nani miyat di da gen nwanwarisi niyinja nandaman. Unun wisa dagok-dosi tip kinamon kin

23 Yesu dakon bumjotni dima tanban kanek tobil abin yan niyimal, “Nin kin dipmin yombem kinda kanapno anelo da yan niyen “Unun kalugi egisak.”

24 Yan niyinja notnin di da tip kinamon kin yo miyat da niyen yan gin tanba pindan. Mani Yesu iyi dima kan.”

25 Yan yanbal Yesu da amin bamot yan yoyigit, “Jil nandan kokwinjil tagi mini. Kombi amin da gen morap yawit unun butjilon da tepmi dima nandan gadamal.

26 Kristo mibiltok tepmi madep panek don Pin kop da man madep imjak, jil unun dima nandamal, ma?”

27 Yan yanek Moses gat ae kombi amin morap

dakon gen gat ban wasanek Pin kop da papia morapmon gen iyi do mandabi unun dakon mibili yoyin ten teragit.

²⁸ Kokup unun kik do agimal unun ankapmat anakwa Yesu da sanbenek kik do yan agit.

²⁹ Mani amin bamot da kirinik iminek yan iyigimal, “Pilin tokdisak do gak nit gat egipnen.” Yan iyinbal amin bamot gat kisi yutnon wigiwit.

³⁰ Wigi jap noknok tamokon yigek bret abidan Pin kop ya yan iyinek bret pudanek yomgut.

³¹ Yan aban amin bamot dabilni pisanban kan nandanjo agimal. Yan anakwal unudon gin pasilakwan ae sanbenek dima kagimal.

³² Anakwan amin bamot yan yagimal, “Kosiron Pin kop da papiakon gen ton dakon mibili niyinakwan butnit madepsi pidan.”

³³ Amin bamot yan yanek unudon gin tobil Jerusalem kigimal. Kin pan det 11 kabi gat ae notni diwari gat muwuk egipgwit unun pindagakwal

³⁴ yan yawit, “Amin Tagi kili pidak da Saimon altan imik!”

³⁵ Yan yanba amin bamot da yo kosiron al-tawit unun do yoyinek yagimal, “Bret pudanakwan unudon kan nandanjo amak.”

Yesu pan detni kabikon altan yomgut

(Mt 28.16-20 ae Mk 16.14-18 ae Jn 20.19-23)

³⁶ Unun dakon gen yan nandanek egakwa Yesu bikbik nikon altan yominek akgit. Agek yan yoyigit, “But yawot jikon tosak.”

³⁷ Yan yanban amin wup kinda da agek yosok yan nandanek wuripdagek pasalgwit.

38 Pasalakwa yan yoyigit, “Ji nido pasalek but bamot anj?

39 Kisit kandapyono do pindakgit. Nak naga akdat. Giptimno abidanek nandabit. Nak kidat sabamyono toj do nandani. Amin wup unjun kidat sabamyoni mini.”

40 Yan yoyinek kisit kandapyoni yoligit.

41 Yolinban pindagek kisik kisik madep awit, mani but morap nandanek nandaba bami dima agit. Yan nandanakwa yoyigit, “Jikon jap di toj?”

42 Yanban tap kilap kili panjibit abi timisok kind a iminba

43 abidanek nanban kawit.

44 Kanakwa yan yoyigit, “Nak ji gat egipguman bisapmon yan kili dayigim: Moses da gen tebanon, ae kombi amin da genon, ae Kap Papiakon nak do gen mandabi da toj unjun kisisi bami altan mudokdan.”

45 Yan yanek Pinjkop da papiakon gen toj unjun dakon mibili nandaba pisoni do panpulugagit.

46 Anek yan yoyigit, “Pinjkop da papiakon gen yan mandabi: Kristo unjun tepmi panek gildat kapbi egek kimoron da pidokdisak.

47 Aban panjet kabini da unjun da manon but tobil dakon gen gat, ae diwari wiririt dakon gen gat yoyin tenjenanba amin miktimi miktimi ekwan unjun da nandakdan. Pi unjun Jerusalem kokup papmon da wasanek akdan.

48 Ji unjun yo morap altawit unjun pindakgwit, do unjun dakon gen bin minjat amin morapyo yoyin tenjenokni.

49 Nandani! Dat da yo dam do yan teban tok agit unun nak da jikon yabetdisat. Ji tepmi dima kinjek kokup papmon egakwa Pinjkop dakon tapmim Kwen Kokup da jikon pikdisak.”

Yesu Kwen Kokup wigigit

(Mk 16.19-20 ae Ya 1.9-12)

50 Yan yoyinjek panjetni mibiltan yominjek Betani kokupmon kiwit. Kin unudon kisiri panjenagek gisam yomgut.

51 Gisam yominjakwan gin panjetni yopman degek Pinjkop da anan Kwen Kokup wigigit.

52 Wigikwan gawak iminjek tobil kisik kisik madepsi nandanek Jerusalem kiwit.

53 Kin Telagi Yut Madepmon sanbek sanbek egek Pinjkop anjkiwit.

PIN^KOP GEN
The New Testament and Psalms in the Yopno Language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen na Buk Song long tokples Yopno long
Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yopno

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-01-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b683ce50-d820-5bfc-8471-d8ee080be106